ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων (ΔΠΜ)

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

« Προβολή, ερμηνεία και παρουσίαση της αρχαιολογικής κληρονομιάς:
Συγκριτική μελέτη παραδειγμάτων από την Ελληνική περιφέρεια.»

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΜΑΝΟΥ

Α΄ Επιβλέπων: Δρ. Γεώργιος Αλεξόπουλος
Β΄ Επιβλέπων: Δρ. Ευάγγελος Παπούλιας
Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος: Καθ. Γεώργιος Κ. Γκαντζιάς

Πάτρα
Ιούνιος 2026

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία εντάσσεται στο πεδίο της μουσειολογίας και της διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς και εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο η αρχαιολογική γνώση μετασχηματίζεται σε εμπειρία για το κοινό στον μουσειακό χώρο. Εστιάζει στην προβολή, την ερμηνεία και την παρουσίαση της αρχαιολογικής κληρονομιάς ως αλληλένδετες λειτουργίες της σύγχρονης μουσειακής πρακτικής.

Αντικείμενο της μελέτης αποτελεί η συγκριτική ανάλυση δύο αρχαιολογικών μουσείων της ελληνικής περιφέρειας, του Αρχαιολογικού Μουσείου Δελφών και του Αρχαιολογικού Μουσείου Αρχαίας Κορίνθου. Στόχος είναι η διερεύνηση των ερμηνευτικών στρατηγικών, της εκθεσιακής αφήγησης και των πρακτικών πολιτιστικής επικοινωνίας που εφαρμόζονται, καθώς και η αξιολόγηση της εμπειρίας του επισκέπτη. Η μεθοδολογία βασίζεται σε ποιοτική προσέγγιση και περιλαμβάνει επιτόπια παρατήρηση, ανάλυση εκθεσιακού λόγου και μελέτη ψηφιακών εφαρμογών. Η ανάλυση αναδεικνύει τον καθοριστικό ρόλο της αφήγησης, της διαμεσολάβησης και της διαδραστικότητας στη διαμόρφωση της κατανόησης, ενώ εντοπίζονται διαφοροποιήσεις ως προς τη συμμετοχικότητα και την αξιοποίηση σύγχρονων τεχνολογιών.

Τέλος, διατυπώνονται προτάσεις για τη βελτίωση της ερμηνευτικής λειτουργίας των μουσείων και την ενίσχυση της εμπειρίας του επισκέπτη.

Λέξεις-κλειδιά: μουσειολογία , ερμηνεία πολιτιστικής κληρονομιάς , πολιτιστική επικοινωνία , εμπειρία επισκέπτη

ABSTRACT

This study falls within the field of museology and cultural heritage management and examines how archaeological knowledge is transformed into visitor experience within museum environments. It focuses on the presentation, interpretation, and communication of archaeological heritage as interconnected functions of contemporary museum practice.

The study conducts a comparative analysis of two regional archaeological museums in Greece: the Archaeological Museum of Delphi and the Archaeological Museum of Ancient Corinth. Its aim is to investigate interpretive strategies, exhibition narratives, and museum communication practices, as well as to evaluate visitor experience. The methodology follows a qualitative approach, including on-site observation, exhibition analysis, and examination of digital applications. The findings highlight the crucial role of storytelling, mediation, and interactivity in shaping understanding, while identifying differences in participation and the use of modern technologies.

Finally, the study proposes improvements for enhancing interpretive practices and strengthening the overall visitor experience.

Keywords: museology, heritage interpretation**,** museum communication**,** visitor experience

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ 2

ABSTRACT 3

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 9

ΜΕΡΟΣ Α' : ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ 12

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ 12

1.1 Ερευνητική προσέγγιση 12

1.2 Μέθοδοι συλλογής δεδομένων 15

1.3 Κριτήρια ανάλυσης 20

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η έννοια της ερμηνείας της πολιτιστικής κληρονομιάς 24

2.1 Ο ορισμός της ερμηνείας 24

2.2 Οι αρχές της ερμηνείας κατά Freeman Tilden 25

2.3 Η ερμηνεία σύμφωνα με τον Χάρτη της ICOMOS (2008) 26

2.3.1 Εννοιολογική διάκριση μεταξύ ερμηνείας και παρουσίασης 26

2.4 Η κοινωνική διάσταση της ερμηνείας 27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Μουσειολογία και παραγωγή νοήματος στον εκθεσιακό χώρο . 28

3.1 Η Νέα Μουσειολογία 29

3.2 Η εκθεσιακή αφήγηση και η κατασκευή της γνώσης 30

3.2.1 Η σημασία της επιλογής και της διάταξης 30

3.2.2 Ο ρόλος της μουσειακής αφήγησης 31

3.3 Το αρχαιολογικό μουσείο στην Ελλάδα 32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Πολιτιστική επικοινωνία και εμπειρία επισκέπτη 34

4.1 Η μουσειακή επικοινωνία ως διαμόρφωση κατανόησης 34

4.2 Η εμπειρία του επισκέπτη στον εκθεσιακό χώρο 35

4.2.1 Διαμεσολάβηση (Mediation) και ερμηνευτική πρόσληψη 35

4.2.2 Διαδραστικότητα και ενεργή συμμετοχή του επισκέπτη 36

4.2.3 Σχέση χώρου – αντικειμένου – κοινού 36

ΜΕΡΟΣ Β' : ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ 38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Το Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών 39

5.2 Δομή έκθεσης 40

5.3 Ερμηνευτική στρατηγική 47
5.4 Εκθεσιακή αφήγηση 51
5.5 Σχέση με τον αρχαιολογικό χώρο 54
5.6 Μέσα παρουσίασης 60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Το Αρχαιολογικό Μουσείο Κορίνθου 65
6.1 Ταυτότητα και διοικητικό πλαίσιο του Αρχαιολογικού Μουσείου Κορίνθου 66
6.2 Δομή έκθεσης 67
6.3 Ερμηνευτική στρατηγική 76
6.4 Εκθεσιακή αφήγηση 80
6.5 Σχέση με τον αρχαιολογικό χώρο 84
6.6 Μέσα παρουσίασης 87
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Συγκριτική ανάλυση των δύο μουσείων 88
7.1 Μοντέλο ερμηνείας 88
7.2 Βαθμός συμμετοχικότητας 90
7.3 Σεβασμός αυθεντικότητας 91
7.4 Εμπειρία επισκέπτη 92
7.5 Αφηγηματική συνοχή 93
ΜΕΡΟΣ Δ': 95
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 95
8.1 Από την παρουσίαση στην ερμηνεία 95
8.2 Εφαρμογή των αρχών Tilden και ICOMOS 98
8.3 Ο ρόλος της πολιτιστικής επικοινωνίας 100
8.4 Προτάσεις βελτίωσης ερμηνευτικών πρακτικών 103
ΕΠΙΛΟΓΟΣ 106
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 109
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ 114

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1.1: Κριτήρια ανάλυσης εκθεσιακής αφήγησης 21

Πίνακας 1.2: Κριτήρια ανάλυσης ερμηνείας πολιτιστικής κληρονομιάς. 22

Πίνακας 1.3: Κριτήρια ανάλυσης εμπειρίας επισκέπτη 23

Πίνακας 1.4: Κριτήρια ανάλυσης ψηφιακών εφαρμογών 2

Πίνακας 2.1: Βασικές αρχές ερμηνείας κατά Freeman Tilden 26

Πίνακας 4.2: Διαστάσεις της εμπειρίας του επισκέπτη στον εκθεσιακό χώρο….....38

Κατάλογος εικόνων

Εικόνα 5.1: (Α) Σήμανση πρόσβασης προς την είσοδο του Αρχαιολογικού Μουσείου Δελφών, (Β) Κατεύθυνση εισόδου και πορεία επισκεπτών προς τις εκθεσιακές ενότητες.....4

Εικόνα 5.2: Χώρος ελέγχου και βασική είσοδος του Αρχαιολογικού Μουσείου Δελφών 42

Εικόνα 5.3: Εκθεσιακή παρουσίαση του Ηνιόχου των Δελφών στην Αίθουσα 13 και Περιγραφή του 43

Εικόνα 5.4: Σήμανση εισόδου προς εκθεσιακή ενότητα του μουσείου. 44

Εικόνα 5.5: Εκθέματα της Αίθουσας 3 που σχετίζονται με αναθήματα του ιερού ...45

Εικόνα 5.6: Εκθέματα της Αίθουσας 4 σε εκθεσιακή προθήκη 46

Εικόνα 5.7: Άποψη του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών και σύνδεση με το μουσείο 47

Εικόνα 5.8: Ανελκυστήρας πρόσβασης για άτομα με αναπηρία στο μουσείο 48

Εικόνα 5.9: (Α) QR code σε εκθεσιακή ενότητα της Αίθουσας 3, (Β) QR code σε εκθεσιακή ενότητα της Αίθουσας 5 49

Εικόνα 5.10: Προηγμένες μέθοδοι ψηφιοποίησης για την προστασία και διάδοση του πολιτιστικού 50

Εικόνα 5.11: Περιγραφή εκθέματος στην Αίθουσα 3 51

Εικόνα 5.12: Εκθεσιακή παρουσίαση της Σφίγγας των Ναξίων στην Αίθουσα 5 52

Εικόνα 5.13: Αναπαραστατικό υλικό εκθέματος στην Αίθουσα 13 53

Εικόνα 5.14: Πρόσβαση επισκεπτών στον αρχαιολογικό χώρο των Δελφών με υποδομές ΑμεΑ 54

Εικόνα 5.15: Πινακίδα ενημέρωσης σε γραφή Braille 55

Εικόνα 5.16: Πληροφοριακή πινακίδα μνημείου στον αρχαιολογικό χώρο 56

Εικόνα 5.17: Χώρος συγκέντρωσης και ανάπαυσης επισκεπτών..... 57

Εικόνα 5.18: Άποψη του Ναού του Απόλλωνα στους Δελφούς 58

Εικόνα 5.19: Άποψη του αρχαίου θεάτρου των Δελφών 59

Εικόνα 5.20: Περιγραφή μνημείου του αρχαίου θεάτρου 60

Εικόνα 5.21: Ενημερωτική πινακίδα για τη Δελφική Θεολογία 61

Εικόνα 5.23: Σήμανση QR code στην Αίθουσα 13 62

Εικόνα 5.24: Οθόνη ψηφιακής παρουσίασης εκθέματος 63

Εικόνα 5.25: Χώρος ανάπαυσης επισκεπτών στο μουσείο..... 64

Εικόνα 5.26: Σήμανση εξόδου του μουσείου..... 65

Εικόνα 6.1: Είσοδος του Αρχαιολογικού Μουσείου Κορίνθου..... 67

Εικόνα 6.2: Πινακίδα ενημέρωσης και κατεύθυνσης επισκεπτών..... 68

Εικόνα 6.3: Σήμανση της αίθουσας του Ασκληπιείου..... 69

Εικόνα 6.4: Άποψη του αιθρίου χώρου..... 70

Εικόνα 6.5: Σήμανση και είσοδος της Αίθουσας Ι..... 71

Εικόνα 6.6: Σήμανση πορείας και εξόδου επισκεπτών..... 72

Εικόνα 6.7: Σήμανση της Αίθουσας ΙΙΙ..... 73

Εικόνα 6.8: Κατευθυντήρια σήμανση σε μη ανακαινισμένη αίθουσα..... 74

Εικόνα 6.9: Σήμανση της Αίθουσας ΙΙ..... 75

Εικόνα 6.10: Εκθεσιακή προθήκη και εποπτικό υλικό..... 76

Εικόνα 6.11: Εκθέματα Αίθουσας Ι και ΙΙΙ.....77

Εικόνα 6.12: Περιγραφή εκθέματος με QR code.....78

Εικόνα 6.13: Εκθέματα από το Ασκληπιείο.....80

Εικόνα 6.14: Άποψη αιθουσών Ι, ΙΙ, ΙΙΙ.....81

Εικόνα 6.15: Προθήκη εκθεμάτων και αναπαραστατικό υλικό.....82

Εικόνα 6.16: Είσοδος αρχαιολογικού χώρου Κορίνθου.....83

Εικόνα 6.17: Μνημείο αρχαιολογικού χώρου.....84

Εικόνα 6.18: Άποψη Ναού του Απόλλωνα στην Κόρινθο.....85

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα ερευνητική εργασία εντάσσεται στο πεδίο της μουσειολογίας και της διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς, εστιάζοντας στη σύνθετη διαδικασία μέσω της οποίας η αρχαιολογική γνώση μετασχηματίζεται σε εμπειρία για το κοινό εντός του μουσειακού χώρου. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζεται η προβολή, η ερμηνεία και η παρουσίαση της αρχαιολογικής κληρονομιάς ως βασικές και αλληλένδετες λειτουργίες της σύγχρονης μουσειακής πρακτικής. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σαφής μετατόπιση από ένα αντικειμενοκεντρικό μοντέλο, όπου το ενδιαφέρον εστιάζει αποκλειστικά στα εκθέματα, προς ένα επικοινωνιακό και εμπειριοκεντρικό μοντέλο, στο οποίο το μουσείο δεν αντιμετωπίζεται πλέον ως ουδέτερος χώρος φύλαξης, αλλά ως ενεργός παραγωγός νοήματος και κοινωνικών αναπαραστάσεων (Desvallées & Mairesse, 2014, Drotner & Schrøder, 2014). Στο πλαίσιο αυτό, η ερμηνεία της πολιτιστικής κληρονομιάς αναδεικνύεται ως κρίσιμος μηχανισμός διαμεσολάβησης μεταξύ αντικειμένου, χώρου και επισκέπτη, με στόχο όχι μόνο τη μετάδοση γνώσης αλλά και την ενεργοποίηση της κατανόησης και της συμμετοχής του κοινού (Tilden, 2007, ICOMOS, 2008).

Η σχετική βιβλιογραφία έχει αναδείξει εκτενώς ζητήματα που αφορούν τη μουσειολογική θεωρία, την ερμηνεία της πολιτιστικής κληρονομιάς και τη συγκρότηση της εκθεσιακής αφήγησης. Μελέτες όπως αυτές των Desvallées και Mairesse (2014) και της Moser (2010) έχουν καταδείξει τον ενεργό ρόλο του μουσείου στη διαμόρφωση της γνώσης, ενώ η συμβολή της Nielsen (2017) αναδεικνύει τη σημασία της επικοινωνιακής διάστασης και της «διαμόρφωσης κατανόησης». Στον ελληνικό χώρο, ιδιαίτερα σημαντική είναι η συμβολή της Μαρίας Μουλίου, καθηγήτριας Μουσειολογίας στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, της οποίας οι μελέτες για την αναπαράσταση του αρχαίου παρελθόντος στα ελληνικά μουσεία αποτελούν βασικό σημείο αναφοράς για την κατανόηση της ιδεολογικής και ερμηνευτικής διάστασης των εκθέσεων (Mouliou, 2008). Παράλληλα, οι εργασίες της Γαζή (Gazi, 1994, 2008) και των Hamilakis και Yalouri (1996) έχουν αναδείξει τη σύνδεση των αρχαιολογικών μουσείων με τη συγκρότηση της εθνικής ταυτότητας και των πολιτισμικών αφηγήσεων. Ειδικότερα για την ελληνική πραγματικότητα, έχουν

εκπονηθεί επιμέρους μελέτες και διπλωματικές εργασίες, ιδίως στο πλαίσιο του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου και άλλων πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, οι οποίες εξετάζουν ζητήματα εκθεσιακού σχεδιασμού, ερμηνείας και επικοινωνίας σε αρχαιολογικά μουσεία ή πολιτιστικούς χώρους. Ωστόσο, οι περισσότερες από αυτές εστιάζουν είτε σε μεμονωμένες περιπτώσεις είτε σε γενικές θεωρητικές προσεγγίσεις, χωρίς να προχωρούν σε συστηματική συγκριτική ανάλυση μεταξύ διαφορετικών μουσείων. Επιπλέον, όσον αφορά συγκεκριμένα τα αρχαιολογικά μουσεία των Δελφών και της Κορίνθου, η διαθέσιμη βιβλιογραφία αφορά κυρίως αρχαιολογικές, ιστορικές ή διαχειριστικές προσεγγίσεις των χώρων, ενώ η διερεύνηση των ερμηνευτικών και εκθεσιακών πρακτικών τους από μουσειολογική σκοπιά παραμένει περιορισμένη.

Με αφετηρία το παραπάνω ερευνητικό κενό, αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί η συγκριτική διερεύνηση των ερμηνευτικών και εκθεσιακών πρακτικών στα Αρχαιολογικά Μουσεία Δελφών και Αρχαίας Κορίνθου. Η επιλογή των δύο περιπτώσεων δεν είναι τυχαία, καθώς πρόκειται για δύο από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς προορισμούς της ελληνικής περιφέρειας, οι οποίοι συνδέονται άμεσα με αρχαιολογικούς χώρους διεθνούς σημασίας. Οι Δελφοί αποτελούν Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO, ενώ η Αρχαία Κόρινθος συνιστά έναν από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς τόπους της ελληνικής αρχαιότητας, με μακρόχρονη ερευνητική δραστηριότητα. Τα δύο μουσεία λειτουργούν υπό την εποπτεία των αρμόδιων Εφορειών Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού, γεγονός που επηρεάζει το θεσμικό πλαίσιο διαχείρισης, ερμηνείας και παρουσίασης της πολιτιστικής κληρονομιάς (Alexopoulos & Fouseki, 2013).

Η πρωτοτυπία της εργασίας έγκειται στην επιλογή να εξεταστούν συγκριτικά δύο περιφερειακά αρχαιολογικά μουσεία όχι μόνο ως χώροι έκθεσης αρχαιοτήτων, αλλά ως δυναμικά πεδία παραγωγής νοήματος, επικοινωνίας και εμπειρίας. Σε αντίθεση με προηγούμενες μελέτες, οι οποίες περιορίζονται κυρίως σε θεωρητικές αναλύσεις ή σε μεμονωμένες περιπτώσεις, η παρούσα έρευνα συνδυάζει τη θεωρητική τεκμηρίωση με την εμπειρική διερεύνηση, εξετάζοντας τον τρόπο με τον οποίο οι ερμηνευτικές στρατηγικές, η εκθεσιακή αφήγηση, η μουσειακή επικοινωνία και η εμπειρία του επισκέπτη διαμορφώνονται στην πράξη. Παράλληλα, λαμβάνει υπόψη σύγχρονες εξελίξεις, όπως η αξιοποίηση ψηφιακών τεχνολογιών, η ενίσχυση της συμμετοχικότητας και οι νέες μορφές διαδραστικής επικοινωνίας, οι οποίες

μετασχηματίζουν τη λειτουργία των μουσείων και τη σχέση τους με το κοινό (Wang & Meng, 2023, Ozdemir & Zonah, 2025). Με τον τρόπο αυτό επιχειρεί να συμβάλει στην κάλυψη ενός διαπιστωμένου ερευνητικού κενού και να εμπλουτίσει τον διάλογο γύρω από τη σύγχρονη λειτουργία των αρχαιολογικών μουσείων στην Ελλάδα.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που καθοδηγούν τη μελέτη αφορούν τον τρόπο με τον οποίο τα αρχαιολογικά μουσεία διαμορφώνουν και εφαρμόζουν ερμηνευτικές στρατηγικές, τον ρόλο της εκθεσιακής αφήγησης στην παραγωγή νοήματος, καθώς και τον βαθμό στον οποίο ενισχύεται η εμπειρία του επισκέπτη μέσω διαδραστικών και συμμετοχικών πρακτικών. Επιπλέον, διερευνάται ο ρόλος των ψηφιακών τεχνολογιών στη σύγχρονη μουσειακή επικοινωνία.

Από μεθοδολογική άποψη, η εργασία βασίζεται σε ποιοτική ερευνητική προσέγγιση και υιοθετεί τη συγκριτική μελέτη περίπτωσης ως βασική ερευνητική στρατηγική (Creswell, 2014, Yin, 2018). Η συλλογή δεδομένων πραγματοποιείται μέσω επιτόπιας παρατήρησης, ανάλυσης εκθεσιακού λόγου, μελέτης ψηφιακών εφαρμογών και ημιδομημένων συνεντεύξεων με επαγγελματίες του μουσείου, επιτρέποντας μια πολυδιάστατη προσέγγιση του ερευνητικού αντικειμένου (Pierroux, 2024).

Ως προς τη δομή της εργασίας, αυτή οργανώνεται σε δύο βασικά μέρη. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζεται το θεωρητικό πλαίσιο. Συγκεκριμένα, στο Κεφάλαιο 1 αναπτύσσεται η μεθοδολογία της έρευνας, ενώ στο Κεφάλαιο 2 εξετάζεται η έννοια της ερμηνείας της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στο Κεφάλαιο 3 αναλύεται η μουσειολογία ως πεδίο παραγωγής νοήματος, με έμφαση στη Νέα Μουσειολογία και την εκθεσιακή αφήγηση, ενώ στο Κεφάλαιο 4 διερευνώνται ζητήματα πολιτιστικής επικοινωνίας και εμπειρίας του επισκέπτη. Στο δεύτερο μέρος αναπτύσσεται η εμπειρική ανάλυση. Στο Κεφάλαιο 5 παρουσιάζεται το Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών και στο Κεφάλαιο 6 το Αρχαιολογικό Μουσείο Κορίνθου, ενώ στο Κεφάλαιο 7 πραγματοποιείται η συγκριτική ανάλυση των δύο περιπτώσεων. Τέλος, στα συμπεράσματα συνοψίζονται τα βασικά ευρήματα και διατυπώνονται προτάσεις για τη βελτίωση των ερμηνευτικών και εκθεσιακών πρακτικών. Η δομή αυτή επιτρέπει τη συστηματική ανάπτυξη του ερευνητικού επιχειρήματος και τη σύνδεση θεωρίας και πράξης, συμβάλλοντας στην κατανόηση του ρόλου των αρχαιολογικών μουσείων ως δυναμικών χώρων παραγωγής γνώσης και εμπειρίας.

ΜΕΡΟΣ Α’ : ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

1.1 Ερευνητική προσέγγιση

Η παρούσα μελέτη βασίστηκε σε ποιοτική ερευνητική προσέγγιση, καθώς το αντικείμενό της αφορά σύνθετες διαδικασίες πολιτισμικής ερμηνείας, μουσειακής επικοινωνίας και βιωματικής πρόσληψης της πολιτιστικής κληρονομιάς εντός αρχαιολογικών μουσείων. Η επιλογή της συγκεκριμένης μεθοδολογικής κατεύθυνσης δεν υπήρξε απλώς τεχνική επιλογή συλλογής δεδομένων, αλλά συνδέθηκε με την ίδια τη θεωρητική λογική της έρευνας, η οποία αντιμετωπίζει το μουσείο ως δυναμικό πεδίο παραγωγής νοημάτων, πολιτισμικών αναπαραστάσεων και εμπειριών και όχι ως ουδέτερο χώρο αποθήκευσης και έκθεσης αρχαιοτήτων. Υπό αυτή την οπτική, η έρευνα εστιάζει στην κατανόηση των τρόπων με τους οποίους οργανώνονται οι εκθεσιακές αφηγήσεις, δομούνται οι ερμηνευτικές στρατηγικές και διαμορφώνονται οι εμπειρίες των επισκεπτών μέσω χωρικών, οπτικών, ψηφιακών και συμβολικών μηχανισμών παρουσίασης. Η ποιοτική έρευνα κρίθηκε συνεπώς καταλληλότερη, καθώς επέτρεψε την εις βάθος διερεύνηση φαινομένων που δεν μπορούν να αποτυπωθούν επαρκώς μέσω ποσοτικών δεικτών ή στατιστικών μετρήσεων, όπως η συναισθηματική εμπλοκή, η αντιληπτική πρόσληψη του εκθεσιακού αφηγήματος, η λειτουργία του storytelling και η σχέση μεταξύ αυθεντικότητας και εμπειρίας επισκέπτη (Babbie, 2011, Creswell, 2014).

Η συγκεκριμένη μεθοδολογική επιλογή συνδέεται άμεσα με τις θεωρητικές εξελίξεις της σύγχρονης μουσειολογίας και ειδικότερα με τη μετατόπιση από το παραδοσιακό αντικειμενοκεντρικό μουσείο προς περισσότερο επικοινωνιακά και επισκεπτοκεντρικά μοντέλα πολιτιστικής διαχείρισης (Desvallées & Mairesse, 2014, Gazi, 2004). Η διεθνής βιβλιογραφία αναδεικνύει ότι τα μουσεία του 21ου αιώνα λειτουργούν πλέον ως πολυεπίπεδα επικοινωνιακά περιβάλλοντα, στα οποία η πολιτιστική πληροφορία δεν μεταδίδεται μονοδιάστατα αλλά συγκροτείται μέσω ερμηνευτικών πρακτικών, αφηγηματικών δομών και διαδραστικών μηχανισμών εμπλοκής (Whittle, 1997, Drotner et al., 2019).

Εξίσου σημαντική υπήρξε η συμβολή των σύγχρονων προσεγγίσεων της ψηφιακής μουσειολογίας, οι οποίες επισημαίνουν ότι η ενσωμάτωση ψηφιακών μέσων και τεχνολογιών διαμεσολάβησης μετασχηματίζει τη σχέση μεταξύ επισκέπτη, αντικειμένου και πολιτισμικού χώρου (Wang & Meng, 2023, Ozdemir & Zonah, 2025).

Στο πλαίσιο αυτό, η έρευνα οργανώθηκε ως συγκριτική μελέτη περίπτωσης δύο εμβληματικών ελληνικών αρχαιολογικών μουσείων, του Αρχαιολογικού Μουσείου Δελφών και του Αρχαιολογικού Μουσείου Αρχαίας Κορίνθου. Οι μελέτες περίπτωσης που επιλέχθηκαν, δηλαδή τα Αρχαιολογικά Μουσεία Δελφών και Αρχαίας Κορίνθου, υπάγονται σε περιφερειακές Εφορίες Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού, γεγονός που εξασφαλίζει κοινό θεσμικό και διοικητικό πλαίσιο λειτουργίας. Οι Εφορίες, ως περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου, είναι υπεύθυνες για τη διαχείριση μουσείων, αρχαιολογικών χώρων και συλλογών σε τοπικό επίπεδο, εφαρμόζοντας ενιαίες πολιτικές προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η επιλογή της μελέτης περίπτωσης (case study research) ως ερευνητικής στρατηγικής εντάσσεται στο πλαίσιο της ποιοτικής έρευνας και επιτρέπει την εις βάθος κατανόηση σύνθετων φαινομένων μέσα στο πραγματικό τους πλαίσιο (Yin, 2018). Η προσέγγιση αυτή είναι ιδιαίτερα κατάλληλη για τη διερεύνηση μουσειακών πρακτικών, καθώς δίνει τη δυνατότητα ανάλυσης πολλαπλών διαστάσεων, όπως οι εκθεσιακές στρατηγικές, οι ερμηνευτικές προσεγγίσεις και η εμπειρία του επισκέπτη, υπό παρόμοιες οργανωτικές συνθήκες.

Η επιλογή των συγκεκριμένων περιπτώσεων βασίστηκε σε συνδυασμό επιστημονικών, γεωγραφικών, διοικητικών και μουσειολογικών κριτηρίων. Και τα δύο μουσεία αποτελούν τμήματα οργανωμένων αρχαιολογικών χώρων διεθνούς αναγνώρισης, λειτουργούν υπό την εποπτεία των αντίστοιχων Εφορειών Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού και δέχονται σημαντικό αριθμό επισκεπτών καθ’ όλη τη διάρκεια του έτους. Παρουσιάζονται ακόμα, διαφορετικές μορφές εκθεσιακής συγκρότησης και ερμηνευτικής στρατηγικής, γεγονός που καθιστά δυνατή τη συγκριτική διερεύνηση διαφορετικών μοντέλων μουσειακής επικοινωνίας και παρουσίασης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η συγκριτική μελέτη περίπτωσης επιλέχθηκε επειδή επιτρέπει τη διερεύνηση σύνθετων πολιτισμικών και χωρικών

φαινομένων μέσα στο πραγματικό τους περιβάλλον, προσφέροντας τη δυνατότητα εντοπισμού τόσο κοινών χαρακτηριστικών όσο και διαφοροποιήσεων μεταξύ των υπό εξέταση περιπτώσεων. Σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία, η μέθοδος συγκριτικής μελέτης περίπτωσης θεωρείται ιδιαίτερα αποτελεσματική σε έρευνες πολιτιστικής κληρονομιάς και μουσειολογίας, καθώς διευκολύνει την κατανόηση των διαφορετικών στρατηγικών διαχείρισης, ερμηνείας και επικοινωνίας του παρελθόντος (Alexopoulos & Fouseki, 2013, Βλίζος & Πάντζου, 2021).

Η ερευνητική διαδικασία βασίστηκε σε δύο κύριες ποιοτικές τεχνικές συλλογής δεδομένων: την επιτόπια παρατήρηση και την ημι-δομημένη συνέντευξη με ανοιχτές ερωτήσεις. Οι μέθοδοι αυτές επιτρέπουν την εις βάθος διερεύνηση των μουσειακών πρακτικών και της εμπειρίας του επισκέπτη, καθώς δίνουν τη δυνατότητα καταγραφής τόσο των υλικών όσο και των άυλων διαστάσεων της εκθεσιακής αφήγησης και της ερμηνείας (Drotner et al., 2019). Η επιλογή των συγκεκριμένων μεθόδων συνδέεται με τις προσεγγίσεις που αναδεικνύουν τον ενεργό ρόλο του μουσείου στη διαμόρφωση νοημάτων και πολιτισμικών αφηγήσεων, όπως υποστηρίζεται από τη Moser (2010), η οποία επισημαίνει ότι οι εκθεσιακές πρακτικές και οι τρόποι παρουσίασης των αντικειμένων επηρεάζουν καθοριστικά την κατανόηση και την πρόσληψη του παρελθόντος από το κοινό. Στο πλαίσιο αυτό, η επιτόπια παρατήρηση και οι συνεντεύξεις λειτουργούν συμπληρωματικά, επιτρέποντας τη διερεύνηση τόσο των πρακτικών οργάνωσης της έκθεσης όσο και των αντιλήψεων των εμπλεκόμενων υποκειμένων.

Ειδικότερα, σχεδιάστηκε αναλυτικός οδηγός επιτόπιας παρατήρησης, ο οποίος οργανώθηκε σε θεματικές κατηγορίες που αφορούσαν τη χωρική οργάνωση της έκθεσης, τη ροή και καθοδήγηση των επισκεπτών, τη μορφή της εκθεσιακής αφήγησης, τα ερμηνευτικά μέσα, τη λειτουργία των ψηφιακών τεχνολογιών, τη διαδραστικότητα, την αισθητική και σκηνογραφία, τη συναισθηματική εμπλοκή και τη σχέση μουσείου και αρχαιολογικού χώρου . Η δομή του εργαλείου παρατήρησης διαμορφώθηκε με βάση τις αρχές της interpretive museum analysis και της visitor-centered museum research, επιτρέποντας τη συστηματική καταγραφή όχι μόνο υλικών και χωρικών χαρακτηριστικών αλλά και μηχανισμών εμπειρίας, πρόσληψης και πολιτισμικής διαμεσολάβησης (Drotner et al., 2019, Moser, 2010). Μέσω της συγκεκριμένης διαδικασίας κατέστη δυνατή η χαρτογράφηση της αφηγηματικής λογικής των

εκθέσεων, των επιπέδων συμμετοχικότητας και της λειτουργίας των διαφορετικών ερμηνευτικών μέσων (Drotner et al., 2019).

1.2 Μέθοδοι συλλογής δεδομένων

Η συλλογή των ερευνητικών δεδομένων οργανώθηκε στη βάση πολυμεθοδικής ποιοτικής προσέγγισης, με στόχο τη συστηματική διερεύνηση των μηχανισμών ερμηνείας, της συγκρότησης του εκθεσιακού λόγου, της λειτουργίας των ψηφιακών μέσων και της εμπειρίας του επισκέπτη στα υπό εξέταση αρχαιολογικά μουσεία. Η επιλογή συνδυασμού διαφορετικών τεχνικών συλλογής δεδομένων κρίθηκε αναγκαία λόγω της πολυπαραγοντικής φύσης του αντικειμένου, καθώς η μουσειακή εμπειρία συγκροτείται ταυτόχρονα σε χωρικό, αισθητηριακό, αφηγηματικό, πληροφοριακό και τεχνολογικό επίπεδο. Ως εκ τούτου, η έρευνα δεν περιορίστηκε στην καταγραφή εκθεσιακών χαρακτηριστικών αλλά επιδίωξε τη χαρτογράφηση των τρόπων μέσω των οποίων τα μουσεία οργανώνουν την πολιτιστική πληροφορία, κατευθύνουν την πρόσληψη του παρελθόντος και δομούν συγκεκριμένες μορφές πολιτισμικής εμπειρίας. Για την επίτευξη αυτού του στόχου αξιοποιήθηκαν τέσσερις διακριτές αλλά αλληλοσυμπληρούμενες μέθοδοι: ημι-δομημένες συνεντεύξεις, επιτόπια παρατήρηση, ανάλυση εκθεσιακού λόγου και ανάλυση ψηφιακών εφαρμογών.

Η πρώτη μέθοδος συλλογής δεδομένων αφορούσε τη διεξαγωγή ημι-δομημένων συνεντεύξεων με ανοιχτές ερωτήσεις, οι οποίες επιλέχθηκαν λόγω της δυνατότητάς τους να αποτυπώνουν σύνθετες αντιλήψεις, επαγγελματικές εμπειρίες και θεσμικές πρακτικές, χωρίς να περιορίζουν το εύρος των απαντήσεων σε προκαθορισμένα σχήματα (Babbie, 2011). Η προσέγγιση αυτή επιτρέπει την εις βάθος κατανόηση των απόψεων των συμμετεχόντων και την ανάδειξη πολλαπλών διαστάσεων της μουσειακής πρακτικής.

Οι ερωτήσεις που διαμορφώθηκαν για τις ανάγκες της έρευνας παρατίθενται αναλυτικά στο Παράρτημα, προκειμένου να διασφαλιστεί η διαφάνεια της ερευνητικής διαδικασίας και η δυνατότητα αναπαραγωγής της μεθοδολογίας. Η ημι-δομημένη μορφή κρίθηκε ιδιαίτερα κατάλληλη για τη συγκεκριμένη έρευνα, καθώς επέτρεψε τη διατήρηση ενιαίου ερευνητικού άξονα μεταξύ των συμμετεχόντων, ενώ παράλληλα

παρείχε τη δυνατότητα ανάπτυξης εκτενών αφηγηματικών απαντήσεων και εξειδικευμένων διευκρινίσεων. Ο οδηγός συνέντευξης οργανώθηκε σε εννέα βασικές θεματικές ενότητες που αφορούσαν τη φιλοσοφία και το όραμα του μουσείου, τις πρακτικές ερμηνείας της πολιτιστικής κληρονομιάς, τη συγκρότηση της εκθεσιακής αφήγησης, τη χρήση μέσων παρουσίασης, την εμπειρία του επισκέπτη, τη σχέση μουσείου και αρχαιολογικού χώρου, τη λειτουργία ψηφιακών εφαρμογών, καθώς και τις κύριες λειτουργικές προκλήσεις και μελλοντικές στρατηγικές αναβάθμισης . Η συγκεκριμένη διάρθρωση δεν επιδίωκε απλώς τη συλλογή πληροφοριών για την έκθεση, αλλά τη διερεύνηση των ίδιων των λογικών μέσω των οποίων συγκροτείται η μουσειακή ερμηνεία.

Παράλληλα, οι συνεντεύξεις λειτούργησαν ως εργαλείο εντοπισμού των σχέσεων μεταξύ θεωρητικών μουσειολογικών αρχών και πρακτικών εφαρμογής τους στο εκθεσιακό περιβάλλον. Έμφαση δόθηκε στον τρόπο με τον οποίο τα στελέχη των μουσείων αντιλαμβάνονται την έννοια της πολιτιστικής ερμηνείας, τη σημασία του storytelling, τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών και τη διαφοροποίηση των εκθεσιακών εμπειριών ανάλογα με το κοινό. Μέσω αυτής της διαδικασίας κατέστη δυνατή η καταγραφή όχι μόνο διοικητικών ή οργανωτικών πληροφοριών αλλά και υποκείμενων μουσειολογικών αντιλήψεων, πολιτισμικών προτεραιοτήτων και πρακτικών διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία, οι ημι-δομημένες συνεντεύξεις θεωρούνται ιδιαίτερα αποτελεσματικές σε έρευνες πολιτιστικής διαχείρισης και μουσειολογίας, καθώς επιτρέπουν τη διερεύνηση των μηχανισμών μέσω των οποίων οι πολιτιστικοί οργανισμοί παράγουν και νομιμοποιούν συγκεκριμένες μορφές γνώσης και πολιτισμικής αναπαράστασης (Dadizadeh & Doğan, 2024, Seccombe & Lehnes, 2015).

Η δεύτερη βασική μέθοδος συλλογής δεδομένων ήταν η επιτόπια παρατήρηση, μέσω της οποίας καταγράφηκαν συστηματικά οι χωρικές, λειτουργικές και ερμηνευτικές διαστάσεις των εκθέσεων (Babbie, 2011). Για τον σκοπό αυτό σχεδιάστηκε εξειδικευμένος οδηγός επιτόπιας παρατήρησης, δομημένος σε θεματικές κατηγορίες που περιλάμβαναν τη δομή και τη ροή της έκθεσης, την αφηγηματική συγκρότηση, την ποιότητα και τα επίπεδα πληροφόρησης, καθώς και τα μέσα παρουσίασης.

Η προσέγγιση αυτή συνδέεται με ερμηνευτικές και επισκεπτοκεντρικές προσεγγίσεις της μουσειολογίας, οι οποίες αναδεικνύουν τον ρόλο των εκθεσιακών πρακτικών στη

διαμόρφωση της εμπειρίας και της κατανόησης του επισκέπτη (Drotner et al., 2019). Παράλληλα, όπως επισημαίνει η Moser (2010), η οργάνωση και η παρουσίαση των εκθεμάτων δεν αποτελούν ουδέτερες διαδικασίες, αλλά συμβάλλουν ενεργά στη συγκρότηση νοημάτων και πολιτισμικών αφηγήσεων, γεγονός που καθιστά την επιτόπια παρατήρηση κρίσιμο εργαλείο ανάλυσης της μουσειακής εμπειρίας.

Για τον σκοπό αυτό σχεδιάστηκε εξειδικευμένος οδηγός επιτόπιας παρατήρησης, δομημένος σε θεματικές κατηγορίες που περιλάμβαναν τη δομή και τη ροή της έκθεσης, την αφηγηματική συγκρότηση, την ποιότητα και τα επίπεδα πληροφόρησης, τα μέσα παρουσίασης, τη διαδραστικότητα, τη συμπεριφορά των επισκεπτών, τη λειτουργικότητα του χώρου, τη συναισθηματική εμπλοκή και τη σχέση μουσείου και αρχαιολογικού χώρου . Η παρατήρηση πραγματοποιήθηκε in situ κατά τη διάρκεια των επιτόπιων επισκέψεων, επιτρέποντας τη λεπτομερή καταγραφή της πραγματικής λειτουργίας του εκθεσιακού περιβάλλοντος και όχι αποκλειστικά της θεωρητικής του οργάνωσης.

Η χρήση της επιτόπιας παρατήρησης κρίθηκε μεθοδολογικά αναγκαία, διότι η εμπειρία του μουσείου συγκροτείται σε μεγάλο βαθμό μέσα από πρακτικές κίνησης, οπτικής πρόσληψης, αλληλεπίδρασης και χωρικής καθοδήγησης, οι οποίες δύσκολα αποτυπώνονται μέσω αποκλειστικά λεκτικών δεδομένων. Η μέθοδος αυτή επέτρεψε την ανάλυση της σχέσης μεταξύ εκθεσιακού σχεδιασμού και συμπεριφοράς επισκεπτών, καθώς και τη διερεύνηση ζητημάτων όπως η σαφήνεια της πορείας περιήγησης, τα σημεία συμφόρησης, η αναγνωσιμότητα των πληροφοριακών μέσων, η χρήση ψηφιακών εργαλείων και τα επίπεδα συμμετοχικότητας. Επιπλέον, κατέστη δυνατή η καταγραφή μορφών συναισθηματικής εμπλοκής, όπως η διάρκεια παραμονής μπροστά σε συγκεκριμένα εκθέματα, η λεκτική ή μη λεκτική αντίδραση των επισκεπτών και η αλληλεπίδραση μεταξύ διαφορετικών ομάδων κοινού. Η συγκεκριμένη πρακτική συνδέεται με σύγχρονες visitor-centered research approaches, σύμφωνα με τις οποίες η εμπειρία του μουσείου πρέπει να αναλύεται ως δυναμική διαδικασία αλληλεπίδρασης μεταξύ χώρου, αντικειμένων, πληροφορίας και κοινού (Black, 2015, Pierroux, 2024).

Σημαντικό τμήμα της ερευνητικής διαδικασίας αποτέλεσε επίσης η ανάλυση εκθεσιακού λόγου, δηλαδή η συστηματική διερεύνηση των αφηγηματικών, γλωσσικών και ερμηνευτικών μηχανισμών μέσω των οποίων τα μουσεία οργανώνουν και

επικοινωνούν την πολιτιστική πληροφορία. Η ανάλυση περιέλαβε τις θεματικές ενότητες των εκθέσεων, τα εισαγωγικά κείμενα των αιθουσών, τις λεζάντες των εκθεμάτων, τους επίσημους οδηγούς των μουσείων και τις συνοδευτικές πληροφοριακές δομές που διαμορφώνουν τη συνολική εκθεσιακή αφήγηση. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στον τρόπο συγκρότησης της ιστορικής συνέχειας, στη χρήση χρονολογικών ή θεματικών αφηγηματικών αξόνων, στην ισορροπία μεταξύ επιστημονικής τεκμηρίωσης και εκλαΐκευσης, καθώς και στην παρουσία ή απουσία ανθρωποκεντρικών μορφών storytelling. Η συγκεκριμένη ανάλυση επέτρεψε τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο τα μουσεία δομούν συγκεκριμένες μορφές πολιτισμικής αυθεντίας και κατευθύνουν την πρόσληψη του παρελθόντος μέσω επιλεγμένων αφηγηματικών στρατηγικών. Σύμφωνα με τη Moser (2010), ο εκθεσιακός λόγος δεν λειτουργεί ουδέτερα αλλά συγκροτεί μηχανισμούς παραγωγής γνώσης και πολιτισμικής νομιμοποίησης, επηρεάζοντας άμεσα τον τρόπο με τον οποίο οι επισκέπτες αντιλαμβάνονται την ιστορία, την ταυτότητα και την πολιτιστική αξία των εκθεμάτων. Η προσέγγιση αυτή αποτελεί βασικό θεωρητικό άξονα της παρούσας μελέτης, καθώς επιτρέπει την κριτική ανάλυση των εκθεσιακών πρακτικών όχι μόνο ως μορφών παρουσίασης, αλλά ως διαδικασιών διαμόρφωσης νοημάτων και πολιτισμικών αφηγήσεων.

Η ανάλυση αυτή περιέλαβε εφαρμογές κινητών συσκευών, QR codes, ψηφιακούς οδηγούς, virtual tours, διαδικτυακές πλατφόρμες και υπηρεσίες ψηφιακής προσβασιμότητας. Εξετάστηκαν παράμετροι όπως η λειτουργικότητα, η διαδραστικότητα, ο βαθμός ενσωμάτωσης στην εκθεσιακή εμπειρία, η προσβασιμότητα και η δυνατότητα υποστήριξης διαφορετικών κατηγοριών κοινού. Παράλληλα, αξιολογήθηκε κατά πόσο οι ψηφιακές εφαρμογές λειτουργούν ως συμπληρωματικά εργαλεία πληροφόρησης ή ως οργανικά στοιχεία της συνολικής ερμηνευτικής στρατηγικής του μουσείου. Η διερεύνηση αυτή θεωρήθηκε ιδιαίτερα σημαντική, καθώς η διεθνής βιβλιογραφία υποστηρίζει ότι η ψηφιακή μουσειολογία μετασχηματίζει ουσιαστικά τις μορφές πολιτιστικής επικοινωνίας και επηρεάζει άμεσα τις διαδικασίες εμπλοκής, συμμετοχής και πρόσληψης της πολιτιστικής κληρονομιάς (Drotner & Schrøder, 2014, Wang & Meng, 2023). Επιπλέον, η ανάλυση των ψηφιακών εργαλείων επέτρεψε την αξιολόγηση της σχέσης μεταξύ τεχνολογικής καινοτομίας και παραδοσιακών μορφών εκθεσιακής παρουσίασης, ζήτημα που αποκτά ιδιαίτερη σημασία στο πλαίσιο των ελληνικών αρχαιολογικών μουσείων, όπου η

ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών πραγματοποιείται συχνά μέσα σε ισχυρά θεσμικά και αρχαιολογικά πλαίσια διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η ερευνητική προσέγγιση που ακολουθήθηκε παρουσιάζει ορισμένα σημαντικά πλεονεκτήματα, καθώς η ποιοτική μεθοδολογία και ειδικότερα η μελέτη περίπτωσης επέτρεψαν την εις βάθος κατανόηση των εκθεσιακών πρακτικών και της εμπειρίας του επισκέπτη, αναδεικνύοντας σύνθετες διαστάσεις της ερμηνείας και της μουσειακής επικοινωνίας που δεν θα μπορούσαν να αποτυπωθούν με ποσοτικά μέσα. Η συνδυαστική χρήση επιτόπιας παρατήρησης και ημι-δομημένων συνεντεύξεων ενίσχυσε την εγκυρότητα των ευρημάτων, επιτρέποντας τη διασταύρωση δεδομένων από διαφορετικές πηγές.

Ωστόσο, η έρευνα παρουσιάζει και ορισμένους περιορισμούς. Ειδικότερα, η πρόσβαση σε εμπλεκόμενους επαγγελματίες ήταν σε ορισμένες περιπτώσεις περιορισμένη, ενώ η επιτόπια παρατήρηση επηρεάζεται αναπόφευκτα από τον υποκειμενικό χαρακτήρα της ερμηνείας του ερευνητή. Επιπλέον, η περιορισμένη αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων in situ καθιστά δυσκολότερη την πλήρη αποτύπωση της εμπειρίας των επισκεπτών σε πραγματικό χρόνο.

Παρά τις δυσκολίες αυτές, καταβλήθηκε προσπάθεια ενίσχυσης της αξιοπιστίας της έρευνας μέσω της συστηματικής καταγραφής των δεδομένων, της χρήσης δομημένων εργαλείων παρατήρησης και της διασταύρωσης των ευρημάτων με τη σχετική βιβλιογραφία. Η συνειδητή αναγνώριση των περιορισμών αυτών συμβάλλει στη διαφάνεια της ερευνητικής διαδικασίας και στη συνετή ερμηνεία των αποτελεσμάτων.

Η εμπειρική ανάλυση που ακολουθεί βασίζεται σε πρωτογενή ερευνητικά δεδομένα, τα οποία συλλέχθηκαν μέσω επιτόπιας ποιοτικής έρευνας στα Αρχαιολογικά Μουσεία Δελφών και Αρχαίας Κορίνθου. Η έρευνα οργανώθηκε με στόχο τη συστηματική διερεύνηση των πρακτικών ερμηνείας, παρουσίασης και επικοινωνίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα δύο μουσεία διαμορφώνουν την εμπειρία του επισκέπτη μέσα στον εκθεσιακό χώρο. Η επιλογή των συγκεκριμένων μουσείων δεν υπήρξε τυχαία, καθώς πρόκειται για δύο σημαντικά περιφερειακά αρχαιολογικά μουσεία της Ελλάδας, τα οποία συνδέονται άμεσα με εμβληματικούς αρχαιολογικούς χώρους και λειτουργούν υπό το ίδιο θεσμικό πλαίσιο διαχείρισης του Υπουργείου Πολιτισμού. Παράλληλα, παρουσιάζουν διαφορετικές

εκθεσιακές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις, γεγονός που καθιστά δυνατή τη συγκριτική ανάλυση διαφορετικών μοντέλων μουσειακής επικοινωνίας και πολιτιστικής διαμεσολάβησης.

1.3 Κριτήρια ανάλυσης

Η αναλυτική επεξεργασία των δεδομένων βασίστηκε στη συγκρότηση συγκεκριμένων κριτηρίων ανάλυσης, τα οποία διαμορφώθηκαν συνδυαστικά από τη διεθνή βιβλιογραφία της μουσειολογίας, της ερμηνείας πολιτιστικής κληρονομιάς και των visitor studies, καθώς και από τη δομή των ερευνητικών εργαλείων που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη συλλογή των δεδομένων. Η ανάπτυξη σαφών αναλυτικών κατηγοριών κρίθηκε αναγκαία προκειμένου να καταστεί δυνατή η συστηματική σύγκριση των δύο μουσείων, η αποφυγή περιγραφικής προσέγγισης και η μετατροπή των ποιοτικών δεδομένων σε συγκρίσιμες ερμηνευτικές ενότητες. Υπό αυτό το πρίσμα, η ανάλυση οργανώθηκε σε τέσσερις βασικούς άξονες: τη χωρική και αφηγηματική οργάνωση της έκθεσης, τις πρακτικές ερμηνείας της πολιτιστικής κληρονομιάς, την εμπειρία και εμπλοκή του επισκέπτη και τη λειτουργία των ψηφιακών τεχνολογιών ως μέσων πολιτιστικής διαμεσολάβησης. Η συγκεκριμένη κατηγοριοποίηση συνδέεται με τις σύγχρονες προσεγγίσεις museum communication και interpretive planning, σύμφωνα με τις οποίες η ανάλυση του μουσείου οφείλει να εξετάζει ταυτόχρονα το αφηγηματικό περιεχόμενο, τη χωρική εμπειρία, τις μορφές αλληλεπίδρασης και τα τεχνολογικά συστήματα επικοινωνίας (Drotner et al., 2019, Nielsen, 2017).

Η πρώτη κατηγορία ανάλυσης αφορούσε τη δομή της εκθεσιακής αφήγησης και ειδικότερα τον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται η πορεία του επισκέπτη μέσα στον εκθεσιακό χώρο. Εξετάστηκαν στοιχεία όπως η ύπαρξη γραμμικής ή μη γραμμικής διαδρομής, η σαφήνεια της χωρικής μετάβασης μεταξύ των ενοτήτων, η ύπαρξη αφηγηματικής κορύφωσης, η συνοχή μεταξύ εκθεμάτων και η λειτουργία των αντικειμένων ως φορέων ιστορικής συνέχειας. Η επιλογή των συγκεκριμένων μεταβλητών βασίστηκε στη θεωρία της narrative museology, σύμφωνα με την οποία οι εκθέσεις λειτουργούν ως αφηγηματικά περιβάλλοντα που οργανώνουν συγκεκριμένες εκδοχές του παρελθόντος μέσω χωρικών και οπτικών μηχανισμών (Nielsen, 2017, Moser, 2010).

Πίνακας 1.1: Κριτήρια ανάλυσης εκθεσιακής αφήγησης

Αναλυτικός άξονας	Εξεταζόμενα στοιχεία	Στόχος ανάλυσης
Χωρική οργάνωση	Γραμμική / κυκλική / ελεύθερη πορεία	Κατανόηση της δομής περιήγησης
Αφηγηματική συνοχή	Σύνδεση ενοτήτων και εκθεμάτων	Εντοπισμός συνέχειας αφήγησης
Τύπος αφήγησης	Χρονολογική / θεματική / μικτή	Ανάλυση μουσειολογικής λογικής
Storytelling	Παρουσία αφηγηματικών τεχνικών	Διερεύνηση ερμηνευτικής εμπλοκής
Κορύφωση αφήγησης	Εμβληματικά εκθέματα / κεντρικοί άξονες	Ανάλυση συμβολικής ιεράρχησης

Η δεύτερη βασική κατηγορία αφορούσε την ερμηνεία της πολιτιστικής κληρονομιάς και επικεντρώθηκε στους τρόπους μέσω των οποίων τα μουσεία μετασχηματίζουν την επιστημονική πληροφορία σε πολιτισμικά και επικοινωνιακά προσβάσιμο περιεχόμενο. Η ανάλυση βασίστηκε στις αρχές της heritage interpretation theory, σύμφωνα με τις οποίες η αποτελεσματική πολιτιστική ερμηνεία δεν εξαρτάται αποκλειστικά από την ακρίβεια της πληροφορίας αλλά και από την ικανότητά της να δημιουργεί γνωστικές και συναισθηματικές συνδέσεις με το κοινό (Tilden, 2007, Silberman, 2020). Παράλληλα, εξετάστηκε ο βαθμός στον οποίο οι εκθέσεις υιοθετούν object-centered ή visitor-centered μοντέλα ερμηνείας, διάκριση ιδιαίτερα κρίσιμη για την κατανόηση των σύγχρονων μετασχηματισμών της ελληνικής μουσειολογίας.

Πίνακας 1.2: Κριτήρια ανάλυσης ερμηνείας πολιτιστικής κληρονομιάς

Αναλυτικός άξονας	Εξεταζόμενα στοιχεία	Στόχος ανάλυσης
Ποιότητα πληροφορίας	Επιστημονική εγκυρότητα / ακρίβεια	Αξιολόγηση τεκμηρίωσης
Κατανόηση κοινού	Αναγνωσιμότητα / αποφυγή ορολογίας	Διερεύνηση προσβασιμότητας γνώσης
Επίπεδα πληροφόρησης	Γενικό κοινό / ειδικό κοινό	Ανάλυση διαφοροποίησης περιεχομένου

Ερμηνευτικά μέσα	Κείμενα / χάρτες / οπτικά στοιχεία	Εξέταση πολυτροπικής επικοινωνίας
Μοντέλο ερμηνείας	Object-centered / visitor-centered	Κατανόηση μουσειολογικής προσέγγισης

Η τρίτη κατηγορία ανάλυσης αφορούσε την εμπειρία του επισκέπτη και τη μορφή εμπλοκής που παράγεται εντός του εκθεσιακού περιβάλλοντος. Στο πλαίσιο αυτό εξετάστηκαν η λειτουργικότητα της κίνησης, η προσβασιμότητα, η ύπαρξη σημείων ανάπαυσης, η διάρκεια παραμονής μπροστά σε συγκεκριμένα εκθέματα, η αλληλεπίδραση μεταξύ ομάδων επισκεπτών και οι μορφές συναισθηματικής ανταπόκρισης. Η συγκεκριμένη κατηγορία βασίστηκε στις θεωρίες visitor engagement και immersive heritage experience, σύμφωνα με τις οποίες η εμπειρία του μουσείου συγκροτείται μέσα από την αλληλεπίδραση αισθητηριακών, χωρικών και συναισθηματικών παραγόντων (Dogan & Kan, 2020, Li, 2024). Η καταγραφή αυτών των στοιχείων κρίθηκε ιδιαίτερα σημαντική, καθώς επέτρεψε την αξιολόγηση της μετάβασης από παραδοσιακές μορφές παθητικής παρατήρησης προς περισσότερο συμμετοχικά και εμπειρικά μοντέλα πολιτιστικής επικοινωνίας.

Πίνακας 1.3: Κριτήρια ανάλυσης εμπειρίας επισκέπτη

Αναλυτικός άξονας	Εξεταζόμενα στοιχεία	Στόχος ανάλυσης
Λειτουργικότητα	Ευκολία κίνησης / σήμανση	Αξιολόγηση χωρικής εμπειρίας
Προσβασιμότητα	ΑμεΑ / σημεία ανάπαυσης	Διερεύνηση συμπεριληπτικότητας
Συναισθηματική εμπλοκή	Ενδιαφέρον / ενσυναίσθηση	Ανάλυση βιωματικής διάστασης
Συμπεριφορά κοινού	Χρόνος παραμονής / αλληλεπίδραση	Καταγραφή engagement
Τύπος συμμετοχής	Παθητική ή ενεργή εμπλοκή	Αξιολόγηση συμμετοχικότητας

Η τέταρτη κατηγορία ανάλυσης επικεντρώθηκε στις ψηφιακές εφαρμογές και στις τεχνολογίες πολιτιστικής διαμεσολάβησης που αξιοποιούν τα μουσεία. Η αξιολόγηση βασίστηκε σε κριτήρια όπως η λειτουργικότητα, η διαδραστικότητα, η ενσωμάτωση

στην εκθεσιακή αφήγηση και η συμβολή τους στη διεύρυνση της εμπειρίας του επισκέπτη. Η συγκεκριμένη ανάλυση συνδέεται με τη διεθνή συζήτηση περί digital museology και smart heritage interpretation, σύμφωνα με την οποία οι ψηφιακές τεχνολογίες μετασχηματίζουν ουσιαστικά τις μορφές πρόσληψης, συμμετοχής και πολιτιστικής επικοινωνίας (Wang & Meng, 2023, Ozdemir & Zonah, 2025).

Πίνακας 1.4: Κριτήρια ανάλυσης ψηφιακών εφαρμογών

Αναλυτικός άξονας	Εξεταζόμενα στοιχεία	Στόχος ανάλυσης
Ψηφιακά εργαλεία	QR codes / εφαρμογές / virtual tours	Καταγραφή τεχνολογικών μέσων
Διαδραστικότητα	Ενεργή συμμετοχή χρήστη	Αξιολόγηση engagement
Ενσωμάτωση στην έκθεση	Σχέση με εκθεσιακή αφήγηση	Ανάλυση interpretive integration
Προσβασιμότητα	ΑμεΑ / πολυγλωσσία / νοηματική	Διερεύνηση ψηφιακής συμπερίληψης
Λειτουργία τεχνολογίας	Συμπληρωματική ή immersive	Κατανόηση ρόλου ψηφιακής εμπειρίας

Συνολικά, τα κριτήρια ανάλυσης σχεδιάστηκαν με στόχο τη μετατροπή των ποιοτικών δεδομένων σε δομημένες ερμηνευτικές κατηγορίες, επιτρέποντας τη συγκριτική διερεύνηση των δύο μουσείων σε επίπεδο αφήγησης, ερμηνείας, εμπειρίας και ψηφιακής διαμεσολάβησης. Η ανάπτυξη σαφούς analytical framework κρίθηκε απαραίτητη για τη διατήρηση της μεθοδολογικής συνοχής της έρευνας και για την αποφυγή αποσπασματικών ή περιγραφικών μορφών ανάλυσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η έννοια της ερμηνείας της πολιτιστικής κληρονομιάς

Η έννοια της ερμηνείας της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί έναν βασικό θεωρητικό άξονα για την κατανόηση της λειτουργίας των σύγχρονων αρχαιολογικών μουσείων. Στο πλαίσιο της μουσειολογίας, η ερμηνεία δεν περιορίζεται στην απλή μετάδοση πληροφοριών σχετικά με τα εκθέματα, αλλά αφορά μια πιο σύνθετη διαδικασία, μέσω της οποίας το παρελθόν γίνεται κατανοητό και αποκτά νόημα για το κοινό. Όπως επισημαίνεται στη σχετική βιβλιογραφία, το μουσείο λειτουργεί ως σύστημα

επικοινωνίας, στο οποίο η επιλογή, η οργάνωση και η παρουσίαση των αντικειμένων συμβάλλουν ενεργά στη διαμόρφωση συγκεκριμένων αναγνώσεων του παρελθόντος (Whittle, 1997, Desvallées & Mairesse, 2014).

2.1 Ο ορισμός της ερμηνείας

Η έννοια της ερμηνείας της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί έναν από τους πλέον κρίσιμους θεωρητικούς άξονες για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα αρχαιολογικά δεδομένα καθίστανται προσβάσιμα και αποκτούν νόημα στο πλαίσιο του μουσείου. Ήδη από τις πρώτες συστηματικές προσεγγίσεις του πεδίου, η ερμηνεία ορίζεται όχι ως απλή μετάδοση πληροφοριών, αλλά ως μια διαδικασία διαμεσολάβησης, η οποία αποσκοπεί στη σύνδεση του επισκέπτη με το πολιτιστικό περιεχόμενο μέσα από τη δημιουργία νοήματος και εμπειρίας (Tilden, 2007). Η προσέγγιση αυτή διαφοροποιείται ριζικά από παλαιότερες αντιλήψεις, όπου η έμφαση δινόταν αποκλειστικά στην τεκμηρίωση και παρουσίαση των αντικειμένων, χωρίς ιδιαίτερη μέριμνα για την πρόσληψή τους από το κοινό. Από μια πιο σύγχρονη οπτική, η ερμηνεία μπορεί να κατανοηθεί ως μια πολυεπίπεδη επικοινωνιακή πρακτική, η οποία ενσωματώνει στοιχεία αφήγησης, εκπαίδευσης και κοινωνικής διαπραγμάτευσης. Στο πλαίσιο αυτό, το μουσείο λειτουργεί ως ένας μηχανισμός παραγωγής και αναπαραγωγής νοημάτων, όπου τα εκθέματα δεν αποτελούν αυτάρκεις φορείς γνώσης, αλλά εντάσσονται σε συγκεκριμένα εκθεσιακά και αφηγηματικά συμφραζόμενα (Moser, 2010). Η επιλογή, η ταξινόμηση και η διάταξη των αντικειμένων συμβάλλουν στη συγκρότηση συγκεκριμένων ερμηνευτικών σχημάτων, τα οποία επηρεάζουν καθοριστικά τον τρόπο με τον οποίο το παρελθόν γίνεται αντιληπτό από τον επισκέπτη.

Επιπροσθέτως, η σύγχρονη μουσειολογική θεωρία τονίζει ότι η ερμηνεία της πολιτιστικής κληρονομιάς εντάσσεται σε ένα ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο, το οποίο επηρεάζει τόσο το περιεχόμενο όσο και τις μορφές παρουσίασης. Η πολιτιστική κληρονομιά δεν αποτελεί ουδέτερο ή αυτονόητο σύνολο στοιχείων, αλλά συγκροτείται μέσα από διαδικασίες επιλογής και αξιολόγησης που αντανακλούν συγκεκριμένες αξίες και ιδεολογίες (Hamilakis & Yalouri, 1996). Ως εκ τούτου, η ερμηνεία συνδέεται άμεσα με ζητήματα ταυτότητας, μνήμης και εξουσίας, γεγονός που καθιστά αναγκαία την κριτική προσέγγιση των ερμηνευτικών πρακτικών. Ταυτόχρονα,

διεθνή κείμενα πολιτικής, όπως ο Χάρτης της ICOMOS, προσδίδουν έναν πιο θεσμικό χαρακτήρα στον ορισμό της ερμηνείας, αναγνωρίζοντάς την ως βασική συνιστώσα της διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στο πλαίσιο αυτό, η ερμηνεία ορίζεται ως το σύνολο των δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στην κατανόηση και ανάδειξη της σημασίας ενός πολιτιστικού τόπου ή αντικειμένου, μέσω της χρήσης κατάλληλων μέσων και τεχνικών (ICOMOS, 2008). Η προσέγγιση αυτή υπογραμμίζει τη σημασία της επιστημονικής τεκμηρίωσης, της προσβασιμότητας και της προσαρμογής στα χαρακτηριστικά του κοινού.

2.2 Οι αρχές της ερμηνείας κατά Freeman Tilden

Στο πλαίσιο της θεωρητικής αυτής προσέγγισης, ιδιαίτερη σημασία έχει η συμβολή του Freeman Tilden, η οποία συνιστά σημείο αναφοράς για τη συγκρότηση της έννοιας της ερμηνείας της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο Tilden εργάστηκε για την Υπηρεσία Εθνικών Πάρκων των Ηνωμένων Πολιτειών (U.S. National Park Service), όπου, στο πλαίσιο της διαχείρισης φυσικών και πολιτιστικών τοπίων, διαμόρφωσε τις βασικές αρχές της ερμηνείας με στόχο την ουσιαστική επικοινωνία της αξίας τους προς το ευρύ κοινό.

Η προσέγγισή του εισάγει ένα πλαίσιο κατανόησης που υπερβαίνει την απλή πληροφοριακή διάσταση και αναδεικνύει τη σημασία της εμπειρίας, της πρόκλησης και της ολιστικής προσέγγισης. Η ερμηνεία, σύμφωνα με τον Tilden, δεν ταυτίζεται με τη μετάδοση δεδομένων, αλλά αποτελεί μια δημιουργική και παιδαγωγική διαδικασία, η οποία αποσκοπεί στη σύνδεση του επισκέπτη με το περιεχόμενο μέσω της ενεργοποίησης της προσωπικής του εμπειρίας (Tilden, 2007). Η θέση αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία στο πλαίσιο των αρχαιολογικών μουσείων, όπου τα αντικείμενα συχνά παρουσιάζονται αποκομμένα από το αρχικό τους συμφραζόμενο, καθιστώντας αναγκαία την ανάπτυξη ερμηνευτικών στρατηγικών που γεφυρώνουν το χάσμα μεταξύ παρελθόντος και παρόντος.

Πίνακας 2.1: Βασικές αρχές ερμηνείας κατά Freeman Tilden

Αρχή	Περιγραφή	Μουσειολογική σημασία

Συσχέτιση με την εμπειρία του επισκέπτη	Η ερμηνεία συνδέει το περιεχόμενο με τις προσωπικές εμπειρίες και γνώσεις του κοινού	Ενισχύει την κατανόηση και τη βιωματική πρόσληψη
Πρόκληση και όχι απλή πληροφόρηση	Η ερμηνεία επιδιώκει να διεγείρει τη σκέψη και το ενδιαφέρον, όχι απλώς να μεταδώσει πληροφορίες	Μετατρέπει τον επισκέπτη σε ενεργό συμμετέχοντα
Ολιστική παρουσίαση	Τα εκθέματα εντάσσονται σε ένα ευρύτερο πολιτισμικό και ιστορικό πλαίσιο	Διασφαλίζει τη συνοχή της αφήγησης και την κατανόηση του συνόλου

2.3 Η ερμηνεία σύμφωνα με τον Χάρτη της ICOMOS (2008)

2.3.1 Εννοιολογική διάκριση μεταξύ ερμηνείας και παρουσίασης

Η θεσμοθέτηση της ερμηνείας της πολιτιστικής κληρονομιάς σε διεθνές επίπεδο αποκτά ιδιαίτερη σαφήνεια μέσα από τον Χάρτη της ICOMOS (2008), ο οποίος επιχειρεί να συγκροτήσει ένα συνεκτικό πλαίσιο αρχών για τη διαχείριση, την κατανόηση και την επικοινωνία των πολιτιστικών τόπων. Σε αντίθεση με παλαιότερες προσεγγίσεις που περιόριζαν τη μουσειολογική πρακτική στη συντήρηση και την τεκμηρίωση, ο Χάρτης επεκτείνει το πεδίο, εντάσσοντας την ερμηνεία ως βασικό άξονα που συνδέει το επιστημονικό περιεχόμενο με την εμπειρία του κοινού (ICOMOS, 2008). Στο πλαίσιο αυτό, η ερμηνεία δεν αντιμετωπίζεται ως δευτερεύουσα δραστηριότητα, αλλά ως οργανικό στοιχείο της διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς, το οποίο επηρεάζει καθοριστικά τον τρόπο με τον οποίο τα αρχαιολογικά κατάλοιπα γίνονται αντιληπτά.

Ειδικότερα, ο Χάρτης προχωρά σε μια κρίσιμη εννοιολογική διάκριση ανάμεσα στην «ερμηνεία» και την «παρουσίαση», υπογραμμίζοντας ότι η πρώτη αφορά τη διαδικασία παραγωγής και απόδοσης νοήματος, ενώ η δεύτερη αναφέρεται στα μέσα και τις τεχνικές μέσω των οποίων το νόημα αυτό καθίσταται προσβάσιμο στο κοινό. Η διάκριση αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία για τα αρχαιολογικά μουσεία, καθώς επιτρέπει την κατανόηση του γεγονότος ότι η εκθεσιακή μορφή δεν είναι ουδέτερη, αλλά αποτελεί το αποτέλεσμα συγκεκριμένων ερμηνευτικών επιλογών (Moser, 2010).

Με άλλα λόγια, η παρουσίαση δεν είναι απλώς ένα τεχνικό ζήτημα σχεδιασμού, αλλά συνδέεται άμεσα με τον τρόπο με τον οποίο συγκροτείται η αφήγηση του παρελθόντος.

Συνολικά, ο Χάρτης της ICOMOS προσφέρει ένα ολοκληρωμένο θεωρητικό και πρακτικό πλαίσιο για την κατανόηση της ερμηνείας της πολιτιστικής κληρονομιάς, το οποίο συνδυάζει την επιστημονική τεκμηρίωση με την επικοινωνιακή διάσταση και τη συμμετοχική προσέγγιση. Οι αρχές που διατυπώνονται σε αυτόν αποτελούν κρίσιμα εργαλεία για την ανάλυση και αξιολόγηση των ερμηνευτικών πρακτικών στα αρχαιολογικά μουσεία, καθώς επιτρέπουν τη σύνδεση της θεωρίας με την εφαρμογή στο σύγχρονο πολιτισμικό περιβάλλον.

2.4 Η κοινωνική διάσταση της ερμηνείας

Η ερμηνεία της πολιτιστικής κληρονομιάς, ιδίως στο πλαίσιο των αρχαιολογικών μουσείων, δεν αποτελεί μια ουδέτερη διαδικασία, αλλά συνιστά μια κοινωνικά ενταγμένη πρακτική, η οποία διαμορφώνεται και λειτουργεί εντός συγκεκριμένων ιστορικών, ιδεολογικών και πολιτισμικών συμφραζομένων. Ήδη από τις κριτικές προσεγγίσεις της αρχαιολογίας και της μουσειολογίας, έχει καταδειχθεί ότι τα πολιτιστικά αγαθά δεν φέρουν εγγενές και αδιαμεσολάβητο νόημα, αλλά αποκτούν σημασία μέσα από διαδικασίες επιλογής, ερμηνείας και αναπαράστασης, οι οποίες αντανακλούν κοινωνικές αξίες και σχέσεις εξουσίας (Hamilakis & Yalouri, 1996). Στο πλαίσιο αυτό, η ερμηνεία δεν περιορίζεται στη μετάδοση επιστημονικής γνώσης, αλλά λειτουργεί ως μηχανισμός συγκρότησης συλλογικών ταυτοτήτων και πολιτισμικών αφηγήσεων. Τα αρχαιολογικά μουσεία δεν αποτελούν απλώς χώρους φύλαξης και έκθεσης αντικειμένων, αλλά πεδία πολιτισμικής διαπραγμάτευσης, όπου το παρελθόν επανανοηματοδοτείται με το παρόν. Η επιλογή των εκθεμάτων, η οργάνωση της αφήγησης και η χρήση συγκεκριμένων ερμηνευτικών εργαλείων συνιστούν πρακτικές που επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι επισκέπτες κατανοούν την ιστορία και τη σχέση τους με αυτήν (Moser, 2010). Ειδικότερα, η ανάδειξη της αρχαιότητας στην ελληνική περίπτωση έχει συνδεθεί ιστορικά με τη συγκρότηση της εθνικής ταυτότητας, γεγονός που καταδεικνύει τον ιδεολογικό χαρακτήρα της ερμηνείας και την ανάγκη κριτικής προσέγγισης των εκθεσιακών πρακτικών (Gazi, 2008).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Μουσειολογία και παραγωγή νοήματος στον εκθεσιακό χώρο

Η σύγχρονη μουσειολογική σκέψη μετατοπίζεται από την παραδοσιακή αντίληψη του μουσείου ως χώρου φύλαξης και παρουσίασης αντικειμένων προς μια πιο σύνθετη θεώρηση, όπου κεντρική θέση κατέχει η διαδικασία παραγωγής και διαμόρφωσης νοήματος. Στο πλαίσιο αυτό, το μουσείο αντιμετωπίζεται ως πεδίο ερμηνείας και επικοινωνίας, στο οποίο τα εκθέματα δεν λειτουργούν ως αυθύπαρκτοι φορείς γνώσης, αλλά εντάσσονται σε συγκεκριμένα εκθεσιακά και αφηγηματικά συμφραζόμενα που διαμορφώνουν την κατανόησή τους (Desvallées & Mairesse, 2014). Η προσέγγιση αυτή αναδεικνύει τη σημασία της εκθεσιακής πρακτικής ως διαδικασίας επιλογής, οργάνωσης και απόδοσης νοήματος, η οποία επηρεάζει άμεσα τον τρόπο με τον οποίο το παρελθόν παρουσιάζεται και προσλαμβάνεται. Η έννοια του «meaning making» αποκτά ιδιαίτερη σημασία, καθώς υπογραμμίζει ότι η γνώση στον μουσειακό χώρο δεν μεταδίδεται μονοσήμαντα, αλλά διαμορφώνεται μέσα από τη δυναμική σχέση μεταξύ αντικειμένων, εκθεσιακού σχεδιασμού και επισκεπτών. Η εκθεσιακή αφήγηση, η οποία οργανώνει τα εκθέματα σε συνεκτικά σχήματα, λειτουργεί ως βασικός μηχανισμός μέσω του οποίου παράγεται νόημα, καθορίζοντας έτσι, τις σχέσεις μεταξύ των στοιχείων και το πλαίσιο ερμηνείας τους (Moser, 2010). Παράλληλα, η εμπειρία του επισκέπτη αναγνωρίζεται ως ενεργητική διαδικασία, κατά την οποία η κατανόηση διαμορφώνεται μέσα από την αλληλεπίδραση με το εκθεσιακό περιβάλλον (Nielsen, 2017).

3.1 Η Νέα Μουσειολογία

Η ανάδυση της Νέας Μουσειολογίας συνιστά μία από τις σημαντικότερες τομές στη θεωρητική και πρακτική εξέλιξη του μουσειακού θεσμού, καθώς επαναπροσδιορίζει τον ρόλο των μουσείων και τη σχέση τους με την κοινωνία. Σε αντίθεση με τις παλαιότερες αντιλήψεις που εστίαζαν στη συλλογή και έκθεση αντικειμένων, η Νέα Μουσειολογία μεταθέτει το ενδιαφέρον προς την ερμηνεία, την επικοινωνία και την κοινωνική διάσταση του μουσείου, αντιμετωπίζοντάς το ως χώρο παραγωγής νοήματος (Desvallées & Mairesse, 2014). Η γνώση που παράγεται στο μουσείο δεν θεωρείται ουδέτερη, αλλά διαμορφώνεται μέσα σε συγκεκριμένα πολιτισμικά και ιδεολογικά συμφραζόμενα. Στο πλαίσιο αυτό, αναδεικνύεται ο ενεργός ρόλος του μουσείου στη

διαμόρφωση πολιτισμικών αφηγήσεων και συλλογικών ταυτοτήτων, καθώς η επιλογή και παρουσίαση των εκθεμάτων συνδέεται με σχέσεις εξουσίας και νοηματοδότησης (Moser, 2010). Στα αρχαιολογικά μουσεία, η διάσταση αυτή είναι ιδιαίτερα έντονη, καθώς η παρουσίαση του παρελθόντος επηρεάζει τη συλλογική μνήμη και την πολιτισμική ταυτότητα, ενώ στην ελληνική περίπτωση έχει συνδεθεί ιστορικά με εθνικές ιδεολογίες (Mouliou, 2008·, Hamilakis & Yalouri, 1996).

Παρά τη σημασία της, η Νέα Μουσειολογία δεν αποτελεί το τελικό στάδιο εξέλιξης της μουσειολογικής θεωρίας. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 και ιδίως κατά τη δεκαετία του 1990, αναπτύχθηκαν περαιτέρω προσεγγίσεις που διεύρυναν και αναθεώρησαν τις αρχές της, δίνοντας έμφαση στον κοινωνικά ευαίσθητο και υπεύθυνο ρόλο του μουσείου. Στο πλαίσιο αυτό, η Κριτική Μουσειολογία αναδεικνύει την ανάγκη για αποδόμηση των κυρίαρχων αφηγήσεων, την ανάδειξη περιθωριοποιημένων φωνών και τη συνειδητοποίηση των σχέσεων εξουσίας που διαπερνούν τις μουσειακές πρακτικές (Macdonald, 2006). Παράλληλα, το σύγχρονο μουσείο καλείται να λειτουργεί ως φορέας κοινωνικής παρέμβασης και διαλόγου, ανταποκρινόμενο σε ζητήματα κοινωνικής δικαιοσύνης, ταυτότητας και συμπερίληψης. Οι εξελίξεις αυτές υποδηλώνουν μια μετάβαση προς ένα πιο κριτικό, συμμετοχικό και κοινωνικά προσανατολισμένο μοντέλο μουσειακής λειτουργίας, το οποίο επεκτείνει και επαναπροσδιορίζει τις αρχές της Νέας Μουσειολογίας.

3.2 Η εκθεσιακή αφήγηση και η κατασκευή της γνώσης

Η έννοια της εκθεσιακής αφήγησης αποτελεί έναν από τους πιο βασικούς άξονες της σύγχρονης μουσειολογικής θεωρίας, καθώς συνδέεται άμεσα με τον τρόπο με τον οποίο το μουσείο συγκροτεί, οργανώνει και μεταδίδει τη γνώση γύρω από το παρελθόν. Σε αντίθεση με παλαιότερες αντιλήψεις που αντιμετώπιζαν την έκθεση ως ουδέτερη παρουσίαση αντικειμένων, η σύγχρονη προσέγγιση αναγνωρίζει ότι κάθε εκθεσιακή πρακτική ενσωματώνει συγκεκριμένες επιλογές, αποκλεισμούς και ερμηνευτικά σχήματα, τα οποία καθορίζουν το τελικό νόημα που προσλαμβάνει ο επισκέπτης (Moser, 2010). Στο πλαίσιο των αρχαιολογικών μουσείων, η διάσταση αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία, καθώς η έκθεση δεν αφορά απλώς υλικά κατάλοιπα, αλλά

συγκροτεί αφηγήσεις για το παρελθόν που επηρεάζουν την ιστορική συνείδηση και την πολιτισμική ταυτότητα (Mouliou, 2008).

3.2.1 Η σημασία της επιλογής και της διάταξης

Αρχικά, η διαδικασία επιλογής των αντικειμένων αποτελεί θεμελιώδη πράξη ερμηνείας, καθώς καθορίζει ποια στοιχεία του παρελθόντος θα καταστούν ορατά και ποια θα παραμείνουν αόρατα. Η επιλογή δεν είναι ουδέτερη, αλλά αντανακλά επιστημονικές προτεραιότητες, ιδεολογικές τοποθετήσεις και μουσειολογικές στρατηγικές, οι οποίες επηρεάζουν άμεσα την αφήγηση που συγκροτείται (Desvallées & Mairesse, 2014). Στα αρχαιολογικά μουσεία, η επιλογή των εκθεμάτων συχνά συνδέεται με τη διαμόρφωση εθνικών ή πολιτισμικών αφηγήσεων, γεγονός που καθιστά απαραίτητη την κριτική αποτίμηση των κριτηρίων που διέπουν τη διαδικασία αυτή (Hamilakis & Yalouri, 1996). Η διάταξη των αντικειμένων στον εκθεσιακό χώρο λειτουργεί ως καθοριστικός παράγοντας στη διαμόρφωση της εμπειρίας του επισκέπτη. Η χωρική οργάνωση δεν περιορίζεται σε αισθητικά ή λειτουργικά ζητήματα, αλλά διαμορφώνει αφηγηματικές δομές που καθοδηγούν την πορεία του επισκέπτη και επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο προσλαμβάνει το περιεχόμενο της έκθεσης (Black, 2015). Η τοποθέτηση των αντικειμένων, οι σχέσεις εγγύτητας ή απόστασης μεταξύ τους, καθώς και η ακολουθία των εκθεσιακών ενοτήτων συμβάλλουν στη δημιουργία συγκεκριμένων ερμηνευτικών πλαισίων, μέσα στα οποία τα αντικείμενα αποκτούν νόημα (Moser, 2010).

Επιπλέον, η έννοια της «σκηνοθεσίας» της έκθεσης αναδεικνύει τον ρόλο του επιμελητή ως δημιουργού μιας εμπειρίας που συνδυάζει γνώση και αισθητική. Η χρήση φωτισμού, χρωμάτων, γραφικών και ψηφιακών μέσων δεν αποτελεί απλώς τεχνική επιλογή, αλλά εντάσσεται σε μια συνολική στρατηγική ερμηνείας που αποσκοπεί στη διευκόλυνση της κατανόησης και της εμπλοκής του κοινού (Drotner et al., 2019). Στο πλαίσιο αυτό, η εκθεσιακή διάταξη μπορεί να ενισχύσει ή να περιορίσει την πρόσβαση του επισκέπτη στη γνώση, καθιστώντας την ένα κρίσιμο πεδίο μελέτης για τη μουσειολογία.

3.2.2 Ο ρόλος της μουσειακής αφήγησης

Στη συνέχεια, η μουσειακή αφήγηση λειτουργεί ως το συνεκτικό πλαίσιο που ενοποιεί τα επιμέρους στοιχεία της έκθεσης, επιτρέποντας τη διαμόρφωση μιας συνεκτικής και κατανοητής ιστορίας. Σε αντίθεση με τη γραμμική ιστοριογραφική αφήγηση, η

μουσειακή αφήγηση χαρακτηρίζεται από πολυεπίπεδη δομή, καθώς συνδυάζει διαφορετικά μέσα και μορφές έκφρασης, όπως αντικείμενα, εικόνες, κείμενα και ψηφιακές εφαρμογές (Drotner & Schrøder, 2014). Η πολυτροπικότητα αυτή ενισχύει τη δυνατότητα του μουσείου να απευθυνθεί σε διαφορετικά κοινά και να δημιουργήσει πολλαπλές διαδρομές κατανόησης. Η αφήγηση στο μουσείο δεν περιορίζεται στη μετάδοση πληροφοριών, αλλά στοχεύει στη δημιουργία νοήματος μέσα από τη σύνδεση του παρελθόντος με το παρόν. Όπως υπογραμμίζεται, η αφήγηση αποτελεί βασικό εργαλείο για την ενεργοποίηση της εμπειρίας του επισκέπτη, καθώς επιτρέπει την ταύτιση, τη συναισθηματική εμπλοκή και τη διαμόρφωση προσωπικών ερμηνειών (Li, 2024). Στο πλαίσιο της αρχαιολογίας, η αφήγηση αυτή μπορεί να συμβάλει στην κατανόηση σύνθετων ιστορικών φαινομένων, καθιστώντας το παρελθόν πιο προσιτό και κατανοητό.

Ταυτόχρονα, η μουσειακή αφήγηση συνδέεται με ζητήματα εξουσίας και εκπροσώπησης, καθώς καθορίζει ποια φωνή ακούγεται και ποια αποσιωπάται. Η επιλογή της οπτικής γωνίας, η έμφαση σε συγκεκριμένες πτυχές της ιστορίας και η αποσιώπηση άλλων συνιστούν κρίσιμες πτυχές της αφηγηματικής διαδικασίας, οι οποίες επηρεάζουν τη συγκρότηση της γνώσης (Moser, 2010). Για τον λόγο αυτό, η σύγχρονη μουσειολογία προωθεί πιο συμμετοχικές και πολυφωνικές μορφές αφήγησης, οι οποίες επιτρέπουν την ένταξη διαφορετικών οπτικών και εμπειριών (Pierroux, 2024). Η εκθεσιακή αφήγηση και η κατασκευή της γνώσης συνιστούν αλληλένδετες διαδικασίες, οι οποίες καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο το μουσείο παρουσιάζει και ερμηνεύει το παρελθόν. Μέσα από την επιλογή, τη διάταξη και την αφήγηση, το μουσείο δεν αναπαριστά απλώς την ιστορία, αλλά τη διαμορφώνει εκ νέου, δημιουργώντας πλαίσια κατανόησης που επηρεάζουν την αντίληψη του επισκέπτη για τον κόσμο και τη θέση του σε αυτόν.

3.3 Το αρχαιολογικό μουσείο στην Ελλάδα

Η συγκρότηση του αρχαιολογικού μουσείου στην Ελλάδα συνδέεται με τη διαμόρφωση του νεοελληνικού κράτους και τη συγκρότηση της εθνικής ταυτότητας, γεγονός που προσδίδει στον θεσμό έναν ιδιαίτερα σύνθετο και πολυεπίπεδο χαρακτήρα. Από τις πρώτες δεκαετίες του 19ου αιώνα, τα αρχαιολογικά μουσεία δεν

λειτούργησαν απλώς ως χώροι φύλαξης και έκθεσης αρχαιοτήτων, αλλά ως βασικοί μηχανισμοί συγκρότησης ιστορικών αφηγήσεων, μέσα από τις οποίες το αρχαίο παρελθόν συνδέθηκε με το παρόν και χρησιμοποιήθηκε ως συμβολικό κεφάλαιο για τη νομιμοποίηση του σύγχρονου ελληνικού κράτους (Gazi, 1994, Hamilakis & Yalouri, 1996). Η αρχαιολογία, σε αυτό το πλαίσιο, δεν αποτέλεσε ουδέτερη επιστημονική δραστηριότητα, αλλά εντάχθηκε σε ένα ευρύτερο ιδεολογικό πρόγραμμα, στο οποίο τα μουσεία διαδραμάτισαν κεντρικό ρόλο.

Στην ελληνική πραγματικότητα, τα αρχαιολογικά μουσεία εντάσσονται σε ένα συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο, το οποίο διαμορφώνεται από το Υπουργείο Πολιτισμού και τις περιφερειακές του υπηρεσίες (Βουδούρη, 2003). Ειδικότερα, οι Εφορίες Αρχαιοτήτων αποτελούν αποκεντρωμένες υπηρεσίες του Υπουργείου, υπαγόμενες στη Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς, με αρμοδιότητα τη διαχείριση, προστασία, ανάδειξη και προβολή των αρχαιολογικών χώρων, των μνημείων και των μουσείων σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές (Υπουργείο Πολιτισμού). Το θεσμικό αυτό πλαίσιο κατοχυρώνεται και από τον Αρχαιολογικό Νόμο 4858/2021, ο οποίος ρυθμίζει ζητήματα προστασίας και διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθορίζοντας τις βασικές αρχές λειτουργίας των αρχαιολογικών μουσείων.

Στο πλαίσιο αυτό, τα αρχαιολογικά μουσεία δεν λειτουργούν ως αυτόνομοι οργανισμοί, αλλά ως τμήμα ενός ευρύτερου διοικητικού και επιστημονικού δικτύου, το οποίο επηρεάζει τις εκθεσιακές πρακτικές, τις ερμηνευτικές στρατηγικές και τη συνολική διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς (Βουδούρη, 2003). Η κατανόηση αυτού του θεσμικού πλαισίου είναι κρίσιμη, καθώς επηρεάζει τόσο την οργάνωση των εκθέσεων όσο και τη σχέση των μουσείων με το κοινό και τον αρχαιολογικό χώρο.

Επιπλέον, η διαχείριση των αρχαιολογικών χώρων και μουσείων στην Ελλάδα συνδέεται στενά με ζητήματα προστασίας, βιωσιμότητας και τουριστικής ανάπτυξης. Όπως επισημαίνεται, οι αρχαιολογικοί χώροι αποτελούν σημαντικούς πόρους για την οικονομία και την τοπική ανάπτυξη, γεγονός που καθιστά αναγκαία την υιοθέτηση στρατηγικών που συνδυάζουν την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς με την αξιοποίησή της (Alexopoulos & Fouseki, 2013, Pedersen, 2002). Στο πλαίσιο αυτό, τα αρχαιολογικά μουσεία λειτουργούν ως κόμβοι ερμηνείας, οι οποίοι διαμεσολαβούν τη σχέση μεταξύ του επισκέπτη και του αρχαιολογικού χώρου, συμβάλλοντας στη

διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης εμπειρίας. Η σύγχρονη προσέγγιση αναγνωρίζει τη σημασία της κοινωνικής διάστασης των αρχαιολογικών μουσείων, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για ενεργή εμπλοκή των τοπικών κοινοτήτων στη διαχείριση και ερμηνεία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η συμμετοχή αυτή δεν ενισχύει μόνο τη βιωσιμότητα των πρακτικών διαχείρισης, αλλά συμβάλλει και στη δημιουργία πιο συμπεριληπτικών και πολυφωνικών αφηγήσεων (Abdul Aziz et al., 2023, Dadizadeh & Doğan, 2024).

Το αρχαιολογικό μουσείο στην Ελλάδα αποτελεί έναν θεσμό που εξελίσσεται διαρκώς, αντανακλώντας τις μεταβολές στις θεωρητικές προσεγγίσεις, τις κοινωνικές ανάγκες και τις πολιτισμικές πολιτικές. Από έναν χώρο εθνικής αναπαράστασης και επιστημονικής ταξινόμησης, μετασχηματίζεται σε έναν δυναμικό χώρο ερμηνείας, επικοινωνίας και κοινωνικής διαπραγμάτευσης, όπου το παρελθόν δεν παρουσιάζεται ως στατικό δεδομένο, αλλά ως πεδίο διαρκούς αναστοχασμού και επανανοηματοδότησης. Η κατανόηση αυτής της εξέλιξης είναι κρίσιμη για την ανάλυση των σύγχρονων εκθεσιακών πρακτικών και για τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο τα αρχαιολογικά μουσεία συμβάλλουν στη διαμόρφωση της πολιτιστικής εμπειρίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Πολιτιστική επικοινωνία και εμπειρία επισκέπτη

Η πολιτιστική επικοινωνία στον μουσειακό χώρο αποτελεί θεμελιώδη διάσταση της σύγχρονης αρχαιολογικής πρακτικής, καθώς συνδέεται άμεσα με τον τρόπο με τον οποίο τα υλικά κατάλοιπα του παρελθόντος μετασχηματίζονται σε νοηματοδοτημένες εμπειρίες για το κοινό. Στο πλαίσιο αυτό, το μουσείο δεν λειτουργεί απλώς ως χώρος διατήρησης και έκθεσης, αλλά ως ενεργός μηχανισμός παραγωγής και διαμεσολάβησης γνώσης, όπου η κατανόηση προκύπτει μέσα από διαδικασίες ερμηνείας και ενεργής αλληλεπίδρασης (Desvallées & Mairesse, 2014). Η προσέγγιση αυτή ενισχύεται από τη θεώρηση του μουσείου ως επικοινωνιακού συστήματος, στο οποίο τα εκθέματα, οι ερμηνευτικές στρατηγικές και οι επισκέπτες συγκροτούν ένα δυναμικό πεδίο ανταλλαγής σημασιών (Whittle, 1997). Η σύγχρονη μουσειολογική θεωρία απομακρύνεται από γραμμικά μοντέλα μετάδοσης πληροφορίας και εστιάζει στη διαμόρφωση κατανόησης, αναγνωρίζοντας τον επισκέπτη ως ενεργό παράγοντα της ερμηνευτικής διαδικασίας. Η έννοια της «διαμόρφωση νοημάτων» / «articulation

of understandings» αναδεικνύει ότι το νόημα δεν προϋπάρχει ως σταθερή οντότητα, αλλά συγκροτείται μέσα από τη συνάντηση του εκθεσιακού περιεχομένου με τις εμπειρίες, τις προσδοκίες και τις πολιτισμικές αναφορές του κοινού (Nielsen, 2017). Η κατανόηση δηλαδή, δεν μεταδίδεται αυτούσια, αλλά συγκροτείται δυναμικά μέσα από την αλληλεπίδραση μεταξύ εκθεσιακού περιεχομένου και επισκέπτη. Κατά συνέπεια, η μουσειακή επικοινωνία προϋποθέτει την ανάπτυξη στρατηγικών που λαμβάνουν υπόψη την πολυπλοκότητα της πρόσληψης και ενισχύουν τη συμμετοχή του επισκέπτη στη διαδικασία παραγωγής νοήματος (Li, 2024).

4.1 Η μουσειακή επικοινωνία ως διαμόρφωση κατανόησης

Η μουσειακή επικοινωνία, όπως αναπτύσσεται στο πλαίσιο της σύγχρονης μουσειολογικής θεωρίας, δεν περιορίζεται σε μια γραμμική διαδικασία μετάδοσης πληροφοριών, αλλά συνιστά ένα σύνθετο μηχανισμό διαμόρφωσης κατανόησης, στον οποίο εμπλέκονται ενεργά τόσο οι θεσμικοί φορείς όσο και οι επισκέπτες. Η έννοια της «articulation of understandings», όπως διατυπώνεται από τον Nielsen, υπογραμμίζει ότι το μουσείο λειτουργεί ως χώρος όπου η γνώση δεν μεταδίδεται αυτούσια, αλλά συγκροτείται μέσα από τη δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ εκθεσιακού περιεχομένου και υποκειμενικής πρόσληψης (Nielsen, 2017). Στο πλαίσιο αυτό, η επικοινωνία μετατοπίζεται από την έννοια της απλής πληροφόρησης προς μια διαδικασία ερμηνευτικής διαπραγμάτευσης, στην οποία το νόημα αναδύεται μέσα από την εμπειρία.

Εξίσου σημαντική είναι η κοινωνική διάσταση της μουσειακής επικοινωνίας, καθώς η διαμόρφωση κατανόησης επηρεάζεται από τις ευρύτερες πολιτισμικές και κοινωνικές συνθήκες. Η ενίσχυση της συμμετοχικότητας και η ανάδειξη πολλαπλών φωνών στο μουσειακό περιβάλλον συμβάλλουν στη δημιουργία πιο συμπεριληπτικών μορφών επικοινωνίας, οι οποίες αντανακλούν την πολυπλοκότητα της πολιτιστικής κληρονομιάς (Abdul Aziz et al., 2023; Dadizadeh & Doğan, 2024). Στο πλαίσιο αυτό, το μουσείο μετατρέπεται σε χώρο διαλόγου, όπου η κατανόηση δεν επιβάλλεται, αλλά διαμορφώνεται μέσα από τη συνάντηση διαφορετικών οπτικών.

Η μουσειακή επικοινωνία ως διαδικασία διαμόρφωσης κατανόησης αναδεικνύει τον ενεργό ρόλο του επισκέπτη και τη σημασία των ερμηνευτικών στρατηγικών στη συγκρότηση του νοήματος. Η προσέγγιση της «articulation of understandings»

προσφέρει ένα θεωρητικό πλαίσιο που επιτρέπει την κατανόηση του μουσείου ως δυναμικού πεδίου, όπου η γνώση παράγεται μέσα από την αλληλεπίδραση και την εμπειρία. Στο πεδίο της αρχαιολογίας, η προσέγγιση αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία, καθώς συμβάλλει στη γεφύρωση της απόστασης μεταξύ παρελθόντος και παρόντος, καθιστώντας τα υλικά κατάλοιπα φορείς ζωντανών και πολλαπλών σημασιών.

4.2 Η εμπειρία του επισκέπτη στον εκθεσιακό χώρο

4.2.1 Διαμεσολάβηση (Mediation) και ερμηνευτική πρόσληψη

Καταρχάς, η εμπειρία του επισκέπτη στον εκθεσιακό χώρο δεν συγκροτείται ως άμεση και αυτονόητη επαφή με τα αντικείμενα, αλλά ως αποτέλεσμα μιας σύνθετης διαδικασίας διαμεσολάβησης, η οποία οργανώνεται μέσω ερμηνευτικών πρακτικών, εκθεσιακών στρατηγικών και επικοινωνιακών μηχανισμών. Στο πλαίσιο της σύγχρονης μουσειολογίας, η διαμεσολάβηση νοείται ως το σύνολο των μέσων και των διαδικασιών που καθιστούν δυνατή τη μετάβαση από την υλική παρουσία του αντικειμένου στη νοηματική του πρόσληψη από το κοινό (Desvallées & Mairesse, 2014). Ειδικότερα στον αρχαιολογικό χώρο, όπου τα αντικείμενα αποσπώνται από το πρωτογενές τους συμφραζόμενο, η διαμεσολάβηση αποκτά καθοριστική σημασία, καθώς αναπληρώνει το χαμένο ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο.

4.2.2 Διαδραστικότητα και ενεργή συμμετοχή του επισκέπτη

Η έννοια της διαδραστικότητας αναδεικνύεται ως κεντρικός άξονας στη διαμόρφωση της σύγχρονης μουσειακής εμπειρίας, καθώς μετατοπίζει το ενδιαφέρον από την παθητική παρατήρηση προς την ενεργή συμμετοχή του επισκέπτη. Η διαδραστικότητα δεν περιορίζεται στη χρήση τεχνολογικών εφαρμογών, αλλά αφορά ευρύτερα την ικανότητα του εκθεσιακού περιβάλλοντος να προκαλεί ανταπόκριση, ερμηνευτική δραστηριότητα και προσωπική εμπλοκή (Black, 2015). Στο πλαίσιο αυτό, η εμπειρία του επισκέπτη μετατρέπεται σε διαδικασία συν-παραγωγής νοήματος. Η αξιοποίηση ψηφιακών τεχνολογιών και εμβυθιστικών εργαλείων έχει ενισχύσει σημαντικά τις δυνατότητες διαδραστικότητας, επιτρέποντας την ανάπτυξη πολυαισθητηριακών και εξατομικευμένων εμπειριών. Οι σύγχρονες εφαρμογές, όπως οι εικονικές

αναπαραστάσεις και οι διαδραστικές αφηγήσεις, συμβάλλουν στην ενίσχυση της γνωστικής και συναισθηματικής εμπλοκής του επισκέπτη, καθιστώντας τον ενεργό συμμετέχοντα στη διαδικασία ερμηνείας (Wang & Meng, 2023, Ozdemir & Zonah, 2025). Η διαδραστικότητα, επομένως, λειτουργεί ως καταλύτης για τη μετατροπή της επίσκεψης σε εμπειρία μάθησης.

Η ενίσχυση της συμμετοχικής διάστασης της μουσειακής εμπειρίας συνδέεται με ευρύτερες θεωρητικές μετατοπίσεις, οι οποίες αναγνωρίζουν τον ρόλο του κοινού ως ενεργού φορέα πολιτισμικής παραγωγής. Η συμμετοχή των επισκεπτών στη διαμόρφωση του νοήματος συνάδει με τις αρχές της νέας μουσειολογίας, που προωθεί τη δημοκρατικοποίηση της γνώσης και την ενσωμάτωση πολλαπλών οπτικών (Drotner et al., 2019). Στο πλαίσιο αυτό, η διαδραστικότητα δεν αποτελεί απλώς τεχνολογική καινοτομία, αλλά ουσιώδες στοιχείο της μουσειακής επικοινωνίας.

4.2.3 Σχέση χώρου – αντικειμένου – κοινού

Τέλος, η εμπειρία του επισκέπτη στον εκθεσιακό χώρο διαμορφώνεται μέσα από τη σύνθετη και αλληλεξαρτώμενη σχέση μεταξύ χώρου, αντικειμένου και κοινού, η οποία αποτελεί θεμελιώδη παράμετρο της μουσειολογικής θεωρίας. Ο εκθεσιακός χώρος δεν λειτουργεί ως ουδέτερο υπόβαθρο, αλλά ως ενεργός παράγοντας που επηρεάζει την αντίληψη, την κίνηση και την ερμηνεία των εκθεμάτων (Moser, 2010). Η αρχιτεκτονική οργάνωση, η χωρική διάταξη και η αισθητική του χώρου συμβάλλουν στη δημιουργία συγκεκριμένων αφηγηματικών και ερμηνευτικών πλαισίων. Τα αρχαιολογικά αντικείμενα, ως υλικοί φορείς μνήμης και πολιτισμικής σημασίας, αποκτούν νόημα μόνο μέσα από τη σχέση τους με τον χώρο και το κοινό που τα προσλαμβάνει. Η τοποθέτηση, η γειτνίαση και η οπτική τους ανάδειξη εντός του εκθεσιακού περιβάλλοντος επηρεάζουν καθοριστικά τον τρόπο με τον οποίο γίνονται αντιληπτά και ερμηνεύονται (Gazi, 2008). Συνεπώς, η μουσειογραφική πρακτική αποτελεί κρίσιμο πεδίο διαμόρφωσης της εμπειρίας.

Η σχέση αυτή εντάσσεται σε ένα ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο, όπου το μουσείο λειτουργεί ως χώρος διαλόγου και διαπραγμάτευσης ταυτοτήτων. Στην ελληνική πραγματικότητα, τα αρχαιολογικά μουσεία διαδραματίζουν ιδιαίτερο ρόλο στη συγκρότηση συλλογικών αφηγήσεων γύρω από το παρελθόν, επηρεάζοντας την αντίληψη της πολιτιστικής κληρονομιάς και τη σχέση των πολιτών με αυτήν

(Hamilakis & Yalouri, 1996, Alexopoulos & Fouseki, 2013). Η εμπειρία του επισκέπτη, επομένως, δεν περιορίζεται στην αισθητική ή γνωστική διάσταση, αλλά συνδέεται με ευρύτερες κοινωνικές και πολιτικές διεργασίες. Κατ' επέκταση, η κατανόηση της σχέσης χώρου–αντικειμένου–κοινού καθιστά δυνατή την ανάπτυξη πιο ολοκληρωμένων και ουσιαστικών εκθεσιακών πρακτικών, που λαμβάνουν υπόψη την πολυπλοκότητα της εμπειρίας του επισκέπτη. Η σύγχρονη μουσειολογία προσεγγίζει το μουσείο ως δυναμικό σύστημα, όπου η γνώση, η εμπειρία και η κοινωνική διάδραση συνυφαίνονται, αναδεικνύοντας τη σημασία της ολιστικής προσέγγισης στην ερμηνεία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Πίνακας 4.2: Διαστάσεις της εμπειρίας του επισκέπτη στον εκθεσιακό χώρο

Διάσταση	**Εννοιολογικός ορισμός**	**Μουσειολογική λειτουργία**	**Σχέση με αρχαιολογική ερμηνεία**	**Ενδεικτική βιβλιογραφία**
Διαμεσολάβηση (Mediation)	Διαδικασία μέσω της οποίας το νόημα των αντικειμένων καθίσταται προσβάσιμο στο κοινό μέσω ερμηνευτικών εργαλείων	Οργανώνει τη μετάβαση από το αντικείμενο στη γνώση	Αναπληρώνει το απολεσθέν αρχαιολογικό συμφραζόμενο και καθοδηγεί την κατανόηση	Desvallées & Mairesse, 2014; Nielsen, 2017; ICOMOS, 2008
Διαδραστικότητα (Interactivity)	Ενεργή εμπλοκή του επισκέπτη στη διαδικασία πρόσληψης και παραγωγής νοήματος	Μετατρέπει τον επισκέπτη από παθητικό δέκτη σε συν-δημιουργό εμπειρίας	Ενισχύει τη βιωματική κατανόηση του παρελθόντος μέσω συμμετοχικών πρακτικών	Black, 2015; Wang & Meng, 2023; Drotner et al., 2019
Σχέση χώρου–αντικειμένου–κοινού	Δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ εκθεσιακού περιβάλλοντος, υλικών	Διαμορφώνει τις συνθήκες πρόσληψης και ερμηνείας	Καθορίζει τον τρόπο ανάγνωσης των αρχαιοτήτων και τη συγκρότηση	Moser, 2010; Gazi, 2008; Hamilakis & Yalouri, 1996

	τεκμηρίων και επισκέπτη		πολιτισμικών νοημάτων	

ΜΕΡΟΣ Β’ : ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Η ερευνητική διαδικασία στηρίχθηκε κυρίως στην επιτόπια παρατήρηση, η οποία πραγματοποιήθηκε εντός των εκθεσιακών χώρων των δύο μουσείων. Η μέθοδος αυτή κρίθηκε ιδιαίτερα σημαντική, καθώς επέτρεψε την άμεση καταγραφή της λειτουργίας των εκθέσεων στο πραγματικό τους περιβάλλον και τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ χώρου, αντικειμένων, ερμηνευτικών μέσων και επισκεπτών.

Η προσέγγιση της παρατήρησης δεν περιορίστηκε σε μια ουδέτερη καταγραφή των εκθεσιακών χαρακτηριστικών, αλλά διαμορφώθηκε μέσα από ένα κριτικό ερμηνευτικό πλαίσιο, εμπνευσμένο από τη συμβολή της Moser (2010), σύμφωνα με την οποία οι εκθέσεις αποτελούν ενεργούς μηχανισμούς παραγωγής γνώσης και πολιτισμικών αφηγήσεων. Υπό αυτό το πρίσμα, η εμπειρία του μουσείου δεν αντιμετωπίστηκε ως απλή διαδικασία παρατήρησης εκθεμάτων, αλλά ως σύνθετη πολιτισμική και επικοινωνιακή εμπειρία, η οποία συγκροτείται μέσω χωρικών, αισθητηριακών και αφηγηματικών μηχανισμών.

Στο πλαίσιο αυτό, καταγράφηκαν στοιχεία που αφορούσαν τη δομή της εκθεσιακής αφήγησης, τη ροή της περιήγησης, τη χωρική οργάνωση των αιθουσών, τη λειτουργία των πληροφοριακών και ερμηνευτικών μέσων, καθώς και τις μορφές διαδραστικότητας και συμμετοχής που προσφέρονταν στο κοινό, με στόχο την κριτική αποτίμηση των τρόπων με τους οποίους το μουσείο διαμορφώνει την εμπειρία και την κατανόηση του επισκέπτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Το Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών

Η έκθεση του μουσείου οργανώνεται σε θεματικές και χρονολογικές ενότητες που αντανακλούν την ιστορία του ιερού. Στην περίπτωση του Αρχαιολογικού Μουσείου Δελφών, η επιτόπια παρατήρηση ανέδειξε ιδιαίτερα υψηλό βαθμό χωρικής και αφηγηματικής συνοχής. Η έκθεση ακολουθεί σαφώς γραμμική πορεία μεταξύ

δεκατριών διαδοχικών αιθουσών, όπου η χρονολογική εξέλιξη του ιερού οργανώνει τη συνολική εμπειρία του επισκέπτη . Η αφήγηση κορυφώνεται στην τελευταία αίθουσα με την παρουσίαση του Ηνιόχου, στοιχείο που λειτουργεί ως αφηγηματικός και συμβολικός πυρήνας της εκθεσιακής διαδρομής. Καταγράφηκε δε, υψηλή επιστημονική τεκμηρίωση, σαφής θεματική σύνδεση μουσείου και αρχαιολογικού χώρου και ισχυρή μνημονική λειτουργία συγκεκριμένων εκθεμάτων, όπως η Σφίγγα των Ναξίων, οι Κούροι και ο Ομφαλός . Ωστόσο, η παρατήρηση κατέδειξε περιορισμένη διαδραστικότητα, σχεδόν ανύπαρκτα hands-on στοιχεία και κυριαρχία παθητικών μορφών εμπλοκής, καθώς η εμπειρία βασιζόταν κυρίως στην οπτική παρατήρηση και στην ανάγνωση πληροφοριών . Παρά την ύπαρξη εφαρμογών, QR codes και εικονικών περιηγήσεων, η χρήση ψηφιακών μέσων in situ παρέμενε σχετικά περιορισμένη, γεγονός που υποδηλώνει ότι η ψηφιακή στρατηγική λειτουργεί περισσότερο συμπληρωματικά παρά ως οργανικό τμήμα της εκθεσιακής εμπειρίας .

5.1 Ταυτότητα και διοικητικό πλαίσιο του Αρχαιολογικού Μουσείου Δελφών

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών υπάγεται διοικητικά στην Εφορεία Αρχαιοτήτων Φωκίδας, η οποία αποτελεί περιφερειακή υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού και εντάσσεται στη Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Η Εφορεία είναι αρμόδια για την προστασία, διαχείριση και ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων, των μνημείων και των μουσείων της περιοχής, καθώς και για την υλοποίηση ανασκαφικών, ερευνητικών και εκπαιδευτικών δράσεων (Υπουργείο Πολιτισμού). Το Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών συγκαταλέγεται μεταξύ των σημαντικότερων αρχαιολογικών μουσείων της Ελλάδας. Ιδρύθηκε στην αρχική του μορφή στα τέλη του 19ου αιώνα για τη στέγαση των ευρημάτων των ανασκαφών της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής στον αρχαιολογικό χώρο των Δελφών. Κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα υπέστη διαδοχικές επεκτάσεις και ανακαινίσεις, ενώ η σύγχρονη μορφή του διαμορφώθηκε κυρίως μετά τις επανεκθέσεις των αρχών του 21ου αιώνα, οι οποίες ενσωμάτωσαν νεότερες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Το μουσείο βρίσκεται εντός του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών, γεγονός που ενισχύει τη λειτουργική και ερμηνευτική του σύνδεση με το δελφικό τοπίο. Προσελκύει μεγάλο αριθμό επισκεπτών, τόσο από την Ελλάδα όσο και από το

εξωτερικό, συμπεριλαμβανομένων τουριστών, σχολικών ομάδων και ερευνητών. Το κοινό του χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό διεθνούς επισκεψιμότητας, γεγονός που επηρεάζει και τις στρατηγικές ερμηνείας και παρουσίασης. Η επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Πολιτισμού παρέχει βασικές πληροφορίες για το μουσείο (ωράριο, εισιτήρια, σύντομη περιγραφή), ωστόσο η ψηφιακή παρουσία παραμένει περιορισμένη ως προς την ανάπτυξη διαδραστικού περιεχομένου και εκτεταμένης ερμηνευτικής πληροφόρησης. Σημαντικό μέρος των πληροφοριών της παρούσας ανάλυσης προέκυψε από ημι-δομημένη συνέντευξη με αρχαιολόγο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Φωκίδας, γεγονός που ενισχύει την πρωτογενή τεκμηρίωση της έρευνας .

5.2 Δομή έκθεσης

Στο πλαίσιο αυτό, το μουσείο λειτουργεί ως αναπόσπαστο τμήμα ενός ευρύτερου θεσμικού και διοικητικού πλαισίου, το οποίο επηρεάζει τόσο τις εκθεσιακές πρακτικές όσο και τις ερμηνευτικές προσεγγίσεις που υιοθετούνται για την παρουσίαση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών συγκαταλέγεται μεταξύ των σημαντικότερων αρχαιολογικών μουσείων της Ελλάδας, με ιστορία που ανάγεται στα τέλη του 19ου αιώνα, όταν ιδρύθηκε στην πρώτη του μορφή για να στεγάσει τα ευρήματα των ανασκαφών στον αρχαιολογικό χώρο των Δελφών. Το μουσείο έχει υποστεί διαδοχικές αναδιαμορφώσεις και επεκτάσεις κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα, προκειμένου να ανταποκριθεί στις αυξανόμενες ανάγκες έκθεσης και ερμηνείας των ευρημάτων. Η σημερινή του μορφή αποτελεί αποτέλεσμα σύγχρονων μουσειολογικών παρεμβάσεων, οι οποίες επιδιώκουν τη συστηματική παρουσίαση της ιστορίας του δελφικού ιερού μέσα από μια οργανωμένη χρονολογική και θεματική αφήγηση (Υπουργείο Πολιτισμού)

Η δομή της έκθεσης του Αρχαιολογικού Μουσείου Δελφών διαμορφώνεται με τρόπο που επιδιώκει να διατηρεί σταθερή σύνδεση με τον ίδιο τον αρχαιολογικό χώρο και τη σημασία του δελφικού ιερού. Σύμφωνα με τη συνέντευξη της αρχαιολόγου της Εφορείας Αρχαιοτήτων Φωκίδας, η βασική λογική της έκθεσης οργανώνεται αρχικά χρονολογικά, καθώς η πορεία του επισκέπτη ακολουθεί αριθμητικά τις αίθουσες και παράλληλα εξελίσσεται μέσα από διαφορετικές ιστορικές περιόδους των Δελφών.

Εικόνα 5.1: (Α) Σήμανση πρόσβασης προς την είσοδο του Αρχαιολογικού Μουσείου Δελφών, (Β) Κατεύθυνση εισόδου και πορεία επισκεπτών προς τις εκθεσιακές ενότητες.

Η σήμανση προς την είσοδο (***Εικόνα 5.1)***οργανώνει από τα πρώτα στάδια την πορεία του επισκέπτη μέσα στον χώρο του μουσείου και συμβάλλει στη διαμόρφωση μίας περισσότερο καθοδηγούμενης εμπειρίας περιήγησης. Η ύπαρξη σαφών κατευθύνσεων συνδέεται με τη χρονολογική και αριθμητική οργάνωση των αιθουσών που αναφέρεται στη συνέντευξη. Η συγκεκριμένη κατεύθυνση εισόδου αποτυπώνει τον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται η κίνηση του κοινού στο μουσείο. Η διαχείριση της πορείας των επισκεπτών συνδέεται άμεσα με τη συνολική δομή της έκθεσης και τη σταδιακή μετάβαση από τη μία ιστορική ενότητα στην άλλη.

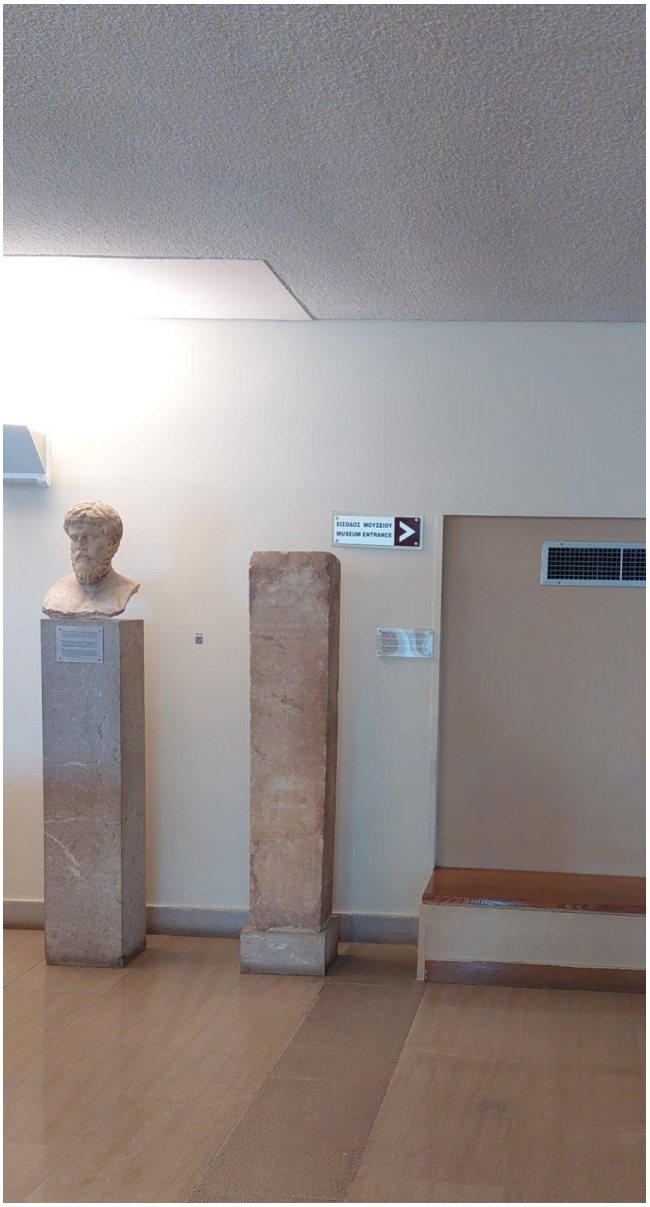
Εικόνα 5.2: Χώρος ελέγχου και βασική είσοδος του Αρχαιολογικού Μουσείου Δελφών.

Ο χώρος εισόδου και ελέγχου (***Εικόνα 5.2)*** λειτουργεί ως σημείο μετάβασης από τον αρχαιολογικό χώρο προς την εσωτερική εκθεσιακή εμπειρία. Η σύνδεση αυτή ενισχύει τη συνοχή ανάμεσα στο μουσείο και στο δελφικό τοπίο. Η συγκεκριμένη διάταξη όμως δεν εφαρμόζεται απόλυτα, αφού σε ορισμένα σημεία διακόπτεται για να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση σε εκθέματα με ιδιαίτερη συμβολική ή αναγνωρίσιμη αξία, όπως συμβαίνει με τον Ηνίοχο των Δελφών.

Εικόνα 5.3: Εκθεσιακή παρουσίαση του Ηνιόχου των Δελφών στην Αίθουσα 13 και Περιγραφή του

Ο Ηνίοχος (***Εικόνα 5.3)*** αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα και περισσότερο αναγνωρίσιμα εκθέματα του μουσείου. Η ιδιαίτερη χωροθέτησή του μέσα στην έκθεση σχετίζεται με τον συμβολικό του χαρακτήρα και με τη σημασία που έχει για τη συνολική ταυτότητα του μουσείου των Δελφών. Το συνοδευτικό εποπτικό υλικό ενισχύει την κατανόηση του εκθέματος και βοηθά τον επισκέπτη να αντιληφθεί την ιστορική και καλλιτεχνική του σημασία. Παράλληλα, η χρήση περιγραφικών κειμένων συνδέεται με την αφηγηματική προσέγγιση της έκθεσης.

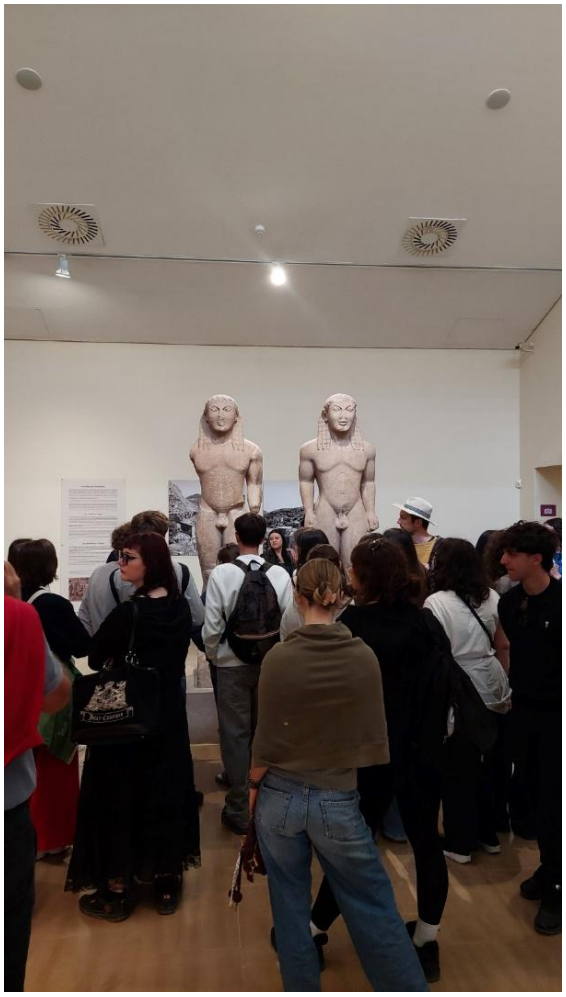

Εικόνα 5.4: Σήμανση εισόδου προς εκθεσιακή ενότητα του μουσείου.

Η σήμανση των επιμέρους αιθουσών (***Εικόνα 5.4)*** συμβάλλει στην οργάνωση της εκθεσιακής διαδρομής και διευκολύνει τη μετάβαση των επισκεπτών μεταξύ των διαφορετικών θεματικών και χρονολογικών ενοτήτων.

Η ίδια υπογράμμισε ότι η επιλογή αυτή σχετίζεται με τη σημασία συγκεκριμένων έργων για την ταυτότητα του μουσείου και για την εμπειρία που αποκτά ο επισκέπτης κατά την περιήγησή του στους χώρους της έκθεσης. Παράλληλα, η οργάνωση των αιθουσών δεν βασίζεται αποκλειστικά στη χρονολόγηση των αντικειμένων, αλλά και στη λειτουργία τους μέσα στο ιερό. Σε αρκετές περιπτώσεις τα εκθέματα τοποθετούνται ανάλογα με τη χρήση, τη θεματολογία ή τη σχέση τους με συγκεκριμένες δραστηριότητες που πραγματοποιούνταν στους Δελφούς.

Χαρακτηριστικά αναφέρθηκε ότι υπάρχουν αίθουσες αφιερωμένες στα αναθήματα και στη θρησκευτική λειτουργία του ιερού, ενώ άλλες συνδέονται περισσότερο με τους μουσικούς και αθλητικούς αγώνες των Πυθίων.

Εικόνα 5.5: Εκθέματα της Αίθουσας 3 που σχετίζονται με αναθήματα του ιερού.

Τα εκθέματα της συγκεκριμένης αίθουσας (***Εικόνα 5.5, Αίθουσα 3)*** συνδέονται με τη θρησκευτική λειτουργία του δελφικού ιερού και αποτυπώνουν τον ρόλο των αναθημάτων στη λατρευτική πρακτική των Δελφών.

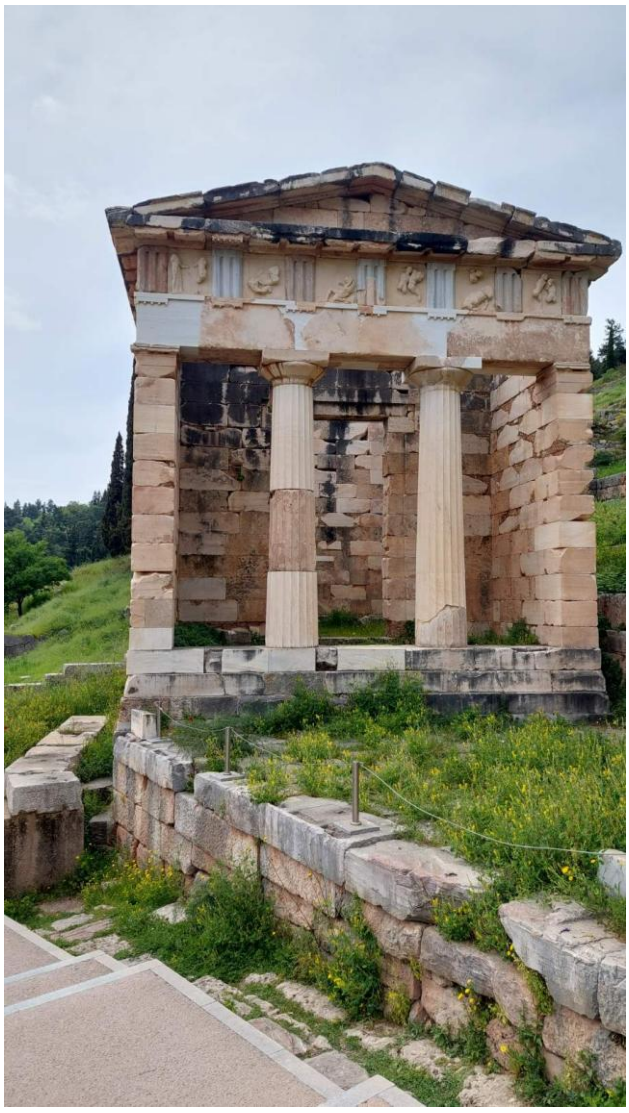
Εικόνα 5.6: Εκθέματα της Αίθουσας 4 σε εκθεσιακή προθήκη

Η παρουσίαση των αντικειμένων μέσα σε οργανωμένες προθήκες (***Εικόνα 5.6***) επιτρέπει τη θεματική και μορφολογική σύνδεσή τους, διευκολύνοντας την κατανόηση των μεταξύ τους σχέσεων από το κοινό. Εξίσου σημαντική θεωρήθηκε και η προσπάθεια να βρίσκονται κοντά αντικείμενα που παρουσιάζουν κοινά μορφολογικά ή τεχνοτροπικά χαρακτηριστικά, ώστε να γίνεται πιο εύκολα αντιληπτή η σχέση τους από το κοινό. Η επανέκθεση των αρχών της δεκαετίας του 2000 ενίσχυσε επιπλέον την παρουσία στοιχείων που σχετίζονται με τον ιδιωτικό και καθημερινό βίο των κατοίκων της περιοχής, καθώς μέχρι τότε το ενδιαφέρον επικεντρωνόταν κυρίως στη θρησκευτική διάσταση του ιερού.

Μέσα από τα νέα εκθέματα επιχειρήθηκε να αποδοθεί πληρέστερα η εικόνα της πόλης των Δελφών και των ανθρώπων που ζούσαν και δραστηριοποιούνταν γύρω από το ιερό, παρουσιάζοντας όχι μόνο τη λατρευτική αλλά και την κοινωνική και οικονομική ζωή της περιοχής.

5.3 Ερμηνευτική στρατηγική

Αρχικά, η ερμηνευτική στρατηγική του Αρχαιολογικού Μουσείου Δελφών φαίνεται να βασίζεται στη διατήρηση της άμεσης σχέσης ανάμεσα στα εκθέματα και στον ίδιο τον αρχαιολογικό χώρο. Η αρχαιολόγος της Εφορείας Αρχαιοτήτων Φωκίδας ανέφερε ότι το μουσείο δεν λειτουργεί αποκομμένα από το δελφικό τοπίο, αλλά αποτελεί συνέχεια του ιερού και του ευρύτερου χώρου που το περιβάλλει.

Εικόνα 5.7: Άποψη του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών και σύνδεση με το μουσείο.

Ο αρχαιολογικός χώρος (***Εικόνα 5.7)*** λειτουργεί ως φυσική προέκταση της μουσειακής εμπειρίας, ενισχύοντας τη σχέση ανάμεσα στα εκθέματα και στο ιστορικό περιβάλλον από το οποίο προέρχονται. Για τον λόγο αυτό, η παρουσίαση των αντικειμένων επιδιώκει να μεταφέρει στον επισκέπτη την αίσθηση της συνολικής εμπειρίας των Δελφών και όχι μόνο την απλή παρατήρηση μεμονωμένων αρχαιοτήτων. Ιδιαίτερη

σημασία αποδίδεται στο γεγονός ότι το μουσείο βρίσκεται εντός του αρχαιολογικού χώρου, στοιχείο που επιτρέπει στα εκθέματα να συνδέονται άμεσα με το φυσικό και ιστορικό περιβάλλον από το οποίο προέρχονται. Η ερμηνεία επομένως δεν περιορίζεται στην πληροφορία που συνοδεύει κάθε αντικείμενο, αλλά επιχειρεί να αναδείξει τον ρόλο που είχαν τα ευρήματα μέσα στη λειτουργία του ιερού, της πόλης και της καθημερινής ζωής των κατοίκων της περιοχής.

Σημαντικό στοιχείο της ερμηνευτικής προσέγγισης αποτελεί η προσπάθεια να δημιουργηθεί βιωματική εμπειρία για διαφορετικές ομάδες κοινού. Η συνέντευξη ανέδειξε ότι το μουσείο δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στη συμπερίληψη, αξιοποιώντας τόσο εκπαιδευτικά προγράμματα όσο και ψηφιακές εφαρμογές που προσαρμόζονται στις ανάγκες των επισκεπτών.

Εικόνα 5.8: Ανελκυστήρας πρόσβασης για άτομα με αναπηρία στο μουσείο.

Η ύπαρξη υποδομών προσβασιμότητας αποτυπώνει την προσπάθεια του μουσείου να εξυπηρετήσει διαφορετικές ομάδες κοινού (***Εικόνα 5.8 για άτομα με κινητικές δυσκολίες ή ηλικιωμένους)*** και να διαμορφώσει περισσότερο συμπεριληπτικές συνθήκες επίσκεψης. Αναφέρθηκαν προγράμματα αφής για άτομα με περιορισμένη όραση, ψηφιακές παρουσιάσεις, δυνατότητα πρόσβασης μέσω νοηματικής γλώσσας και χρήση QR codes σε επιλεγμένα εκθέματα.

Εικόνα 5.9: (Α) QR code σε εκθεσιακή ενότητα της Αίθουσας 3, (Β) QR code σε εκθεσιακή ενότητα της Αίθουσας 5

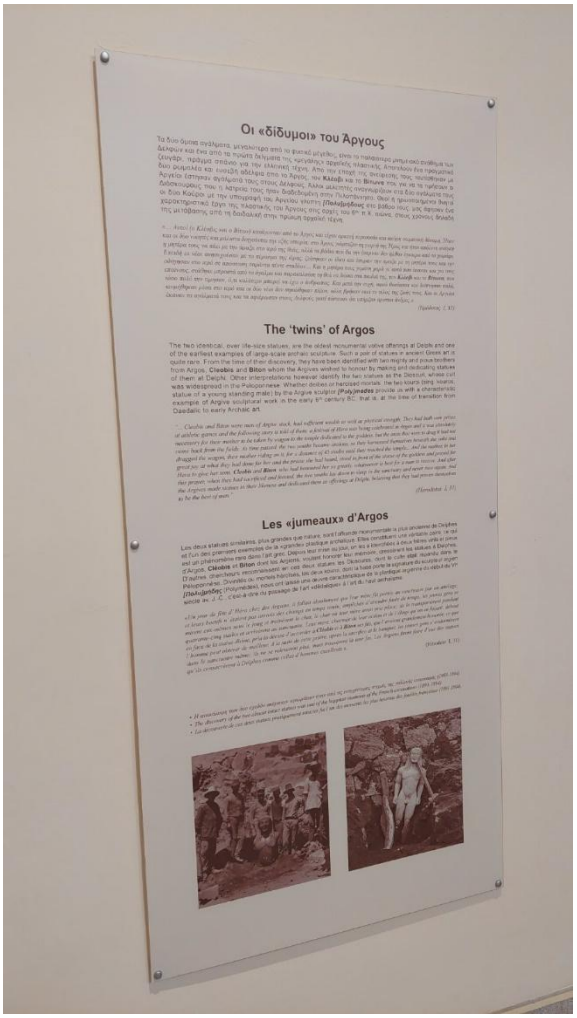
Η χρήση QR codes (***Εικόνα 5.9)*** εντάσσεται στη γενικότερη αξιοποίηση ψηφιακών μέσων που επιτρέπουν την πρόσβαση σε πρόσθετες πληροφορίες και υποστηρίζουν την ερμηνευτική διαδικασία της έκθεσης. Επιπλέον, η χρήση τρισδιάστατων αναπαραστάσεων επιτρέπει στον επισκέπτη να αντιληφθεί στοιχεία που δεν είναι εύκολο να παρουσιαστούν μέσα στον περιορισμένο χώρο του μουσείου, όπως το αρχικό ύψος και η συνολική μορφή της Σφίγγας των Ναξίων. Η ίδια η αρχαιολόγος υπογράμμισε ότι η τεχνολογία δεν χρησιμοποιείται μόνο για εντυπωσιασμό, αλλά

κυρίως για να καλύψει ανάγκες προσβασιμότητας και να βοηθήσει το κοινό να προσεγγίσει αντικείμενα τα οποία διαφορετικά θα παρέμεναν δυσνόητα.

Εικόνα 5.10: Προηγμένες μέθοδοι ψηφιοποίησης για την προστασία και διάδοση του πολιτιστικού

Η ενημέρωση για τα διαθέσιμα ψηφιακά μέσα (***Εικόνα 5.10)***δείχνει τη σταδιακή ενσωμάτωση τεχνολογικών εργαλείων στην εκθεσιακή εμπειρία του μουσείου των Δελφών. Παράλληλα, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο storytelling, καθώς θεωρείται ότι μέσω της αφήγησης τα εκθέματα γίνονται πιο κατανοητά και αποκτούν προσωπικό νόημα για τον επισκέπτη, ο οποίος συνδέει όσα βλέπει με τις δικές του εμπειρίες και αντιλήψεις.

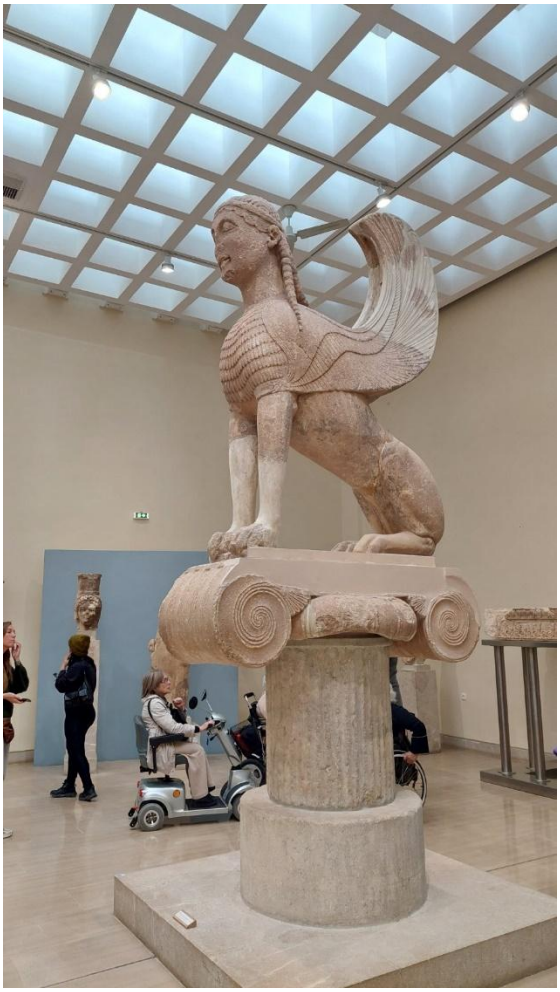

Εικόνα 5.11: Περιγραφή εκθέματος στην Αίθουσα 3.

Η περιγραφή του εκθέματος λειτουργεί ως βασικό μέσο ερμηνείας και συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση της σημασίας και της χρήσης του αντικειμένου (***Εικόνα 5.11).***

5.4 Εκθεσιακή αφήγηση

Η εκθεσιακή αφήγηση του Αρχαιολογικού Μουσείου Δελφών διαμορφώνεται με τρόπο που επιχειρεί να συνδέσει τα εκθέματα με τη συνολική ιστορική και συμβολική ταυτότητα του δελφικού ιερού. Σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν στη συνέντευξη της αρχαιολόγου της Εφορείας Αρχαιοτήτων Φωκίδας, η αφήγηση της έκθεσης δεν παρέμεινε σταθερή στον χρόνο, αλλά μεταβλήθηκε σταδιακά μέσα από επανεκθέσεις και αναδιαμορφώσεις των αιθουσών. Κατά τις πρώτες περιόδους λειτουργίας του μουσείου, το ενδιαφέρον επικεντρωνόταν κυρίως στα πιο εντυπωσιακά και αναγνωρίσιμα έργα, όπως η Σφίγγα των Ναξίων, ο Ηνίοχος και ο κίονας με τις χορεύτριες.

Εικόνα 5.12: Εκθεσιακή παρουσίαση της Σφίγγας των Ναξίων στην Αίθουσα 5.

Η Σφίγγα των Ναξίων (***Εικόνα 5.12)*** αποτελεί ένα από τα πιο εμβληματικά εκθέματα του μουσείου και συνδέεται άμεσα με τη μνημειακή διάσταση της αφηγηματικής οργάνωσης της έκθεσης.

Η ίδια, επισήμανε ότι η επιλογή αυτών των αντικειμένων σχετιζόταν με την ανάγκη να προβληθούν τα σημαντικότερα ευρήματα των Δελφών, ιδιαίτερα σε περιόδους όπου το μουσείο επιχειρούσε να ενισχύσει τη διεθνή εικόνα του χώρου. Ωστόσο, στη συνέχεια η αφήγηση της έκθεσης απέκτησε περισσότερο οργανωμένο χαρακτήρα, δίνοντας μεγαλύτερη σημασία στην κατανόηση διαφορετικών πτυχών της ζωής στους Δελφούς και όχι αποκλειστικά στη μνημειακότητα των εκθεμάτων. Παράλληλα, η αφήγηση αναπτύσσεται μέσα από τη σύνδεση των αντικειμένων με τις λειτουργίες του ιερού, τις κοινωνικές δραστηριότητες και την καθημερινότητα της περιοχής. Η αρχαιολόγος τόνισε ότι μέσω της επανέκθεσης των αρχών της δεκαετίας του 2000 ενισχύθηκε η παρουσία εκθεμάτων που αφορούν τον δημόσιο και ιδιωτικό βίο, ώστε να αποδοθεί πληρέστερα η εικόνα της πόλης των Δελφών και όχι μόνο του θρησκευτικού κέντρου.

Μέσα από επιγραφές, αναθήματα, ταφικά σύνολα και αντικείμενα καθημερινής χρήσης επιχειρείται να παρουσιαστεί η λειτουργία του ιερού ως ζωντανού οργανισμού που συνδεόταν με πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες.

Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται επίσης στο storytelling, το οποίο, σύμφωνα με τη συνέντευξη, συμβάλλει ώστε ο επισκέπτης να προσεγγίζει πιο ουσιαστικά τα εκθέματα και να τα συνδέει με προσωπικά βιώματα και εμπειρίες. Η ίδια ανέφερε ότι η αφήγηση δεν έχει στόχο να απλοποιήσει το περιεχόμενο της έκθεσης, αλλά να το καταστήσει πιο μεταδοτικό και πιο οικείο προς το κοινό.

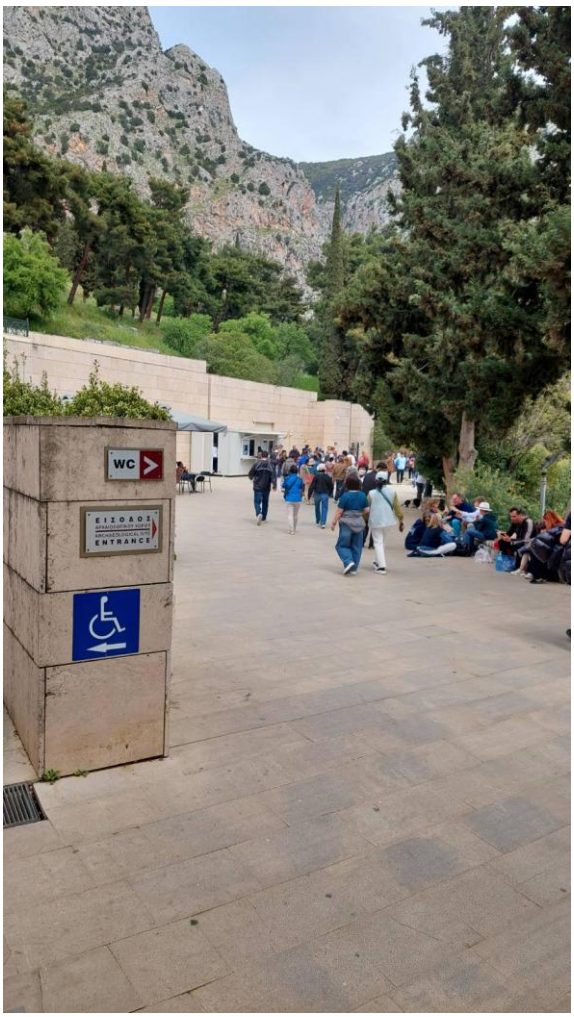

Εικόνα 5.13: Αναπαραστατικό υλικό εκθέματος στην Αίθουσα 13.

Η χρήση αναπαραστατικών στοιχείων (***Εικόνα 5.13, Αίθουσα 13)*** επιδιώκει να ενισχύσει την κατανόηση του εκθέματος και να αποδώσει στοιχεία που δεν είναι εύκολα αντιληπτά μόνο μέσω της άμεσης παρατήρησης. Παράλληλα, επισημάνθηκε ότι μία από τις βασικές δυσκολίες στη διαμόρφωση της αφήγησης είναι η αδυναμία πλήρους απόδοσης της αρχικής κλίμακας και του μεγέθους ορισμένων μνημείων μέσα στον περιορισμένο χώρο του μουσείου, γεγονός που επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται ο επισκέπτης τα εκθέματα.

5.5 Σχέση με τον αρχαιολογικό χώρο

Ακόμη σημαντικότερο στοιχείο της λειτουργίας του Αρχαιολογικού Μουσείου Δελφών αποτελεί η άμεση σύνδεσή του με τον ίδιο τον αρχαιολογικό χώρο, καθώς το μουσείο δεν αντιμετωπίζεται ως αυτόνομη μονάδα παρουσίασης αρχαιοτήτων αλλά ως προέκταση του δελφικού ιερού. Σύμφωνα με τη συνέντευξη της αρχαιολόγου της Εφορείας Αρχαιοτήτων Φωκίδας, το μουσείο βρίσκεται μέσα στον αρχαιολογικό χώρο και αυτή η χωρική σχέση θεωρείται βασικό μέρος της φιλοσοφίας του.

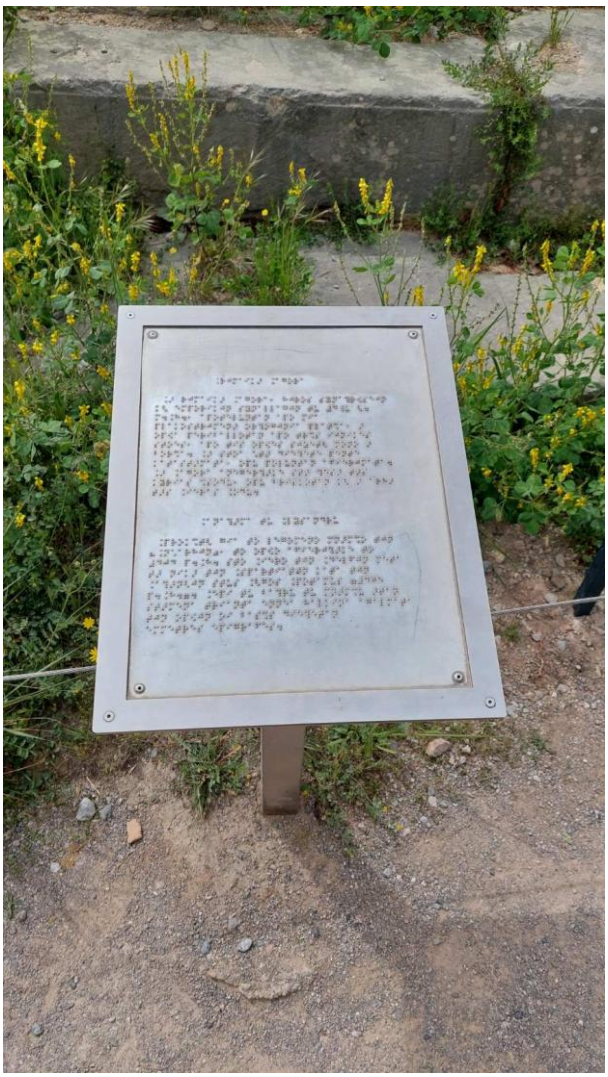

Εικόνα 5.14: «Πρόσβαση επισκεπτών στον αρχαιολογικό χώρο των Δελφών, με υποδομές προσβασιμότητας ΑμεΑ»

Ο εξωτερικός χώρος ανάπαυσης επιτρέπει στον επισκέπτη να διατηρεί οπτική και χωρική επαφή με το φυσικό περιβάλλον των Δελφών, ενισχύοντας τη συνολική εμπειρία της επίσκεψης (***Εικόνα 5.14)***.

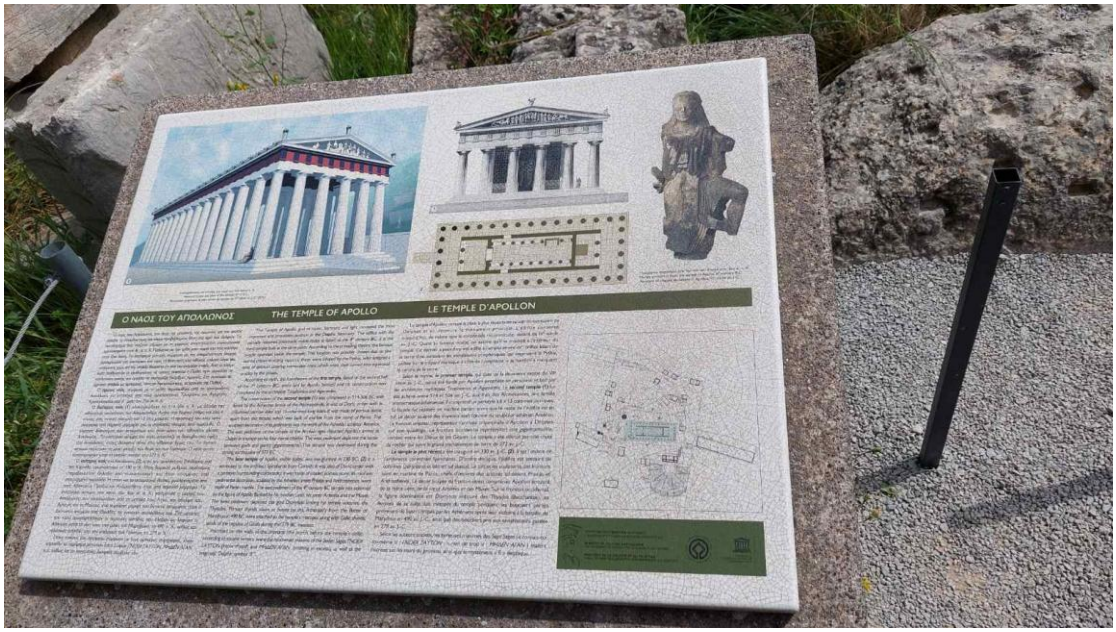
Η ίδια ανέφερε ότι τα εκθέματα λειτουργούν ως σύνδεσμος ανάμεσα στον επισκέπτη και στα μνημεία του ιερού, καθώς προέρχονται άμεσα από τον χώρο στον οποίο

εκτίθενται. Για τον λόγο αυτό, η εμπειρία της επίσκεψης δεν περιορίζεται μόνο στις αίθουσες του μουσείου, αλλά συνεχίζεται στον υπαίθριο αρχαιολογικό χώρο, όπου ο επισκέπτης μπορεί να αντιληφθεί καλύτερα τη χρήση, την κλίμακα και τη σημασία των αντικειμένων που είδε προηγουμένως.

Εικόνα 5.15: Πινακίδα ενημέρωσης σε γραφή Braille για άτομα με προβλήματα όρασης σε αρχαιολογικό χώρο».

Οι πληροφοριακές πινακίδες του αρχαιολογικού χώρου (***Εικόνα 5.15)*** λειτουργούν συμπληρωματικά προς την έκθεση του μουσείου και βοηθούν τον επισκέπτη να συνδέσει τα μνημεία με τα εκθέματα που παρουσιάζονται στις αίθουσες.

Εικόνα 5.16: Πληροφοριακή πινακίδα μνημείου στον αρχαιολογικό χώρο.

Η παρουσία πληροφοριακού υλικού στον υπαίθριο χώρο (***Εικόνα 5.16)*** ενισχύει τη συνέχεια ανάμεσα στην επιτόπια εμπειρία και στη μουσειακή αφήγηση. Η συνύπαρξη μουσείου και αρχαιολογικού χώρου μέσα στην ίδια περίφραξη επιτρέπει μια πιο ολοκληρωμένη κατανόηση του δελφικού τοπίου και ενισχύει την αίσθηση συνέχειας ανάμεσα στα εκθέματα και στο φυσικό τους περιβάλλον. Από τη συνέντευξη προκύπτει ότι η σχέση αυτή επηρεάζει ουσιαστικά και τον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται η εμπειρία του επισκέπτη. Η αρχαιολόγος υπογράμμισε ότι το μουσείο και ο αρχαιολογικός χώρος λειτουργούν συμπληρωματικά και όχι ανταγωνιστικά ή ανεξάρτητα μεταξύ τους. Τα εκθέματα βοηθούν τον επισκέπτη να κατανοήσει όσα βλέπει κατά την περιήγησή του στον χώρο, ενώ αντίστοιχα η επίσκεψη στα μνημεία δίνει διαφορετική διάσταση στα αντικείμενα που παρουσιάζονται μέσα στις αίθουσες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αναφορά στη Σφίγγα των Ναξίων, όπου τονίστηκε ότι μέσα στο μουσείο δεν είναι εύκολο να αποδοθεί το πραγματικό μέγεθος και η εντύπωση που προκαλούσε το μνημείο όταν βρισκόταν τοποθετημένο πάνω στον κίονα του στον αρχαιολογικό χώρο.

Για τον λόγο αυτό αξιοποιούνται ψηφιακές αναπαραστάσεις και τρισδιάστατες εφαρμογές, ώστε ο επισκέπτης να αντιλαμβάνεται καλύτερα την αρχική μορφή και τη χωροθέτηση των εκθεμάτων. Παράλληλα, η στενή σύνδεση με τον αρχαιολογικό χώρο δημιουργεί και πρακτικές δυσκολίες, καθώς το μουσείο δεν διαθέτει δυνατότητα επέκτασης λόγω της θέσης του μέσα στο προστατευόμενο δελφικό τοπίο, γεγονός που

περιορίζει τη δημιουργία νέων αιθουσών και την ανάπτυξη μεγαλύτερων εκθεσιακών υποδομών.

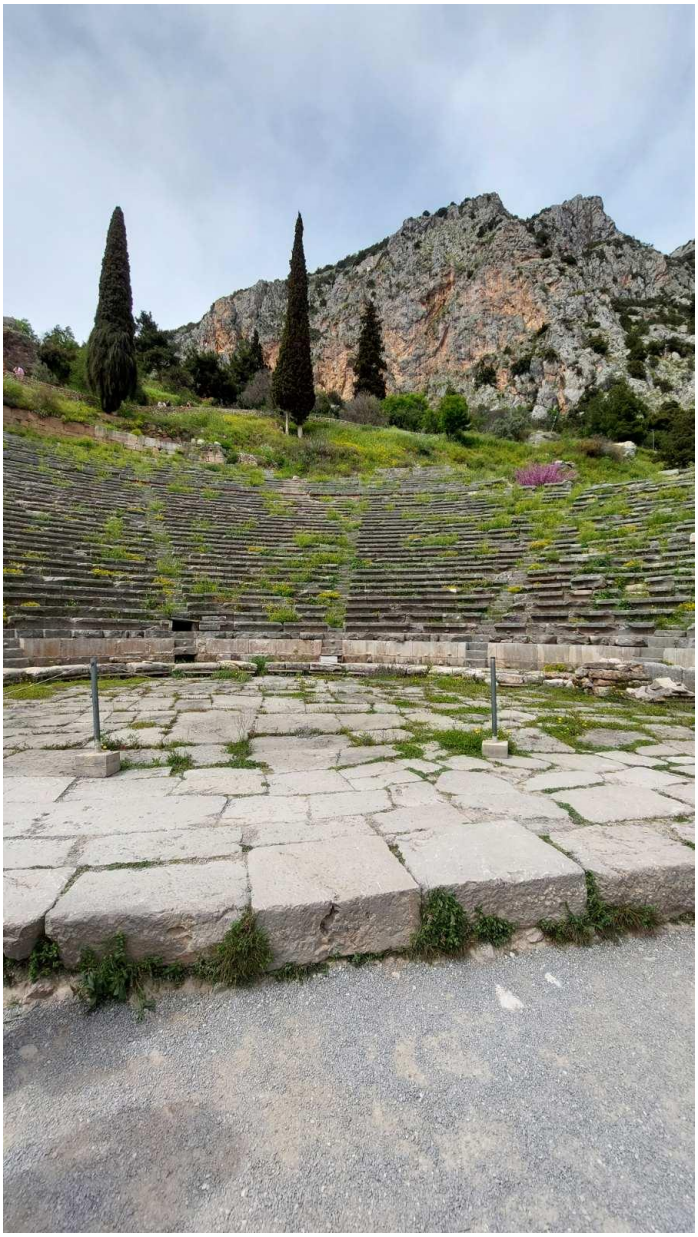
Εικόνα 5.17: Χώρος συγκέντρωσης και ανάπαυσης επισκεπτών στον αρχαιολογικό χώρο.

Ο χώρος συγκέντρωσης (***Εικόνα 5.17)*** και ανάπαυσης σχετίζεται με τη διαχείριση της εμπειρίας των επισκεπτών και με τις λειτουργικές ανάγκες ενός μουσείου που βρίσκεται γύρο σε προστατευόμενο αρχαιολογικό τοπίο.

Εικόνα 5.18: Άποψη του Ναού του Απόλλωνα στον αρχαιολογικό χώρο των Δελφών.

Ο Ναός του Απόλλωνα (***Εικόνα 5.18)*** αποτελεί τον κεντρικό πυρήνα του δελφικού ιερού και συνδέεται άμεσα με τη συμβολική και ιστορική ταυτότητα του μουσείου.

Εικόνα 5.19: Άποψη του αρχαίου θεάτρου των Δελφών.

Το αρχαίο θέατρο (***Εικόνα 5.19)*** συνδέεται με τις πολιτιστικές και τελετουργικές δραστηριότητες του ιερού και εντάσσεται στη συνολική αφήγηση της λειτουργίας των Δελφών ως πανελλήνιου κέντρου.

Εικόνα 5.20: Περιγραφή μνημείου του αρχαίου θεάτρου στον αρχαιολογικό χώρο.

Η παρουσία πληροφοριακού υλικού για το αρχαίο θέατρο (***Εικόνα 5.20)*** ενισχύει την κατανόηση της χρήσης και της σημασίας του μνημείου μέσα στο δελφικό τοπίο.

5.6 Μέσα παρουσίασης

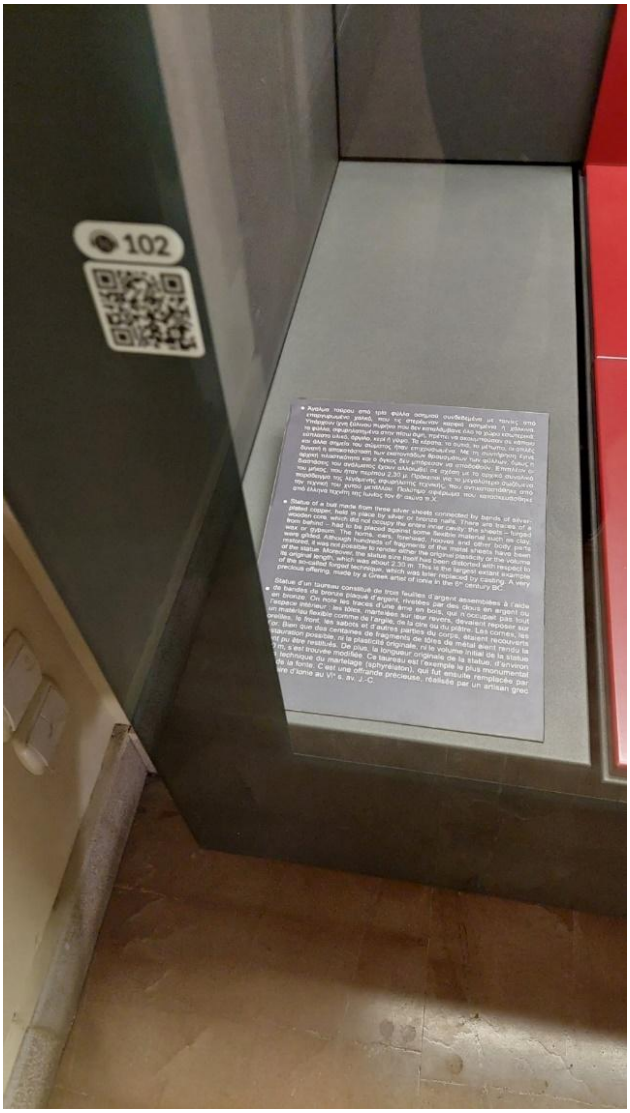
Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα μέσα παρουσίασης που χρησιμοποιούνται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών, καθώς μέσα από αυτά επιχειρείται να ενισχυθεί η κατανόηση των εκθεμάτων και να διευκολυνθεί η πρόσβαση διαφορετικών ομάδων κοινού στην πληροφορία. Σύμφωνα με τη συνέντευξη της αρχαιολόγου της Εφορείας Αρχαιοτήτων Φωκίδας, τα παραδοσιακά μέσα παρουσίασης, όπως οι λεζάντες και οι ενημερωτικές πινακίδες, εξακολουθούν να αποτελούν βασικό μέρος της έκθεσης, ωστόσο τα τελευταία χρόνια δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στη χρήση ψηφιακών εφαρμογών και διαδραστικών εργαλείων.

Εικόνα 5.21: Ενημερωτική πινακίδα για τη Δελφική Θεολογία στον αρχαιολογικό χώρο των Δελφών

Οι περιγραφές των εκθεμάτων (***Εικόνα 5.21)*** αποτελούν βασικό μέσο παρουσίασης της πληροφορίας και λειτουργούν συμπληρωματικά προς τα ψηφιακά εργαλεία της έκθεσης.

Η ίδια ανέφερε ότι ιδιαίτερα μετά την περίοδο της πανδημίας υπήρξε σημαντική στροφή προς την αξιοποίηση της τεχνολογίας, κυρίως με στόχο να περιοριστούν οι αποκλεισμοί και να δημιουργηθούν περισσότερο προσβάσιμες μορφές παρουσίασης. Στο μουσείο λειτουργούν QR codes σε επιλεγμένα εκθέματα, ψηφιακός ξεναγός, καθώς και ειδικές εφαρμογές που επιτρέπουν στον επισκέπτη να λαμβάνει επιπλέον πληροφορίες για τα αντικείμενα και τις αίθουσες μέσω κινητών συσκευών.

Εικόνα 5.23: Σήμανση QR code στην Αίθουσα 13 του μουσείου.

Η παρουσία QR code (***Εικόνα 5.23)*** σε επιλεγμένες αίθουσες αποτυπώνει τη σταδιακή ενσωμάτωση ψηφιακών μορφών πληροφόρησης στην εκθεσιακή εμπειρία. Η χρήση ψηφιακών οθονών και οπτικοποιημένων αναπαραστάσεων επιτρέπει την παρουσίαση πληροφοριών και μορφών που δεν μπορούν να αποδοθούν αποκλειστικά μέσω της φυσικής έκθεσης. Παράλληλα, έχουν αναπτυχθεί προγράμματα για άτομα με προβλήματα όρασης ή ακοής, ενώ γίνεται χρήση νοηματικής γλώσσας και εκπαιδευτικού υλικού προσαρμοσμένου σε διαφορετικές ανάγκες κοινού.

Πολύ σημαντικός θεωρείται ο ρόλος των τρισδιάστατων αναπαραστάσεων και των ψηφιακών εφαρμογών επαυξημένης εμπειρίας, οι οποίες χρησιμοποιούνται για να αποδοθούν στοιχεία που δεν μπορούν να παρουσιαστούν επαρκώς μέσα στον περιορισμένο εκθεσιακό χώρο.

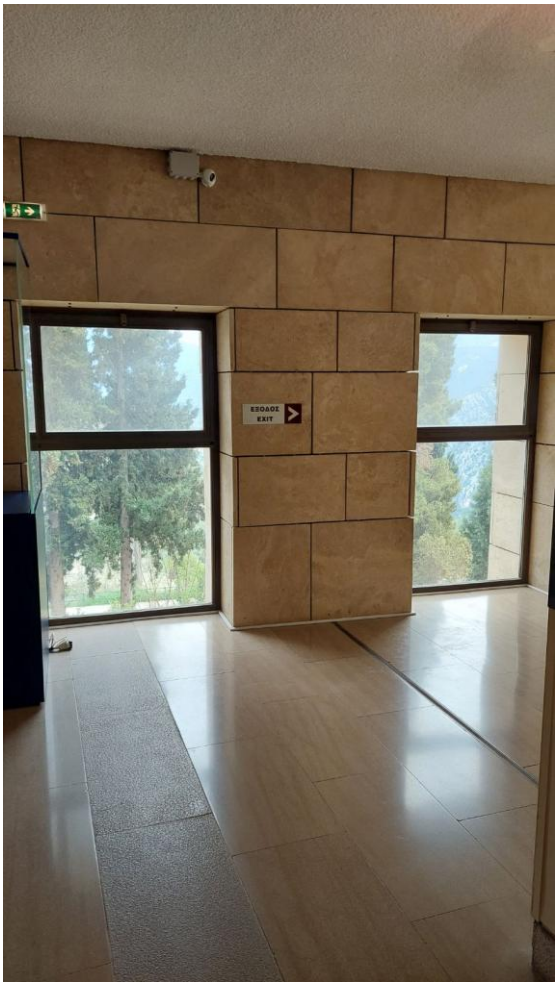
Εικόνα 5.24: Οθόνη ψηφιακής παρουσίασης εκθέματος στο μουσείο.

Η αρχαιολόγος ανέφερε χαρακτηριστικά το παράδειγμα της Σφίγγας των Ναξίων, όπου μέσω ψηφιακής απεικόνισης (***Εικόνα 5.24)*** ο επισκέπτης μπορεί να αντιληφθεί το αρχικό ύψος και την πλήρη μορφή του μνημείου, κάτι που δεν είναι εφικτό μόνο με την άμεση παρατήρηση του εκθέματος μέσα στην αίθουσα. Αντίστοιχες εφαρμογές επιτρέπουν την παρουσίαση αντικειμένων που βρίσκονται στις αποθήκες ή την ψηφιακή αποκατάσταση τμημάτων του αρχαιολογικού χώρου. Παράλληλα, η χρήση της τεχνολογίας συνδέεται και με πρακτικά ζητήματα, καθώς, σύμφωνα με τη συνέντευξη, ο περιορισμένος χώρος του μουσείου δεν επιτρέπει την ανάπτυξη νέων μεγάλων αιθουσών ή την έκθεση περισσότερων αντικειμένων. Για τον λόγο αυτό τα ψηφιακά μέσα λειτουργούν συμπληρωματικά προς τη φυσική έκθεση και χρησιμοποιούνται ώστε να εμπλουτίζεται η εμπειρία του επισκέπτη χωρίς να αλλοιώνεται ο χαρακτήρας

του μουσείου. Ιδιαίτερη αναφορά έγινε και στην ανταπόκριση των παιδιών, καθώς, σύμφωνα με την αρχαιολόγο, οι νεότερες ηλικίες δείχνουν έντονο ενδιαφέρον για τις ψηφιακές εφαρμογές και αλληλεπιδρούν συχνά περισσότερο με αυτές παρά με τα ίδια τα αντικείμενα.

Εικόνα 5.25: Χώρος ανάπαυσης επισκεπτών στο Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών.

Εικόνα 5.26: Σήμανση εξόδου του Αρχαιολογικού Μουσείου Δελφών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Το Αρχαιολογικό Μουσείο Κορίνθου

Αντίστοιχα, η περίπτωση του Αρχαιολογικού Μουσείου Αρχαίας Κορίνθου ανέδειξε διαφορετική εκθεσιακή και ερμηνευτική λογική. Μέσω της ημι-δομημένης συνέντευξης διερευνήθηκαν ζητήματα που αφορούσαν τη φιλοσοφία της έκθεσης, την αντίληψη της πολιτιστικής ερμηνείας, τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών, την αξιολόγηση της εμπειρίας των επισκεπτών και τις βασικές προκλήσεις λειτουργίας του μουσείου . Η επιλογή της ημι-δομημένης μορφής κρίθηκε ιδιαίτερα κατάλληλη, καθώς επέτρεψε αφενός τη διατήρηση συγκρίσιμου πλαισίου θεματικών ενοτήτων και αφετέρου την ανάπτυξη εκτενών και αναλυτικών απαντήσεων από τη συμμετέχουσα. Η συνέντευξη ανέδειξε ότι το μουσείο επιχειρεί να συνδυάσει την επιστημονική τεκμηρίωση με στοιχεία αφήγησης και εμπειρίας, δίνοντας έμφαση στη διαχρονική σημασία της Κορίνθου ως πολιτικού, εμπορικού και θρησκευτικού κέντρου.

Παράλληλα, αναδείχθηκαν ζητήματα που σχετίζονται με τους περιορισμούς του υφιστάμενου κτιριακού κελύφους, τη δυσκολία ενσωμάτωσης περισσότερο διαδραστικών μέσων και τη συνεχιζόμενη μετάβαση από παραδοσιακά μοντέλα παρουσίασης προς περισσότερο επισκεπτοκεντρικές πρακτικές ερμηνείας.

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Κορίνθου υπάγεται διοικητικά στην Εφορεία Αρχαιοτήτων Κορινθίας, η οποία αποτελεί περιφερειακή υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού και εντάσσεται στη Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Η Εφορεία είναι αρμόδια για την προστασία, διαχείριση και ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων, των μνημείων και των μουσείων της περιοχής Κορινθίας, καθώς και για την υλοποίηση ανασκαφικών, ερευνητικών και εκθεσιακών δραστηριοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, το μουσείο λειτουργεί ως μέρος ενός ευρύτερου διοικητικού και επιστημονικού μηχανισμού, ο οποίος καθορίζει τις βασικές κατευθύνσεις διαχείρισης και παρουσίασης της πολιτιστικής κληρονομιάς (Υπουργείο Πολιτισμού)

Το μουσείο ιδρύθηκε στην αρχική του μορφή στις αρχές του 20ού αιώνα, με σκοπό τη στέγαση των ευρημάτων από τις ανασκαφές της αρχαίας Κορίνθου. Κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα υπέστη επεκτάσεις και αναδιαμορφώσεις, ώστε να ανταποκριθεί στις αυξανόμενες ανάγκες έκθεσης και ερμηνείας των αρχαιολογικών ευρημάτων. Η σημερινή του μορφή αντανακλά σύγχρονες μουσειολογικές αντιλήψεις, με έμφαση στη θεματική και χρονολογική οργάνωση της έκθεσης και στη σύνδεση του μουσείου με τον αρχαιολογικό χώρο της αρχαίας πόλης (Υπουργείο Πολιτισμού.).

6.1 Ταυτότητα και διοικητικό πλαίσιο του Αρχαιολογικού Μουσείου Κορίνθου

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Αρχαίας Κορίνθου υπάγεται διοικητικά στην Εφορεία Αρχαιοτήτων Κορινθίας, η οποία αποτελεί περιφερειακή υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού και εντάσσεται στη Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Η Εφορεία είναι αρμόδια για την προστασία, διαχείριση και ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων και των μουσείων της περιοχής, καθώς και για την υλοποίηση ανασκαφικών και ερευνητικών προγραμμάτων. Το μουσείο ιδρύθηκε στις αρχές του 20ού αιώνα για τη στέγαση των ευρημάτων από τις ανασκαφές της αρχαίας Κορίνθου και συνδέεται στενά με τη δραστηριότητα της Αμερικανικής Σχολής

Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα, η οποία διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην ανασκαφική έρευνα και στη διαμόρφωση της αρχαιολογικής γνώσης για την περιοχή.

Το κτίριο του μουσείου κατασκευάστηκε τη δεκαετία του 1930 και επεκτάθηκε μεταγενέστερα, χωρίς να έχει σχεδιαστεί εξαρχής με βάση σύγχρονες μουσειολογικές αρχές. Η σημερινή μορφή του αποτελεί αποτέλεσμα σταδιακών παρεμβάσεων και ανακαινίσεων, οι οποίες επιχειρούν να προσαρμόσουν το μουσείο σε σύγχρονες ανάγκες παρουσίασης και ερμηνείας. Το μουσείο βρίσκεται εντός του αρχαιολογικού χώρου της αρχαίας Κορίνθου, γεγονός που ενισχύει τη σύνδεση μεταξύ εκθεμάτων και μνημείων. Προσελκύει ποικίλο κοινό, όπως τουρίστες, σχολικές ομάδες και ερευνητές, ενώ η εμπειρία της επίσκεψης διαμορφώνεται σε συνδυασμό με την περιήγηση στον αρχαιολογικό χώρο.

Η επίσημη ψηφιακή παρουσία του μουσείου παρέχει βασικές πληροφορίες, ωστόσο δεν αναπτύσσει εκτενώς διαδραστικά ή ερμηνευτικά εργαλεία για την ενίσχυση της εμπειρίας του χρήστη. Μέρος της ανάλυσης βασίζεται σε ημι-δομημένη συνέντευξη με την Προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κορινθίας, η οποία παρέχει πολύτιμες πληροφορίες για τη λειτουργία και τη φιλοσοφία του μουσείου.

6.2 Δομή έκθεσης

Η δομή της έκθεσης του Αρχαιολογικού Μουσείου Κορίνθου διαμορφώνεται σε μεγάλο βαθμό από τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά του ίδιου του κτιρίου, γεγονός που επηρεάζει άμεσα τόσο την πορεία του επισκέπτη όσο και την ανάπτυξη της αφηγηματικής οργάνωσης των εκθεσιακών ενοτήτων.

Εικόνα 6.1: Είσοδος του Αρχαιολογικού Μουσείου Κορίνθου και βασική πρόσβαση των επισκεπτών στον εκθεσιακό χώρο

Η είσοδος του μουσείου (***Εικόνα 6.1)*** λειτουργεί ως το πρώτο σημείο επαφής του επισκέπτη με την εκθεσιακή εμπειρία και συνδέεται άμεσα με τη συνολική οργάνωση της πορείας περιήγησης. Μέσα από τη χωροθέτηση της εισόδου διαμορφώνεται η αρχική κατεύθυνση του κοινού προς τις επιμέρους αίθουσες, στοιχείο που σχετίζεται με τη λειτουργική διάταξη του μουσείου και τη διαχείριση της ροής των επισκεπτών.

Εικόνα 6.2: Πινακίδα ενημέρωσης και κατεύθυνσης επισκεπτών στο εσωτερικό του μουσείου

Η συγκεκριμένη σήμανση (***Εικόνα 6.2)*** αποτυπώνει τον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται η κίνηση των επισκεπτών μέσα στο μουσείο, παρέχοντας βασικές πληροφορίες προσανατολισμού. Η χρήση κατευθυντήριων ενδείξεων συνδέεται με την ανάγκη δημιουργίας μίας περισσότερο ελεγχόμενης πορείας περιήγησης, ιδιαίτερα λόγω της σύνθετης χωρικής διάταξης του κτιρίου.

Σύμφωνα με τη συνέντευξη της Προϊσταμένης της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κορινθίας, το μουσείο αποτελεί ένα ιδιαίτερα παλιό κτίριο, αρχικά σχεδιασμένο τη δεκαετία του 1930 και επεκταμένο αργότερα κατά τη δεκαετία του 1950, χωρίς ωστόσο να έχει κατασκευαστεί εξαρχής με βάση τις σύγχρονες μουσειολογικές ανάγκες. Ως αποτέλεσμα, η οργάνωση της έκθεσης ακολουθεί έναν συνδυασμό χρονολογικών και θεματικών ενοτήτων, οι οποίες προσαρμόζονται στα χωρικά όρια του υπάρχοντος

κελύφους και όχι σε έναν εξαρχής σχεδιασμένο ενιαίο αφηγηματικό άξονα. Η διάταξη των αιθουσών βασίζεται σε αυτόνομες ενότητες που διαχωρίζονται ανάλογα με τις ιστορικές περιόδους ή με συγκεκριμένες θεματικές κατηγορίες.

Εικόνα 6.3: Σήμανση της αίθουσας του Ασκληπιείου στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κορίνθου

Η αίθουσα του Ασκληπιείου (***Εικόνα 6.3)*** παρουσιάζεται ως αυτόνομη θεματική ενότητα μέσα στο μουσείο, γεγονός που αποτυπώνεται και στη χωρική της οργάνωση. Η ξεχωριστή σήμανση ενισχύει τη διαφοροποίηση της συγκεκριμένης ενότητας από τις

υπόλοιπες αίθουσες και υπογραμμίζει τη σημασία του Ασκληπιείου για την ιστορία της αρχαίας Κορίνθου.

Εικόνα 6.4: Άποψη του αιθρίου χώρου του Αρχαιολογικού Μουσείου Κορίνθου.

Ο αίθριος χώρος (***Εικόνα 6.4)*** αποτελεί βασικό σημείο σύνδεσης των εκθεσιακών ενοτήτων και επηρεάζει σημαντικά τη συνολική πορεία περιήγησης του κοινού. Παράλληλα, λειτουργεί ως κεντρικός άξονας κυκλοφορίας, από τον οποίο ο επισκέπτης οδηγείται προς τις διαφορετικές θεματικές και χρονολογικές ενότητες του μουσείου (***Εικόνα 6.5)***.

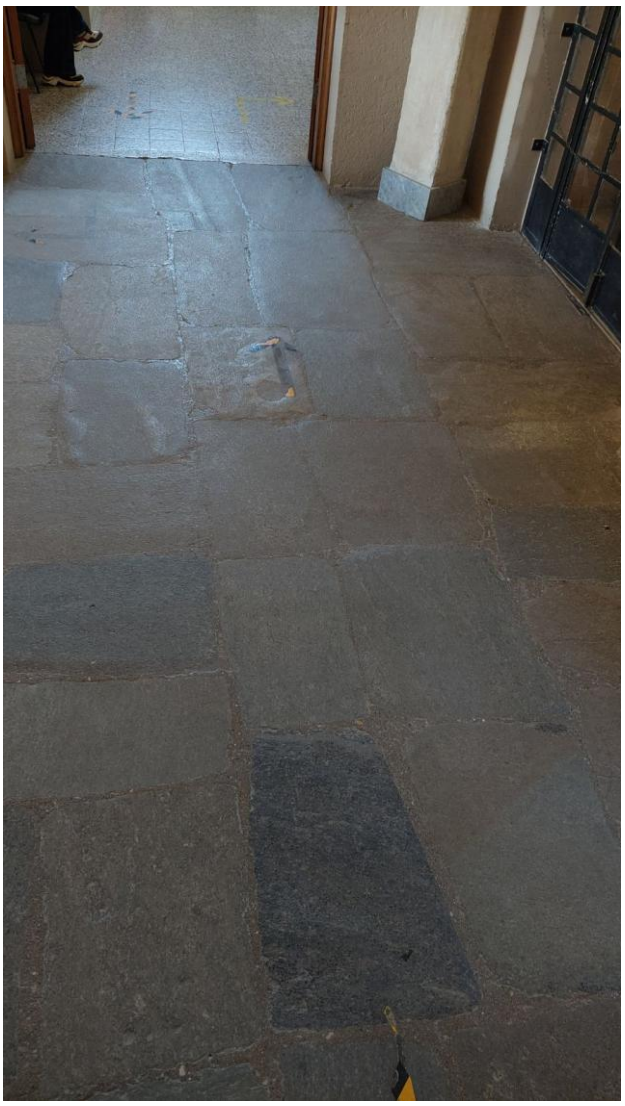

Εικόνα 6.5: Σήμανση και είσοδος της Αίθουσας Ι του μουσείου

Η προϊστορική συλλογή παρουσιάζεται σε ξεχωριστή αίθουσα, ενώ διαφορετικός χώρος αφιερώνεται στα ρωμαϊκά ευρήματα και σε μικρό αριθμό βυζαντινών αντικειμένων. Αντίστοιχα, η αίθουσα του Ασκληπιείου λειτουργεί ως αυτόνομη θεματική ενότητα εξαιτίας της ιδιαίτερης σημασίας του ιερού για την περιοχή της αρχαίας Κορίνθου. Η ίδια η υπεύθυνη της συνέντευξης επισημαίνει ότι η συγκεκριμένη αίθουσα είχε εξαρχής απομονωθεί από τις υπόλοιπες εκθεσιακές ενότητες ήδη από τις πρώτες μορφές έκθεσης του μουσείου, καθώς αντιμετωπιζόταν ως ένα ολοκληρωμένο και διακριτό σύνολο.

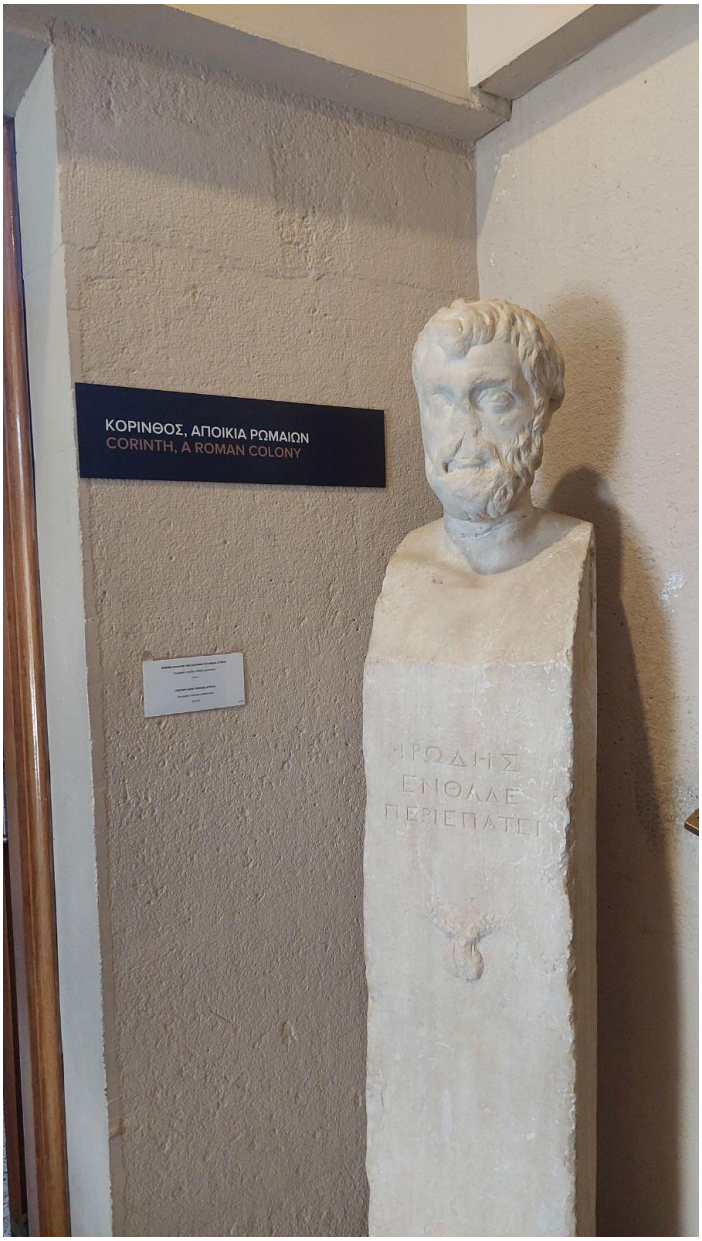
Θεματική οργάνωση εμφανίζεται και στη στοά δίπλα στο αίθριο, όπου συγκεντρώνονται αποκλειστικά ρωμαϊκά γλυπτά και ανάγλυφες πλάκες προερχόμενες από το θέατρο της Κορίνθου. Από την άλλη πλευρά, η συνολική περιήγηση του κοινού δεν ακολουθεί απολύτως γραμμική χρονολογική πορεία, καθώς το ίδιο το κτίριο δεν επιτρέπει μία πλήρως ενοποιημένη αφηγηματική διαδρομή. Η κίνηση των επισκεπτών καθορίζεται πρακτικά μέσω συγκεκριμένων κατευθύνσεων και ελεγχόμενων σημείων

πρόσβασης (***Εικόνα 6.6)***, όπως η κλειστή γυάλινη πόρτα που οδηγεί υποχρεωτικά το κοινό πρώτα στις ανακαινισμένες αίθουσες.

Εικόνα 6.6: Σήμανση πορείας και εξόδου των επισκεπτών στο εσωτερικό του μουσείου

Η επιλογή αυτή πραγματοποιήθηκε ώστε να εξασφαλιστεί μία κοινή ροή επισκεπτών και μεγαλύτερη λειτουργική συνοχή στο μουσείο, χωρίς ωστόσο να δημιουργείται αυστηρά χρονολογική αφήγηση.

Εικόνα 6.7: Σήμανση της Αίθουσας ΙΙΙ στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κορίνθου

Η σήμανση της αίθουσας (***Εικόνα 6.7)*** εντάσσεται στη συνολική οργάνωση των χρονολογικών και θεματικών ενοτήτων του μουσείου. Μέσω αυτής διαμορφώνεται η μετάβαση των επισκεπτών από μία εκθεσιακή ενότητα σε μία άλλη, διατηρώντας μία σχετική αφηγηματική συνέχεια. Όπως αναφέρθηκε χαρακτηριστικά στη συνέντευξη, ο επισκέπτης δεν ξεκινά από την προϊστορική αίθουσα αλλά από τις νεότερες επανεκθέσεις, γεγονός που διαφοροποιεί τη λογική της περιήγησης από μία τυπική διαδοχική ιστορική παρουσίαση.

Εικόνα 6.8: Κατευθυντήρια σήμανση επισκεπτών μεταξύ των εκθεσιακών ενοτήτων στην μη ανακαινισμένη αίθουσα

Η παρουσία κατευθυντήριων σημάνσεων (**Εικόνα 6.8)** επιβεβαιώνει τη σημασία που δίνεται στην οργάνωση της πορείας των επισκεπτών μέσα στο μουσείο. Η ανάγκη χρήσης τέτοιων στοιχείων συνδέεται άμεσα με την πολύπλοκη διάταξη του κτιρίου και τη μη απολύτως γραμμική χρονολογική περιήγηση.

Εικόνα 6.9: Σήμανση της Αίθουσας ΙΙ στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κορίνθου

Η σήμανση της συγκεκριμένης αίθουσας (***Εικόνα 6.9)*** ενισχύει τη διάκριση των επιμέρους εκθεσιακών ενοτήτων και υποστηρίζει τη λειτουργική περιήγηση του κοινού. Παράλληλα, συμβάλλει στην οργάνωση της αφηγηματικής δομής της έκθεσης.

6.3 Ερμηνευτική στρατηγική

Η ερμηνευτική στρατηγική που ακολουθείται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κορίνθου συνδέεται άμεσα με τον τρόπο παρουσίασης των ίδιων των αρχαιολογικών ευρημάτων και λιγότερο με τη δημιουργία μίας εκτεταμένης βιωματικής ή διαδραστικής εμπειρίας.

Εικόνα 6.10: Εκθεσιακή προθήκη και εποπτικό υλικό στη στοά του μουσείου

Η παρουσία εποπτικού υλικού (***Εικόνα 6.10)*** δίπλα στα εκθέματα αποτυπώνει τη βασική ερμηνευτική λογική του μουσείου, η οποία στηρίζεται κυρίως στην παροχή συνοπτικής επιστημονικής πληροφορίας. Η συγκεκριμένη πρακτική επιδιώκει να διευκολύνει την κατανόηση των αντικειμένων χωρίς εκτεταμένη χρήση διαδραστικών μέσων.

Όπως προκύπτει από τη συνέντευξη της Προϊσταμένης της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κορινθίας, ο βασικός στόχος της έκθεσης ήταν να αναδειχθεί η σημασία της αρχαίας Κορίνθου ως ισχυρής πόλης-κράτους και να παρουσιαστεί η διαχρονική της παρουσία από τους προϊστορικούς έως τους ρωμαϊκούς χρόνους. Η ίδια υπογράμμισε ότι η φιλοσοφία της επανέκθεσης επικεντρώθηκε κυρίως στην προβολή της ιστορίας της πόλης μέσα από τα επιτεύγματα της τέχνης, τα κινητά ευρήματα και τα αντικείμενα που προήλθαν από τις μεγάλες ανασκαφές της περιοχής.

Εικόνα 6.11: (Α) Εκθέματα της Αίθουσας Ι του Αρχαιολογικού Μουσείου Κορίνθου, (Β) Εκθέματα της Αίθουσας ΙΙΙ και χωρική οργάνωση της ενότητας.

Τα εκθέματα της αίθουσας (***Εικόνα 6.11 (Α)***) παρουσιάζονται με τρόπο που δίνει έμφαση στην άμεση οπτική επαφή του επισκέπτη με τα αντικείμενα. Η εκθεσιακή οργάνωση ακολουθεί μία περισσότερο παραδοσιακή λογική παρουσίασης, βασισμένη κυρίως στην υλική μαρτυρία των αρχαιολογικών ευρημάτων. Η διάταξη των εκθεμάτων στην αίθουσα (***Εικόνα 6.11 (Β)***) αποτυπώνει τη δομή των επιμέρους αφηγηματικών ενοτήτων του μουσείου. Παράλληλα, η παρουσίαση των αντικειμένων συνδέεται με τη χρονολογική και θεματική ταξινόμηση που ακολουθεί η έκθεση.

Η ερμηνευτική προσέγγιση του μουσείου χαρακτηρίζεται από μία περισσότερο παραδοσιακή λογική παρουσίασης, στοιχείο που συνδέεται τόσο με την ηλικία του μουσείου όσο και με τη συνολική δομή της έκθεσης. Η συνεντευξιαζόμενη ανέφερε χαρακτηριστικά ότι «δεν ερμηνεύουμε τόσο πολύ όσο παρουσιάζουμε τα έργα τέχνης και τα ευρήματα», επισημαίνοντας πως η έκθεση βασίζεται κυρίως στην παροχή βασικής επιστημονικής πληροφορίας μέσω εποπτικού υλικού και λιγότερο σε εξειδικευμένα ερμηνευτικά εργαλεία ή σύνθετες αφηγηματικές τεχνικές. Παρότι στις

δύο ανακαινισμένες αίθουσες χρησιμοποιούνται νεότερες μουσειολογικές πρακτικές, η γενικότερη κατεύθυνση παραμένει προσανατολισμένη στην άμεση επαφή του επισκέπτη με τα ίδια τα αντικείμενα και όχι στην υπερβολική χρήση ψηφιακών εφαρμογών ή εκτεταμένων διαδραστικών μέσων.

Εικόνα 6.12: Περιγραφή εκθέματος και χρήση QR code για πρόσβαση σε πρόσθετες πληροφορίες

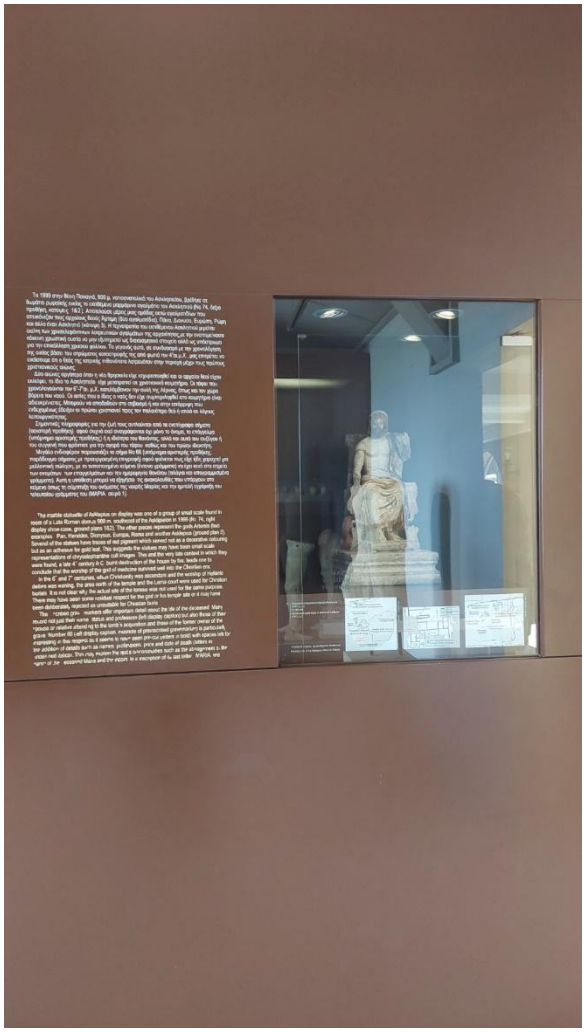
Η χρήση QR code (***Εικόνα 6.12)*** αποτελεί ένα από τα βασικά ψηφιακά εργαλεία που ενσωματώθηκαν στις ανακαινισμένες αίθουσες του μουσείου. Μέσω αυτής της πρακτικής παρέχεται η δυνατότητα πρόσβασης σε επιπλέον πληροφοριακό υλικό χωρίς να επιβαρύνεται ο φυσικός εκθεσιακός χώρος με εκτεταμένα κείμενα.

Ταυτόχρονα, ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην κατανόηση της καθημερινής ζωής της αρχαίας πόλης μέσα από αντικείμενα καθημερινής χρήσης, αγγεία, νομίσματα και ευρήματα που σχετίζονται με το εμπόριο, τη λατρεία και τις κοινωνικές δραστηριότητες της Κορίνθου. Η παρουσίαση αυτών των στοιχείων επιδιώκει να προσεγγίσει όλες τις

όψεις της ζωής της πόλης και όχι αποκλειστικά τις ελίτ ή τα μνημειακά έργα τέχνης. Παράλληλα, η ερμηνευτική στρατηγική επιχειρεί να διατηρήσει μία ισορροπία ανάμεσα στην επιστημονική τεκμηρίωση και στην κατανόηση του υλικού από ένα ευρύ κοινό διαφορετικών ηλικιών και μορφωτικών επιπέδων. Το εποπτικό υλικό σχεδιάστηκε ώστε να είναι περιεκτικό και κατανοητό, χωρίς υπερβολική εξειδίκευση ή εκτεταμένη χρήση επιστημονικής ορολογίας, ενώ παράλληλα παρέχεται η δυνατότητα πρόσβασης σε επιπλέον πληροφορίες μέσω QR codes και ψηφιακού υλικού στις ανακαινισμένες αίθουσες.

6.4 Εκθεσιακή αφήγηση

Η εκθεσιακή αφήγηση στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κορίνθου διαμορφώνεται μέσα από μία σύνθεση χρονολογικών και θεματικών ενοτήτων, οι οποίες επηρεάζονται άμεσα από τις ιδιαιτερότητες του κτιρίου και από τον τρόπο με τον οποίο οργανώθηκε η επανέκθεση των ανακαινισμένων χώρων. Σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν στη συνέντευξη της Προϊσταμένης της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κορινθίας, η αφήγηση επιδιώκει να παρουσιάσει τη σημασία της Κορίνθου σε βάθος χρόνου, από τους προϊστορικούς χρόνους έως και τη ρωμαϊκή περίοδο, δίνοντας έμφαση στη θέση της πόλης ως ισχυρού οικονομικού και πολιτιστικού κέντρου. Παρότι η παρουσίαση ακολουθεί σε αρκετά σημεία χρονολογική οργάνωση, η ίδια διευκρίνισε ότι η συνολική περιήγηση δεν μπορεί να θεωρηθεί απολύτως γραμμική, καθώς το κτιριακό συγκρότημα δεν επιτρέπει μία ενιαία διαδοχική πορεία από εποχή σε εποχή.

Εικόνα 6.13: Εκθέματα από την ενότητα του Ασκληπιείου στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κορίνθου.

Η συγκεκριμένη εκθεσιακή ενότητα παρουσιάζει αντικείμενα που σχετίζονται αποκλειστικά με τη λειτουργία και τη σημασία του Ασκληπιείου της αρχαίας Κορίνθου (***Εικόνα 6.13)*** . Η αυτόνομη παρουσίαση της ενότητας ενισχύει τη θεματική διαφοροποίησή της από τις υπόλοιπες αίθουσες.

Παράλληλα, η αφήγηση αναπτύσσεται μέσω διακριτών εκθεσιακών ενοτήτων που λειτουργούν αυτόνομα μέσα στον χώρο του μουσείου. Ο επισκέπτης συναντά αρχικά τις δύο ανακαινισμένες αίθουσες, οι οποίες δημιουργήθηκαν έπειτα από ενοποίηση παλαιότερων χώρων και φιλοξενούν σημαντικά ευρήματα από νεότερες ανασκαφές, κυρίως από τα έργα της Ολυμπίας Οδού.

Εικόνα 6.14: Άποψη της Αίθουσας Ι, ΙΙ, ΙΙΙ του μουσείου.

Η αίθουσα Ι, οργανώνεται με τρόπο που επιτρέπει τη σταδιακή περιήγηση των επισκεπτών ανάμεσα στα εκθέματα και τις προθήκες. Η χωρική διάταξη της ενότητας σχετίζεται με τη γενικότερη προσπάθεια διατήρησης μίας λειτουργικής ροής μέσα στο μουσείο. Η εκθεσιακή οργάνωση της αίθουσας ΙΙ, παρουσιάζει τη συνύπαρξη χρονολογικών και θεματικών στοιχείων μέσα στον ίδιο χώρο. Η διάταξη των αντικειμένων συμβάλλει στη διαμόρφωση της συνολικής αφηγηματικής συνέχειας της έκθεσης. Η αίθουσα ΙΙΙ, αποτυπώνει τη λογική των ανακαινισμένων εκθεσιακών ενοτήτων, όπου συνδυάζονται παραδοσιακές μορφές παρουσίασης με περιορισμένα ψηφιακά μέσα υποστήριξης της αφήγησης (***Εικόνα 6.14)***.

Στη συνέχεια, η περιήγηση οδηγεί προς τις υπόλοιπες αίθουσες, όπως τη ρωμαϊκή, την προϊστορική και την ενότητα του Ασκληπιείου. Η συνεντευξιαζόμενη εξήγησε ότι η συγκεκριμένη διαδρομή σχεδιάστηκε κυρίως για λειτουργικούς λόγους και για την καλύτερη διαχείριση της ροής των επισκεπτών, ακόμη και αν αυτό σημαίνει ότι η χρονολογική συνέχεια διακόπτεται σε ορισμένα σημεία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η κλειστή γυάλινη πόρτα που υποχρεώνει το κοινό να ξεκινήσει από το ανακαινισμένο τμήμα του μουσείου πριν μεταφερθεί στις υπόλοιπες αίθουσες. Εξίσου σημαντικό στοιχείο της αφήγησης αποτελεί η προσπάθεια σύνδεσης των εκθεμάτων με διαφορετικές πτυχές της ζωής της αρχαίας πόλης. Όπως αναφέρθηκε στη συνέντευξη, η έκθεση δεν περιορίζεται αποκλειστικά σε αντικείμενα υψηλής τέχνης ή σε ευρήματα που σχετίζονται με πολιτικές και θρησκευτικές ελίτ, αλλά περιλαμβάνει και μεγάλο

αριθμό αντικειμένων καθημερινής χρήσης, όπως αγγεία, παιχνίδια, ειδώλια και νομίσματα.

Εικόνα 6.15: Προθήκη εκθεμάτων και αναπαραστατικό υλικό στην Αίθουσα ΙΙ.

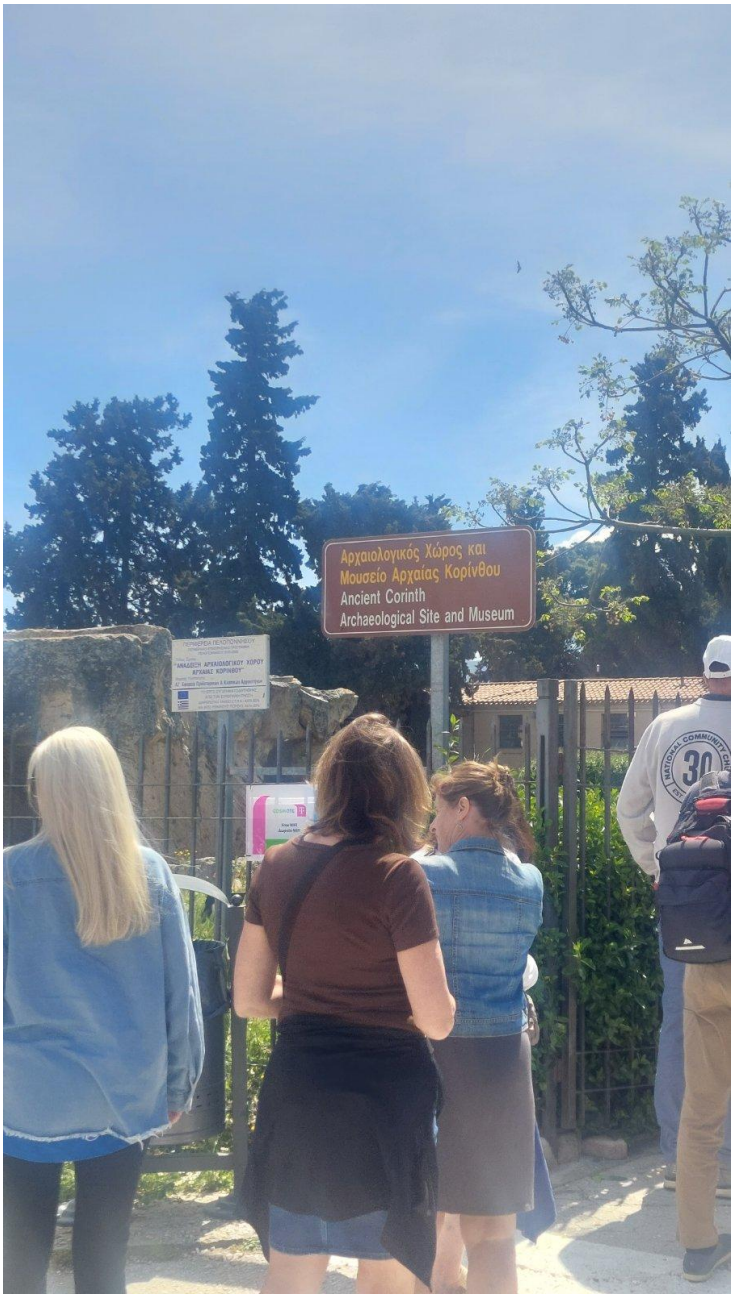
Η χρήση αναπαραστατικού υλικού (***Εικόνα 6.15)*** λειτουργεί συμπληρωματικά προς τα αρχαιολογικά αντικείμενα και ενισχύει την κατανόηση επιμέρους πτυχών της καθημερινής ζωής και της ιστορίας της αρχαίας Κορίνθου.

Μέσα από αυτά επιχειρείται να παρουσιαστούν το εμπόριο, οι οικονομικές σχέσεις, οι αποικίες, η θρησκεία και η καθημερινότητα της Κορίνθου. Παράλληλα, στις ανακαινισμένες αίθουσες ενσωματώθηκαν ορισμένα σύγχρονα αφηγηματικά στοιχεία, όπως βίντεο και ψηφιακές εφαρμογές, με χαρακτηριστικό παράδειγμα το βίντεο για την καταστροφή της Κορίνθου από τους Ρωμαίους, το οποίο χρησιμοποιείται ως

συμπληρωματικό μέσο ενίσχυσης της αφήγησης χωρίς να αντικαθιστά την παρουσία των ίδιων των αρχαιολογικών αντικειμένων.

6.5 Σχέση με τον αρχαιολογικό χώρο

Η σχέση του Αρχαιολογικού Μουσείου Κορίνθου (***Εικόνα 6.16)*** με τον γειτονικό αρχαιολογικό χώρο παρουσιάζεται ως άμεση και αλληλοσυμπληρούμενη, καθώς το μουσείο δεν λειτουργεί αποκομμένα από τα μνημεία, αλλά εντάσσεται ουσιαστικά μέσα στον ίδιο τον αρχαιολογικό πυρήνα της αρχαίας πόλης.

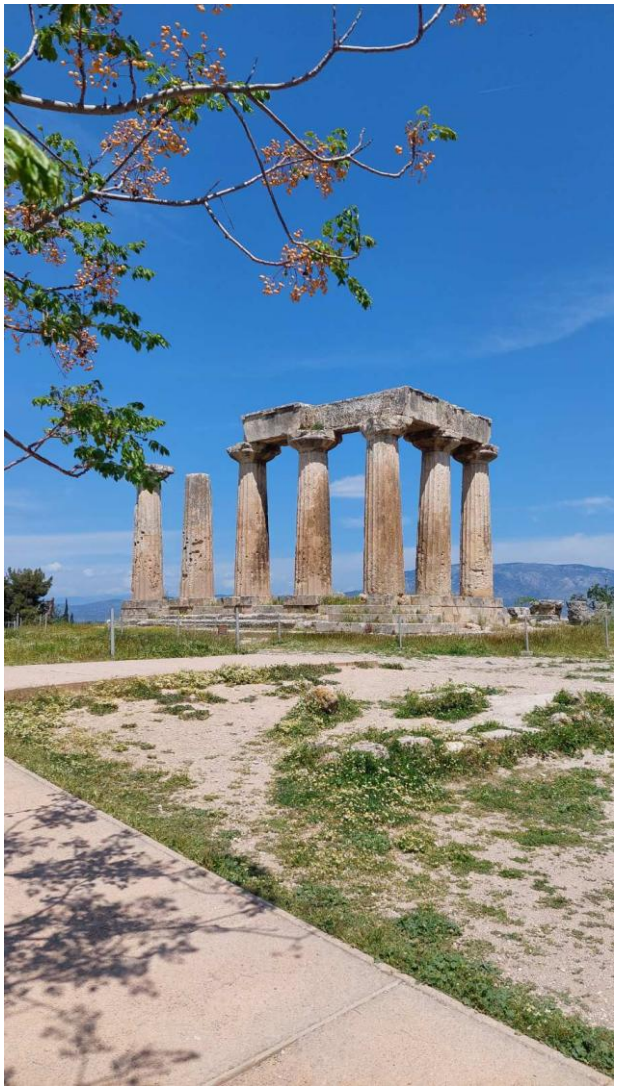

Εικόνα 6.16: Είσοδος του αρχαιολογικού χώρου της αρχαίας Κορίνθου.

Στη συνέντευξη της Προϊσταμένης της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κορινθίας τονίστηκε επανειλημμένα ότι το συγκεκριμένο στοιχείο αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα όχι μόνο του μουσείου της Κορίνθου αλλά και γενικότερα των μουσείων της Κορινθίας. Τα εκθέματα που παρουσιάζονται στις αίθουσες προέρχονται άμεσα από τις ανασκαφές του ίδιου του αρχαιολογικού χώρου, γεγονός που δημιουργεί μία συνεχόμενη σύνδεση ανάμεσα στην υπαίθρια περιήγηση (***Εικόνα 6.17)*** και στην εσωτερική εκθεσιακή εμπειρία.

Εικόνα 6.17: Μνημείο του αρχαιολογικού χώρου της αρχαίας Κορίνθου.

Εικόνα 6.18: Άποψη του Ναού του Απόλλωνα στον αρχαιολογικό χώρο της Κορίνθου.

Σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν, ο επισκέπτης μπορεί είτε να ξεκινήσει από τον αρχαιολογικό χώρο (***Εικόνα 6.18)*** είτε από το μουσείο, χωρίς να μεταβάλλεται ουσιαστικά η συνολική εμπειρία, καθώς οι δύο χώροι λειτουργούν συμπληρωματικά και αλληλοενισχύονται. Η ίδια η τοποθέτηση του μουσείου μέσα στον αρχαιολογικό χώρο επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο το κοινό αντιλαμβάνεται τα εκθέματα. Η συνεντευξιαζόμενη υπογράμμισε ότι τα αντικείμενα που παρουσιάζονται στις αίθουσες δεν αποτελούν απομονωμένα έργα τέχνης, αλλά ευρήματα που συνδέονται άμεσα με τα μνημεία και τις ανασκαφές που βρίσκονται λίγα μόλις μέτρα μακριά από το μουσείο. Η σύνδεση αυτή επιτρέπει στον επισκέπτη να μεταβαίνει διαρκώς από την υλική μαρτυρία του εκθέματος στον πραγματικό χώρο προέλευσής του, δημιουργώντας μία περισσότερο ολοκληρωμένη κατανόηση της αρχαίας πόλης.

Η ίδια αναφέρθηκε στην ιδιαίτερη σημασία που έχουν τα μουσεία τα οποία βρίσκονται μέσα σε αρχαιολογικούς οικισμούς και όχι σε αποκομμένα αστικά περιβάλλοντα, επισημαίνοντας ότι το φυσικό τοπίο και η γειτνίαση με τα μνημεία ενισχύουν σημαντικά την εμπειρία του κοινού. Ακόμη, η σύνδεση μουσείου και αρχαιολογικού χώρου ενισχύεται μέσα από ορισμένα πρακτικά και ερμηνευτικά μέσα που χρησιμοποιούνται τόσο στις αίθουσες όσο και στον εξωτερικό χώρο. Στη συνέντευξη αναφέρθηκε ότι έχουν τοποθετηθεί QR codes και στον αρχαιολογικό χώρο αλλά και σε τμήματα της επανέκθεσης, προκειμένου ο επισκέπτης να έχει πρόσβαση σε πρόσθετες πληροφορίες και ψηφιακό υλικό. Παρότι σημειώθηκαν τεχνικά προβλήματα στη λειτουργία τους, η χρήση αυτών των εργαλείων δείχνει μία προσπάθεια σύνδεσης της επιτόπιας περιήγησης με συμπληρωματικό πληροφοριακό υλικό. Παράλληλα, η ίδια η εκθεσιακή αφήγηση στηρίζεται σε ευρήματα που συνδέονται άμεσα με τις ανασκαφικές έρευνες της περιοχής, ιδιαίτερα με τις πρόσφατες ανασκαφές της Ολυμπίας Οδού, στοιχείο που διατηρεί ενεργή τη σχέση ανάμεσα στη σύγχρονη αρχαιολογική έρευνα και στην παρουσίαση του υλικού μέσα στο μουσείο.

6.6 Μέσα παρουσίασης

Τα μέσα παρουσίασης που χρησιμοποιούνται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κορίνθου οργανώνονται με τρόπο που να εξυπηρετεί κυρίως την κατανόηση των εκθεμάτων από ένα ευρύ και ανομοιογενές κοινό. Σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν στη συνέντευξη της Προϊσταμένης της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κορινθίας, η βασική λογική σχεδιασμού των μέσων αυτών δεν βασίστηκε σε εντυπωσιακές ή υπερβολικά διαδραστικές εφαρμογές, αλλά στην παροχή επιστημονικά τεκμηριωμένης πληροφορίας με τρόπο κατανοητό και λειτουργικό για τους επισκέπτες. Η ίδια επεσήμανε ότι το μουσείο απευθύνεται σε κοινό όλων των ηλικιών και διαφορετικών μορφωτικών επιπέδων, γεγονός που απαιτεί προσεκτική επιλογή του εποπτικού υλικού, χωρίς εξειδικευμένη ορολογία ή εξαντλητικές λεπτομέρειες που θα δυσκόλευαν την κατανόηση της έκθεσης. Για τον λόγο αυτό, τα κείμενα και οι πληροφορίες που συνοδεύουν τα αντικείμενα επιδιώκουν να παραμένουν περιεκτικά, χωρίς να χάνουν τον επιστημονικό τους χαρακτήρα.

Παράλληλα, στις δύο ανακαινισμένες αίθουσες ενσωματώθηκαν νεότερα ψηφιακά μέσα, τα οποία λειτουργούν υποστηρικτικά προς την παρουσίαση των αρχαιολογικών

αντικειμένων. Η συνεντευξιαζόμενη ανέφερε ότι στις συγκεκριμένες αίθουσες χρησιμοποιούνται QR codes, ψηφιακό εποπτικό υλικό και βίντεο, ώστε ο επισκέπτης να μπορεί να ανατρέχει σε πιο αναλυτικές πληροφορίες ή σε οπτικοποιημένες μορφές αφήγησης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το βίντεο που παρουσιάζει την καταστροφή της Κορίνθου από τους Ρωμαίους μέσα από μία μορφή κινούμενης εικόνας και σκιαγραφημένης αναπαράστασης. Επιπλέον, ιδιαίτερη αναφορά έγινε και σε ψηφιακές εφαρμογές που παρουσιάζουν τις εφευρέσεις και τα καλλιτεχνικά επιτεύγματα των Κορινθίων με τρόπο περισσότερο ελκυστικό για μικρότερες ηλικίες και σχολικές ομάδες. Ωστόσο, η ίδια τόνισε επανειλημμένα ότι ο ρόλος των ψηφιακών μέσων παραμένει συμπληρωματικός και όχι πρωταγωνιστικός μέσα στην έκθεση.

Από την άλλη πλευρά, η χρήση των μέσων παρουσίασης συνδέεται άμεσα με τη γενικότερη μουσειολογική αντίληψη που ακολουθεί το μουσείο. Όπως επισημάνθηκε στη συνέντευξη, η νέα εκθεσιακή λογική επιδιώκει μεγαλύτερη οπτική επαφή του επισκέπτη με τα ίδια τα αντικείμενα, γι’ αυτό και αρκετά εκθέματα δεν βρίσκονται πίσω από βιτρίνες αλλά παρουσιάζονται περισσότερο ανοιχτά μέσα στον χώρο. Η επιλογή αυτή θεωρείται σημαντική, καθώς δίνει τη δυνατότητα στο κοινό να προσεγγίσει άμεσα τα αρχαιολογικά ευρήματα χωρίς να παρεμβάλλ εται συνεχώς το γυαλί της προθήκης. Παράλληλα, η συνεντευξιαζόμενη εξέφρασε την άποψη ότι η υπερβολική χρήση ψηφιακών εφαρμογών σε ένα αρχαιολογικό μουσείο μπορεί να αποσπάσει την προσοχή από τα ίδια τα αυθεντικά αντικείμενα, τα οποία αποτελούν τον βασικό πυρήνα της εκθεσιακής εμπειρίας. Για τον λόγο αυτό, τα ψηφιακά εργαλεία αντιμετωπίζονται κυρίως ως επεξηγηματικά και εκπαιδευτικά μέσα που ενισχύουν την κατανόηση της έκθεσης χωρίς να υποκαθιστούν τη φυσική παρουσία των αρχαιοτήτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Συγκριτική ανάλυση των δύο μουσείων

7.1 Μοντέλο ερμηνείας

Η συγκριτική εξέταση του Αρχαιολογικού Μουσείου Δελφών και του Αρχαιολογικού Μουσείου Κορίνθου αναδεικνύει δύο διαφορετικές προσεγγίσεις ως προς το μοντέλο ερμηνείας και παρουσίασης της πολιτιστικής κληρονομιάς, οι οποίες συνδέονται άμεσα τόσο με τη μουσειολογική φυσιογνωμία των ιδρυμάτων όσο και με τον τρόπο

οργάνωσης της εμπειρίας του επισκέπτη. Στην περίπτωση των Δελφών, η ερμηνευτική στρατηγική φαίνεται να βασίζεται περισσότερο στη δημιουργία μίας πολυεπίπεδης εμπειρίας που συνδυάζει την αφήγηση, τη βιωματική προσέγγιση και την αξιοποίηση ψηφιακών εφαρμογών. Η παρουσία QR codes, ψηφιακών παρουσιάσεων, τρισδιάστατων αναπαραστάσεων και υποδομών προσβασιμότητας αποτυπώνει μία προσπάθεια ενίσχυσης της επικοινωνίας ανάμεσα στο μουσείο και στο κοινό, όχι μόνο μέσω της πληροφορίας αλλά και μέσω της ενεργητικής συμμετοχής του επισκέπτη στην ερμηνευτική διαδικασία. Η πρακτική αυτή συνδέεται με σύγχρονες θεωρήσεις της μουσειακής επικοινωνίας, σύμφωνα με τις οποίες η ερμηνεία δεν περιορίζεται στην απλή μετάδοση γνώσης αλλά επιδιώκει τη δημιουργία προσωπικού νοήματος και εμπειρίας για τον επισκέπτη (Nielsen, 2017, Tilden, 2007). Η χρήση storytelling και ψηφιακών εργαλείων στους Δελφούς ενισχύει τη σύνδεση των εκθεμάτων με το δελφικό τοπίο και τη λειτουργία του ιερού, στοιχείο που ανταποκρίνεται στις αρχές της σύγχρονης ερμηνείας πολιτιστικής κληρονομιάς, όπου το αντικείμενο προσεγγίζεται ως μέρος ενός ευρύτερου ιστορικού και χωρικού πλαισίου (ICOMOS, 2008· Silberman, 2006).

Αντίθετα, στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κορίνθου διαμορφώνεται ένα περισσότερο αντικειμενοκεντρικό μοντέλο ερμηνείας, στο οποίο η έμφαση δίνεται κυρίως στην άμεση παρουσίαση των ίδιων των αρχαιολογικών ευρημάτων και λιγότερο στην ανάπτυξη εκτεταμένων βιωματικών ή διαδραστικών πρακτικών. Η εκθεσιακή λογική στηρίζεται κυρίως στην οπτική επαφή του επισκέπτη με τα αντικείμενα, στην περιορισμένη χρήση εποπτικού υλικού και στη διατήρηση μίας περισσότερο παραδοσιακής μορφής παρουσίασης, χαρακτηριστικό που συνδέεται τόσο με την ηλικία του μουσείου όσο και με τη συνολική ιστορία των αρχαιολογικών μουσείων στην Ελλάδα (Gazi, 1994, Mouliou, 2008). Παρότι στις ανακαινισμένες αίθουσες έχουν ενσωματωθεί QR codes και ορισμένα ψηφιακά μέσα, ο ρόλος τους παραμένει συμπληρωματικός και όχι κυρίαρχος στην εκθεσιακή εμπειρία. Η συγκεκριμένη προσέγγιση αντανακλά μία ερμηνευτική αντίληψη όπου το αυθεντικό αντικείμενο εξακολουθεί να αποτελεί τον βασικό φορέα γνώσης και μουσειακής αξίας, χωρίς η τεχνολογία να υποκαθιστά τη φυσική παρουσία του εκθέματος (Moser, 2010, Desvallées & Mairesse, 2014).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) για το 2024, η επισκεψιμότητα στους Δελφούς ανήλθε σε περίπου 445.200 επισκέψεις, ενώ στον

αρχαιολογικό χώρο της Αρχαίας Κορίνθου καταγράφηκαν 253.085 επισκέψεις. Καθώς και στις δύο περιπτώσεις διατίθεται ενιαίο εισιτήριο για το μουσείο και τον αρχαιολογικό χώρο, τα στοιχεία εξετάζονται ως ένδειξη της συνολικής επισκεψιμότητας των δύο πολιτιστικών προορισμών και όχι ως χωριστή καταγραφή της κίνησης στα μουσεία και στους αρχαιολογικούς χώρους. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι η ΕΛΣΤΑΤ κατατάσσει τα σχετικά στοιχεία σε διαφορετικές κατηγορίες, γεγονός που χρειάζεται να λαμβάνεται υπόψη κατά τη συγκριτική τους αξιοποίηση.

7.2 Βαθμός συμμετοχικότητας

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η σύγκριση του βαθμού συμμετοχικότητας που αναπτύσσεται στα δύο μουσεία, καθώς μέσα από την ανάλυση των συνεντεύξεων και της επιτόπιας παρατήρησης διαπιστώνεται ότι το Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών και το Αρχαιολογικό Μουσείο Κορίνθου ακολουθούν διαφορετικές πρακτικές ως προς τη σχέση που επιδιώκουν να διαμορφώσουν με το κοινό τους. Στους Δελφούς, η συμμετοχικότητα φαίνεται να ενισχύεται συστηματικά μέσω της αξιοποίησης ψηφιακών εφαρμογών, της ανάπτυξης προσβάσιμων μορφών ερμηνείας και της προσπάθειας δημιουργίας περισσότερο βιωματικής εμπειρίας. Η χρήση QR codes, ψηφιακών ξεναγήσεων, εφαρμογών τρισδιάστατης αναπαράστασης και εργαλείων προσβασιμότητας για άτομα με προβλήματα όρασης ή ακοής δείχνει ότι το μουσείο επιχειρεί να προσεγγίσει διαφορετικές κατηγορίες επισκεπτών και να προσαρμόσει την εμπειρία ανάλογα με τις ανάγκες τους. Η έμφαση που δίνεται στο storytelling ενισχύει τη συναισθηματική σύνδεση του κοινού με τα εκθέματα και μετατρέπει τον επισκέπτη από παθητικό παρατηρητή σε περισσότερο ενεργό δέκτη της αφήγησης. Η πρακτική αυτή ανταποκρίνεται σε σύγχρονες αντιλήψεις της μουσειακής επικοινωνίας, σύμφωνα με τις οποίες η συμμετοχή του κοινού και η πολυαισθητηριακή εμπειρία αποτελούν βασικά στοιχεία της ερμηνείας της πολιτιστικής κληρονομιάς (Drotner et al., 2019, Wang & Meng, 2023). Η προσπάθεια προσαρμογής της εμπειρίας σε διαφορετικές ομάδες επισκεπτών συνδέεται με πιο σύγχρονες μορφές συμπεριληπτικής διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς, όπου η πρόσβαση και η ενεργή εμπλοκή του κοινού θεωρούνται αναπόσπαστα στοιχεία της μουσειακής λειτουργίας (Dadizadeh & Doğan, 2024, Li, 2024).

Αντίθετα, στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κορίνθου ο βαθμός συμμετοχικότητας εμφανίζεται περισσότερο περιορισμένος και βασίζεται κυρίως στην άμεση

παρατήρηση των ίδιων των αρχαιολογικών αντικειμένων. Παρότι χρησιμοποιούνται QR codes και ορισμένα ψηφιακά μέσα στις ανακαινισμένες αίθουσες, η συνολική εκθεσιακή εμπειρία παραμένει περισσότερο προσανατολισμένη στην παραδοσιακή παρουσίαση των εκθεμάτων και λιγότερο στην αλληλεπίδραση του κοινού με το περιεχόμενο της έκθεσης. Η έμφαση δίνεται κυρίως στην αυθεντικότητα των ευρημάτων, στη φυσική παρουσία των αντικειμένων και στη διατήρηση μίας περισσότερο επιστημονικής και αντικειμενοκεντρικής μορφής αφήγησης. Η επιλογή αυτή συνδέεται με τη μακρά παράδοση των ελληνικών αρχαιολογικών μουσείων, όπου η μουσειολογική πρακτική βασίστηκε ιστορικά στην προβολή των αρχαιοτήτων ως αυθύπαρκτων τεκμηρίων πολιτιστικής αξίας (Gazi, 2008, Hamilakis & Yalouri, 1996). Ωστόσο, παρά τον πιο περιορισμένο διαδραστικό χαρακτήρα, η Κόρινθος διατηρεί μία ουσιαστική μορφή συμμετοχής μέσω της άμεσης χωρικής σχέσης ανάμεσα στον επισκέπτη, στα εκθέματα και στον αρχαιολογικό χώρο, στοιχείο που επιτρέπει μία περισσότερο αυθεντική και λιγότερο τεχνολογικά διαμεσολαβημένη εμπειρία περιήγησης (ICOMOS, 2008, Tilden, 2007).

7.3 Σεβασμός αυθεντικότητας

Εξίσου ουσιαστική παράμετρος της συγκριτικής ανάλυσης των δύο μουσείων αποτελεί ο τρόπος με τον οποίο προσεγγίζεται η έννοια της αυθεντικότητας, τόσο σε επίπεδο εκθεσιακής παρουσίασης όσο και σε σχέση με τη συνολική εμπειρία του επισκέπτη μέσα στον αρχαιολογικό χώρο. Στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κορίνθου, η αυθεντικότητα φαίνεται να διατηρεί έναν περισσότερο κυρίαρχο και άμεσα ορατό ρόλο, καθώς η εκθεσιακή πρακτική βασίζεται κυρίως στην προβολή των ίδιων των αρχαιολογικών αντικειμένων χωρίς εκτεταμένη διαμεσολάβηση από ψηφιακά ή διαδραστικά μέσα. Η έμφαση που δίνεται στην άμεση οπτική επαφή του κοινού με τα εκθέματα, ακόμη και μέσω πιο ανοιχτών μορφών παρουσίασης χωρίς έντονη χρήση προθηκών, συνδέεται με μία μουσειολογική αντίληψη που αντιμετωπίζει το αυθεντικό αντικείμενο ως τον βασικό φορέα γνώσης και ιστορικής εμπειρίας. Η συγκεκριμένη λογική αντανακλά τη διαχρονική παράδοση των ελληνικών αρχαιολογικών μουσείων, όπου η αξία των αρχαιοτήτων συνδέθηκε στενά με την έννοια της εθνικής και πολιτιστικής αυθεντίας (Gazi, 2008, Hamilakis & Yalouri, 1996). Η περιορισμένη χρήση ψηφιακών εφαρμογών στην Κόρινθο δείχνει μία συνειδητή προσπάθεια να μη μετατοπιστεί το ενδιαφέρον του επισκέπτη από τα ίδια τα ευρήματα προς τα τεχνολογικά μέσα

παρουσίασης. Η επιλογή αυτή βρίσκεται κοντά στις αρχές της ερμηνείας πολιτιστικής κληρονομιάς που υποστηρίζουν ότι η τεχνολογία οφείλει να λειτουργεί υποστηρικτικά και όχι να αντικαθιστά την εμπειρία του αυθεντικού τόπου και αντικειμένου (ICOMOS, 2008, Tilden, 2007).

Από την άλλη πλευρά, στο Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών η αυθεντικότητα προσεγγίζεται μέσα από μία περισσότερο σύνθετη και πολυεπίπεδη διαδικασία ερμηνείας, όπου η τεχνολογία αξιοποιείται για να συμπληρώσει στοιχεία που δεν μπορούν να αποδοθούν αποκλειστικά μέσω της φυσικής έκθεσης. Η χρήση τρισδιάστατων αναπαραστάσεων, ψηφιακών εφαρμογών και επαυξημένων μορφών παρουσίασης επιχειρεί να αποδώσει την αρχική κλίμακα, τη χωροθέτηση και τη λειτουργία μνημείων όπως η Σφίγγα των Ναξίων, στοιχεία που είναι δύσκολο να γίνουν αντιληπτά μόνο μέσα στον περιορισμένο χώρο των αιθουσών. Στην περίπτωση αυτή, η αυθεντικότητα δεν περιορίζεται αποκλειστικά στο ίδιο το αντικείμενο αλλά επεκτείνεται και στην αναπαράσταση της αρχικής εμπειρίας του δελφικού τοπίου. Η πρακτική αυτή ανταποκρίνεται σε νεότερες προσεγγίσεις της πολιτιστικής ερμηνείας, σύμφωνα με τις οποίες η κατανόηση της πολιτιστικής κληρονομιάς ενισχύεται όταν ο επισκέπτης μπορεί να συνδέσει το έκθεμα με το αρχικό ιστορικό και χωρικό του πλαίσιο (Silberman, 2006, Dogan & Kan, 2020). Ωστόσο, παρά την εντονότερη αξιοποίηση ψηφιακών μέσων, το μουσείο των Δελφών εξακολουθεί να διατηρεί ισχυρή σχέση με την αυθεντικότητα μέσω της άμεσης σύνδεσής του με τον ίδιο τον αρχαιολογικό χώρο, στοιχείο που επιτρέπει στα εκθέματα να λειτουργούν ως φυσική συνέχεια του δελφικού ιερού και όχι ως απομονωμένες μουσειακές κατασκευές (Alexopoulos & Fouseki, 2013, Βλίζος & Πάντζου, 2021).

7.4 Εμπειρία επισκέπτη

Εμφανείς διαφοροποιήσεις προκύπτουν και ως προς την εμπειρία που διαμορφώνεται για τον επισκέπτη στα δύο μουσεία, καθώς η συνολική οργάνωση των εκθεσιακών χώρων, η χρήση των μέσων ερμηνείας και η σχέση με τον αρχαιολογικό χώρο επηρεάζουν ουσιαστικά τον τρόπο πρόσληψης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στο Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών, η εμπειρία της επίσκεψης οργανώνεται περισσότερο ως μία συνεχής αφηγηματική και βιωματική διαδικασία, όπου ο επισκέπτης καλείται να συνδέσει τα εκθέματα με το δελφικό τοπίο, τις λειτουργίες του ιερού και τη

συνολική ιστορική σημασία του χώρου. Η χρήση ψηφιακών εφαρμογών, QR codes, τρισδιάστατων αναπαραστάσεων και εργαλείων προσβασιμότητας δημιουργεί μία περισσότερο πολυεπίπεδη μορφή επικοινωνίας, μέσα από την οποία ο επισκέπτης δεν περιορίζεται στην απλή παρατήρηση των αντικειμένων αλλά συμμετέχει ενεργότερα στη διαδικασία κατανόησης και ερμηνείας. Το storytelling που αξιοποιείται σε αρκετές εκθεσιακές ενότητες συμβάλλει στη δημιουργία συναισθηματικής σύνδεσης με τα εκθέματα, ενισχύοντας τη βιωματική διάσταση της περιήγησης. Η συγκεκριμένη πρακτική ανταποκρίνεται σε σύγχρονες προσεγγίσεις της μουσειακής εμπειρίας, σύμφωνα με τις οποίες η κατανόηση της πολιτιστικής κληρονομιάς ενισχύεται όταν ο επισκέπτης εμπλέκεται γνωστικά και συναισθηματικά με το περιεχόμενο της έκθεσης (Black, 2015· Nielsen, 2017). Η άμεση χωρική σύνδεση μουσείου και αρχαιολογικού χώρου επιτρέπει τη διαρκή μετάβαση ανάμεσα στα εκθέματα και στο φυσικό τους περιβάλλον, δημιουργώντας μία περισσότερο ολοκληρωμένη εμπειρία πολιτιστικής ερμηνείας (ICOMOS, 2008, Dogan & Kan, 2020).

Αντίθετα, στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κορίνθου η εμπειρία του επισκέπτη διαμορφώνεται περισσότερο μέσα από την άμεση επαφή με τα ίδια τα αρχαιολογικά ευρήματα και λιγότερο μέσω ψηφιακών ή διαδραστικών εργαλείων. Η εκθεσιακή οργάνωση παραμένει πιο παραδοσιακή, με έμφαση στις χρονολογικές και θεματικές ενότητες, στις προθήκες και στη φυσική παρουσία των αντικειμένων μέσα στον χώρο. Παρότι στις ανακαινισμένες αίθουσες έχουν ενσωματωθεί ορισμένα σύγχρονα μέσα παρουσίασης, όπως QR codes και ψηφιακό εποπτικό υλικό, ο ρόλος τους παραμένει υποστηρικτικός και δεν μεταβάλλει τον βασικό χαρακτήρα της επίσκεψης. Η εμπειρία του κοινού στηρίζεται κυρίως στην παρατήρηση των αυθεντικών αντικειμένων και στη σύνδεσή τους με τον γειτονικό αρχαιολογικό χώρο της αρχαίας Κορίνθου. Η συγκεκριμένη προσέγγιση σχετίζεται με την παραδοσιακή λογική των ελληνικών αρχαιολογικών μουσείων, όπου το ίδιο το έκθεμα αντιμετωπίζεται ως ο κύριος φορέας γνώσης και πολιτιστικής αξίας (Gazi, 1994, Mouliou, 2008). Ωστόσο, παρά τον λιγότερο διαδραστικό χαρακτήρα, η άμεση σχέση μουσείου και αρχαιολογικού χώρου δημιουργεί μία αυθεντική εμπειρία περιήγησης, καθώς ο επισκέπτης μπορεί να συνδέσει άμεσα τα εκθέματα με τα μνημεία και τις ανασκαφές από τις οποίες προέρχονται (Alexopoulos & Fouseki, 2013, Βλίζος & Πάντζου, 2021).

7.5 Αφηγηματική συνοχή

Ουσιαστικό στοιχείο της συγκριτικής ανάλυσης των δύο μουσείων αποτελεί η αφηγηματική συνοχή που διαμορφώνεται μέσα από την οργάνωση των εκθεσιακών ενοτήτων, τη χωρική διάταξη των αιθουσών και τον τρόπο σύνδεσης των εκθεμάτων με το ιστορικό τους πλαίσιο. Στο Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών, η αφηγηματική δομή εμφανίζεται περισσότερο οργανωμένη και προσανατολισμένη σε μία συνεχόμενη εμπειρία περιήγησης, καθώς η πορεία του επισκέπτη εξελίσσεται μέσα από διαδοχικές αίθουσες που ακολουθούν σε μεγάλο βαθμό ιστορική και θεματική λογική. Παρότι η συνέντευξη ανέδειξε ότι σε ορισμένα σημεία η χρονολογική ακολουθία διακόπτεται προκειμένου να δοθεί έμφαση σε εμβληματικά εκθέματα, όπως ο Ηνίοχος ή η Σφίγγα των Ναξίων, η συνολική αφήγηση διατηρεί σαφή σύνδεση με τη λειτουργία του δελφικού ιερού και με την ιστορική εξέλιξη του χώρου. Η αξιοποίηση storytelling, ψηφιακών εφαρμογών και επεξηγηματικών μέσων ενισχύει τη μετάβαση από τη μία θεματική ενότητα στην άλλη και βοηθά τον επισκέπτη να κατανοήσει τις σχέσεις ανάμεσα στα αντικείμενα, στα μνημεία και στις κοινωνικές λειτουργίες του ιερού. Η πρακτική αυτή ανταποκρίνεται στις σύγχρονες θεωρήσεις της μουσειακής επικοινωνίας, σύμφωνα με τις οποίες η αφήγηση αποτελεί βασικό εργαλείο σύνδεσης του κοινού με το πολιτιστικό περιεχόμενο και ενισχύει τη γνωστική και συναισθηματική κατανόηση της έκθεσης (Nielsen, 2017, Zhang & Ramayah, 2024). Η στενή σχέση μουσείου και αρχαιολογικού χώρου επιτρέπει στην αφήγηση να επεκτείνεται πέρα από τις αίθουσες, δημιουργώντας μία περισσότερο ενοποιημένη εμπειρία πολιτιστικής ερμηνείας (Silberman, 2006, ICOMOS, 2008).

Αντιθέτως, στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κορίνθου η αφηγηματική συνοχή επηρεάζεται αισθητά από τους αρχιτεκτονικούς περιορισμούς του κτιρίου και από τη σταδιακή διαμόρφωση των εκθεσιακών χώρων μέσα στον χρόνο. Η έκθεση οργανώνεται μέσω συνδυασμού χρονολογικών και θεματικών ενοτήτων, χωρίς όμως να αναπτύσσεται μία απολύτως γραμμική πορεία περιήγησης. Η ύπαρξη αυτόνομων αιθουσών, όπως η ενότητα του Ασκληπιείου ή οι ανακαινισμένοι χώροι με τα ευρήματα της Ολυμπίας Οδού, δημιουργεί περισσότερο αποσπασματικές μεταβάσεις ανάμεσα στις επιμέρους αφηγήσεις. Ωστόσο, παρά τη λιγότερο ενοποιημένη δομή, το μουσείο διατηρεί συνοχή μέσω της συνεχούς αναφοράς στην ιστορία της αρχαίας Κορίνθου και της έμφασης που δίνεται στη διαχρονική εξέλιξη της πόλης ως εμπορικού, πολιτικού και θρησκευτικού κέντρου. Η παρουσία αντικειμένων καθημερινής χρήσης, αναθημάτων και ευρημάτων

από διαφορετικές περιόδους επιτρέπει τη σύνδεση των εκθεμάτων με ποικίλες όψεις της ζωής της πόλης, ακόμη και όταν η πορεία του επισκέπτη δεν είναι πλήρως γραμμική. Η συγκεκριμένη μορφή αφήγησης συνδέεται περισσότερο με παραδοσιακές μορφές αρχαιολογικής έκθεσης, όπου η σημασία αποδίδεται κυρίως στο ίδιο το αντικείμενο και λιγότερο σε μία αυστηρά σκηνοθετημένη αφηγηματική εμπειρία (Moser, 2010, Gazi, 2008).

ΜΕΡΟΣ Δ':

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

8.1 Από την παρουσίαση στην ερμηνεία

Η μετάβαση από την παραδοσιακή παρουσίαση των αρχαιολογικών αντικειμένων προς περισσότερο σύνθετα ερμηνευτικά μοντέλα συνιστά μία από τις σημαντικότερες θεωρητικές και πρακτικές μεταβολές της σύγχρονης μουσειολογίας. Η εξέλιξη αυτή δεν αφορά αποκλειστικά αλλαγές στην αισθητική οργάνωση των εκθέσεων ή στην ενσωμάτωση νέων τεχνολογικών μέσων, αλλά αντανακλά έναν βαθύτερο μετασχηματισμό του ίδιου του τρόπου με τον οποίο τα μουσεία αντιλαμβάνονται τη σχέση τους με το παρελθόν, το κοινό και τη διαδικασία παραγωγής πολιτισμικής γνώσης. Ειδικότερα, το αρχαιολογικό μουσείο απομακρύνεται σταδιακά από το μοντέλο της στατικής έκθεσης αντικειμένων, όπου η πληροφορία οργανωνόταν κυρίως μέσω ταξινομικών και χρονολογικών συστημάτων, και προσεγγίζει περισσότερο ένα επικοινωνιακό και εμπειρικό πλαίσιο λειτουργίας, στο οποίο η πολιτιστική κληρονομιά αποκτά νόημα μέσω ερμηνευτικών αφηγήσεων, συμμετοχικών πρακτικών και βιωματικών μηχανισμών πρόσληψης (Desvallées & Mairesse, 2014).

Η συγκεκριμένη μετατόπιση συνδέεται στενά με τις αρχές της heritage interpretation, σύμφωνα με την οποία η πολιτιστική κληρονομιά δεν αντιμετωπίζεται ως αυθύπαρκτο και ουδέτερο ιστορικό δεδομένο, αλλά ως δυναμικό πολιτισμικό πεδίο, του οποίου η σημασία συγκροτείται μέσα από διαδικασίες επιλογής, ερμηνείας και κοινωνικής

διαμεσολάβησης. Υπό αυτή την οπτική, η απλή παρουσίαση αντικειμένων δεν επαρκεί πλέον για τη διαμόρφωση ουσιαστικής σχέσης μεταξύ επισκέπτη και παρελθόντος, καθώς η κατανόηση προϋποθέτει την ενεργοποίηση σύνθετων γνωστικών, συναισθηματικών και εμπειρικών μηχανισμών. Η ερμηνεία, συνεπώς, λειτουργεί ως διαδικασία μετασχηματισμού της πληροφορίας σε πολιτισμική εμπειρία, επιτρέποντας στον επισκέπτη να συνδέσει τα αρχαιολογικά τεκμήρια με ευρύτερα κοινωνικά, ιστορικά και συμβολικά συμφραζόμενα (Tilden, 2007).

Σε αντίθεση με τις παραδοσιακές αντιλήψεις που αντιμετώπιζαν το μουσείο ως ουδέτερο φορέα διατήρησης και μετάδοσης επιστημονικής γνώσης, οι σύγχρονες προσεγγίσεις αναγνωρίζουν ότι κάθε μορφή εκθεσιακής οργάνωσης ενσωματώνει συγκεκριμένες ιδεολογικές, πολιτισμικές και αφηγηματικές επιλογές, οι οποίες επηρεάζουν άμεσα τον τρόπο με τον οποίο το παρελθόν γίνεται αντιληπτό (Moser, 2010). Η επιλογή των εκθεμάτων, η χωρική τους διάταξη, η δομή της αφήγησης και η χρήση ερμηνευτικών μέσων συγκροτούν ένα σύνθετο σύστημα παραγωγής νοήματος, στο οποίο ο επισκέπτης δεν λειτουργεί πλέον ως παθητικός αποδέκτης πληροφοριών αλλά ως ενεργός συμμετέχων στη διαδικασία κατανόησης (Nielsen, 2017).

Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, η συγκριτική μελέτη των Αρχαιολογικών Μουσείων Δελφών και Αρχαίας Κορίνθου κατέδειξε ότι η μετάβαση από την παρουσίαση προς την ερμηνεία εκδηλώνεται με διαφορετικούς βαθμούς και μορφές στα δύο μουσεία. Στην περίπτωση των Δελφών, η εκθεσιακή στρατηγική οργανώνεται γύρω από μία έντονα αφηγηματική και χωρικά συνεκτική δομή, όπου η πορεία του επισκέπτη ακολουθεί χρονολογική και θεματική εξέλιξη που συνδέεται άμεσα με την ιστορία του ιερού. Η παρουσία δεκατριών διαδοχικών αιθουσών, η σαφής σκηνοθετική κορύφωση με τον Ηνίοχο και η ισχυρή σύνδεση μουσείου και αρχαιολογικού χώρου συγκροτούν ένα ολοκληρωμένο ερμηνευτικό περιβάλλον, το οποίο υπερβαίνει τη λογική της απλής αντικειμενοκεντρικής έκθεσης. Ιδιαίτερη σημασία αποκτά το γεγονός ότι συγκεκριμένα εκθέματα λειτουργούν όχι μόνο ως αρχαιολογικά τεκμήρια αλλά ως αφηγηματικοί πυρήνες που οργανώνουν τη συνολική εμπειρία του επισκέπτη και ενισχύουν τη μνημονική και συμβολική πρόσληψη της δελφικής ταυτότητας.

Αντιστοίχως, το Αρχαιολογικό Μουσείο Αρχαίας Κορίνθου παρουσιάζει περισσότερο σύνθετη και λιγότερο γραμμική ερμηνευτική οργάνωση, καθώς επιχειρεί να αναδείξει τη διαχρονική εξέλιξη της πόλης μέσα από θεματικές και ιστορικές διαστρωματώσεις.

Η αφήγηση οργανώνεται γύρω από τη σημασία της Κορίνθου ως εμπορικού, πολιτικού και θρησκευτικού κέντρου, ενώ η εκθεσιακή δομή επιδιώκει να συνδέσει διαφορετικές περιόδους και πολιτισμικές φάσεις. Ωστόσο, η έρευνα ανέδειξε ότι η συγκεκριμένη προσέγγιση επηρεάζεται από περιορισμούς που σχετίζονται με το υφιστάμενο κτιριακό πλαίσιο, την περιορισμένη χρήση διαδραστικών εφαρμογών και την ισχυρή παρουσία παραδοσιακών μορφών παρουσίασης. Παρά ταύτα, διαπιστώθηκε προσπάθεια σταδιακής μετάβασης προς περισσότερο επισκεπτοκεντρικές πρακτικές, ιδιαίτερα μέσω της ενίσχυσης της αφηγηματικής διάστασης και της αξιοποίησης συμπληρωματικών πληροφοριακών μέσων.

Εξίσου σημαντικό είναι το γεγονός ότι και στα δύο μουσεία η ερμηνεία λειτουργεί ως μηχανισμός πολιτιστικής διαμεσολάβησης, μέσω του οποίου τα αρχαιολογικά αντικείμενα αποκτούν σημασία στο παρόν. Η διαδικασία αυτή δεν περιορίζεται στη μετάδοση ιστορικών πληροφοριών αλλά συνδέεται με τη διαμόρφωση πολιτισμικών εμπειριών και συλλογικών αναπαραστάσεων. Όπως υπογραμμίζει ο Χάρτης της ICOMOS (2008), η ερμηνεία δεν ταυτίζεται με την παρουσίαση αλλά αφορά τη δημιουργία πλαισίων κατανόησης που επιτρέπουν στο κοινό να αντιληφθεί τη σημασία των πολιτιστικών τόπων και αντικειμένων μέσα από τη σύνδεσή τους με ιστορικά, κοινωνικά και συμβολικά συμφραζόμενα. Η εφαρμογή αυτής της λογικής καθίσταται εμφανής κυρίως στην περίπτωση των Δελφών, όπου η εκθεσιακή αφήγηση επιτυγχάνει υψηλό βαθμό συνοχής μεταξύ αρχαιολογικού χώρου, μουσείου και πολιτιστικού τοπίου.

Ταυτόχρονα, η έρευνα ανέδειξε ότι η μετάβαση προς ερμηνευτικά μοντέλα δεν πραγματοποιείται με ομοιόμορφο τρόπο, αλλά επηρεάζεται από θεσμικούς, οικονομικούς και τεχνολογικούς παράγοντες. Η ενσωμάτωση ψηφιακών εφαρμογών και διαδραστικών μέσων παραμένει σχετικά περιορισμένη, ιδιαίτερα σε επίπεδο ενεργητικής συμμετοχής του επισκέπτη. Παρότι και τα δύο μουσεία διαθέτουν ψηφιακές υποδομές, όπως QR codes, διαδικτυακές πληροφορίες και εφαρμογές περιήγησης, η χρήση τους λειτουργεί κυρίως συμπληρωματικά και όχι ως βασικό στοιχείο της ερμηνευτικής εμπειρίας. Η παρατήρηση αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία αν ληφθεί υπόψη ότι η σύγχρονη βιβλιογραφία αναγνωρίζει τις ψηφιακές τεχνολογίες ως κρίσιμο παράγοντα μετασχηματισμού της πολιτιστικής επικοινωνίας και της συμμετοχικής εμπειρίας του κοινού (Wang & Meng, 2023).

Παρά τις διαφοροποιήσεις τους, αμφότερα επιχειρούν να μετασχηματίσουν την επίσκεψη από διαδικασία απλής παρατήρησης σε εμπειρία κατανόησης, συναισθηματικής εμπλοκής και πολιτισμικής νοηματοδότησης. Η εξέλιξη αυτή αντανακλά ευρύτερες μεταβολές στον χώρο της μουσειολογίας και της πολιτιστικής διαχείρισης, όπου η αξία της πολιτιστικής κληρονομιάς δεν προσδιορίζεται αποκλειστικά από την υλική της υπόσταση αλλά από την ικανότητά της να ενεργοποιεί σχέσεις μνήμης, ταυτότητας και εμπειρίας μέσα στη σύγχρονη κοινωνία.

8.2 Εφαρμογή των αρχών Tilden και ICOMOS

Η ανάλυση των εκθεσιακών και ερμηνευτικών πρακτικών στα Αρχαιολογικά Μουσεία Δελφών και Αρχαίας Κορίνθου ανέδειξε ότι οι αρχές της ερμηνείας της πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως αυτές διατυπώθηκαν από τον Freeman Tilden και θεσμοθετήθηκαν μεταγενέστερα μέσω του Χάρτη της ICOMOS (2008), αποτελούν πλέον κρίσιμο θεωρητικό και λειτουργικό πλαίσιο για τη συγκρότηση της σύγχρονης μουσειακής εμπειρίας. Παρότι οι δύο περιπτώσεις παρουσιάζουν διαφορετικό βαθμό εφαρμογής και διαφορετικές μορφές ερμηνευτικής οργάνωσης, διαπιστώνεται σαφής μετατόπιση από παραδοσιακά μοντέλα απλής παρουσίασης αρχαιοτήτων προς περισσότερο σύνθετες πρακτικές πολιτιστικής διαμεσολάβησης, όπου η έμφαση δίνεται όχι αποκλειστικά στην πληροφορία αλλά κυρίως στην παραγωγή κατανόησης, εμπειρίας και πολιτισμικού νοήματος.

Σύμφωνα με τον ίδιο, η αποτελεσματική ερμηνεία δεν μπορεί να περιορίζεται στη μετάδοση εξειδικευμένων γνώσεων αλλά οφείλει να δημιουργεί γέφυρες μεταξύ πολιτιστικού περιεχομένου και προσωπικών βιωμάτων του κοινού (Tilden, 2007). Στην περίπτωση των Δελφών, η συγκεκριμένη αρχή εκδηλώνεται κυρίως μέσω της χωρικής και αφηγηματικής οργάνωσης της έκθεσης, όπου η σταδιακή πορεία προς τον Ηνίοχο συγκροτεί μια εμπειρία κορύφωσης που υπερβαίνει τη συμβατική παρατήρηση αρχαιοτήτων. Η εκθεσιακή αφήγηση αξιοποιεί τη συμβολική ισχύ του δελφικού ιερού και οργανώνει τα εκθέματα με τρόπο που επιτρέπει στον επισκέπτη να αντιληφθεί όχι μόνο την ιστορική τους σημασία αλλά και τη θρησκευτική, πολιτική και ιδεολογική λειτουργία του χώρου στην αρχαιότητα. Αντίστοιχα, στο μουσείο της Κορίνθου, η σύνδεση με την εμπειρία του κοινού επιχειρείται μέσω της ανάδειξης της πόλης ως

πολυδιάστατου αστικού και εμπορικού κέντρου, στοιχείο που καθιστά περισσότερο προσιτή την κατανόηση της καθημερινής ζωής και της κοινωνικής οργάνωσης της αρχαίας πόλης.

Η αρχή αυτή συνδέεται με τη σύγχρονη αντίληψη του μουσείου ως χώρου ενεργητικής νοηματοδότησης και όχι ως παθητικού φορέα μετάδοσης δεδομένων (Nielsen, 2017). Στους Δελφούς, η συγκεκριμένη πρακτική υλοποιείται μέσω της δραματουργικής δομής της έκθεσης, της επιλεκτικής ανάδειξης συγκεκριμένων αφηγηματικών σημείων και της σύνδεσης των εκθεμάτων με ευρύτερα ιστορικά και πολιτισμικά συμφραζόμενα. Ωστόσο, η έρευνα κατέδειξε ότι η ενεργή συμμετοχή του επισκέπτη παραμένει σχετικά περιορισμένη, καθώς η εμπειρία εξακολουθεί να βασίζεται κυρίως στην οπτική παρατήρηση και στην ανάγνωση πληροφοριακού υλικού. Η περιορισμένη ύπαρξη hands-on εφαρμογών, συμμετοχικών μηχανισμών και βιωματικών διαδραστικών εργαλείων υποδηλώνει ότι η μετάβαση προς πλήρως συμμετοχικά μοντέλα ερμηνείας δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί.

Αντίστοιχα, οι αρχές του Χάρτη της ICOMOS (2008) εμφανίζονται ιδιαίτερα χρήσιμες για την αξιολόγηση των σύγχρονων μουσειακών πρακτικών, καθώς προσφέρουν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο σύνδεσης της επιστημονικής τεκμηρίωσης με την πολιτιστική επικοινωνία και την εμπειρία του κοινού. Η αρχή της πρόσβασης και κατανόησης διαπιστώθηκε ότι εφαρμόζεται σε σημαντικό βαθμό και στα δύο μουσεία, ιδιαίτερα μέσω της σαφούς θεματικής οργάνωσης των αιθουσών, της χρήσης πληροφοριακών κειμένων και της προσπάθειας δημιουργίας κατανοητής αφηγηματικής ροής. Παρά ταύτα, η έρευνα κατέδειξε διαφοροποιήσεις ως προς το επίπεδο γνωστικής προσβασιμότητας, καθώς ορισμένα τμήματα των εκθέσεων εξακολουθούν να χρησιμοποιούν έντονα επιστημονικό λεξιλόγιο ή περιορισμένη επεξηγηματική διαμεσολάβηση, στοιχείο που ενδέχεται να δυσχεραίνει την πρόσληψη από μη εξειδικευμένα κοινά.

Εξίσου ουσιαστική υπήρξε η εφαρμογή της αρχής του πλαισίου και του περιβάλλοντος, σύμφωνα με την οποία τα πολιτιστικά αγαθά δεν μπορούν να κατανοηθούν αποκομμένα από το ιστορικό και χωρικό τους συμφραζόμενο (ICOMOS, 2008). Η συγκεκριμένη διάσταση αναδείχθηκε ιδιαίτερα έντονα στους Δελφούς, όπου η σχέση μουσείου και αρχαιολογικού χώρου οργανώνεται με υψηλό βαθμό συνοχής. Η εκθεσιακή αφήγηση δεν περιορίζεται στην εσωτερική δομή του μουσείου αλλά

επεκτείνεται στο ίδιο το δελφικό τοπίο, ενισχύοντας τη συνολική εμπειρία του επισκέπτη και δημιουργώντας ένα διευρυμένο ερμηνευτικό περιβάλλον. Στην περίπτωση της Κορίνθου, η σύνδεση αυτή εμφανίζεται περισσότερο αποσπασματική, κυρίως λόγω των ιδιαιτεροτήτων του χώρου και της διαφορετικής ιστορικής εξέλιξης της πόλης, παρότι καταβάλλεται προσπάθεια ενοποίησης μουσείου και αρχαιολογικού πεδίου μέσω θεματικών και χρονολογικών αναφορών.

Η αυθεντικότητα δεν αφορά αποκλειστικά τη διατήρηση της υλικής υπόστασης των αντικειμένων αλλά και τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται και νοηματοδοτούνται στο εκθεσιακό περιβάλλον (ICOMOS, 2008). Και στα δύο μουσεία διαπιστώθηκε υψηλός βαθμός επιστημονικής τεκμηρίωσης και περιορισμένη χρήση υπερβολικά θεαματικών ή σκηνογραφικών πρακτικών που θα μπορούσαν να αλλοιώσουν την αρχαιολογική εγκυρότητα των εκθεμάτων. Ωστόσο, η έμφαση στην προστασία και στη συντήρηση φαίνεται σε ορισμένες περιπτώσεις να λειτουργεί εις βάρος της διαδραστικότητας και της βιωματικής εμπλοκής, δημιουργώντας μια λεπτή ισορροπία μεταξύ επιστημονικής εγκυρότητας και εμπειρικής επικοινωνίας.

Ταυτόχρονα, η αρχή της συμμετοχικότητας εμφανίζεται ως το πιο περιορισμένα ανεπτυγμένο στοιχείο και στις δύο περιπτώσεις. Παρά τη γενικότερη θεωρητική στροφή προς πιο δημοκρατικά και πολυφωνικά μοντέλα διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς, η έρευνα κατέδειξε ότι η συμμετοχή του κοινού παραμένει κυρίως ερμηνευτική και όχι ουσιαστικά συνδιαμορφωτική. Οι επισκέπτες καλούνται να προσλάβουν και να κατανοήσουν το εκθεσιακό αφήγημα, χωρίς όμως να συμμετέχουν ενεργά στη συγκρότηση ή αναδιαμόρφωσή του. Η παρατήρηση αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία υπό το πρίσμα της σύγχρονης βιβλιογραφίας, η οποία υπογραμμίζει ότι η βιωσιμότητα της πολιτιστικής κληρονομιάς συνδέεται όλο και περισσότερο με την ενεργό εμπλοκή κοινοτήτων και διαφορετικών κοινωνικών ομάδων στη διαδικασία ερμηνείας (Abdul Aziz et al., 2023).

8.3 Ο ρόλος της πολιτιστικής επικοινωνίας

Η πολιτιστική επικοινωνία συνιστά θεμελιώδη παράγοντα της σύγχρονης μουσειολογικής πρακτικής, καθώς καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο η πολιτιστική

κληρονομιά μετασχηματίζεται από υλικό κατάλοιπο του παρελθόντος σε εμπειρία κατανόησης, συμμετοχής και κοινωνικής νοηματοδότησης. Στο πλαίσιο των αρχαιολογικών μουσείων, η επικοινωνιακή διάσταση αποκτά ιδιαίτερη σημασία, διότι τα εκθέματα αποσπώνται από το πρωτογενές ιστορικό και λειτουργικό τους περιβάλλον και επανεντάσσονται σε ένα νέο εκθεσιακό πλαίσιο, όπου η πρόσληψή τους εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους μηχανισμούς ερμηνείας και διαμεσολάβησης που αναπτύσσει το μουσείο. Υπό αυτή την οπτική, το μουσείο δεν λειτουργεί ως ουδέτερος χώρος παρουσίασης πληροφοριών αλλά ως σύνθετο επικοινωνιακό σύστημα παραγωγής πολιτισμικών σημασιών (Whittle, 1997).

Η μουσειακή επικοινωνία (museum communication) υποστηρίζει ότι η κατανόηση στο μουσείο δεν συγκροτείται μέσω γραμμικής μετάδοσης γνώσης αλλά μέσω δυναμικής αλληλεπίδρασης μεταξύ εκθεσιακού περιεχομένου, χωρικού περιβάλλοντος και εμπειριών του κοινού. Η έννοια της «διαμόρφωσης νοημάτων» (articulation of understandings) αναδεικνύει τον ενεργό ρόλο του επισκέπτη στη διαδικασία κατανόησης, όπως αναπτύσσεται από τον Nielsen (2017), αναδεικνύει ότι οι επισκέπτες δεν προσλαμβάνουν παθητικά τις πληροφορίες αλλά συμμετέχουν ενεργά στη συγκρότηση νοήματος μέσα από προσωπικά βιώματα, πολιτισμικές αναφορές και γνωστικά σχήματα. Η πολιτιστική επικοινωνία, επομένως, δεν περιορίζεται στην απλή παροχή ιστορικών δεδομένων αλλά περιλαμβάνει τη δημιουργία πλαισίων εμπειρίας που επιτρέπουν στο κοινό να συνδέσει το παρελθόν με το παρόν και να εντάξει την πολιτιστική πληροφορία σε προσωπικά και συλλογικά συστήματα κατανόησης.

Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, η συγκριτική μελέτη των μουσείων Δελφών και Αρχαίας Κορίνθου κατέδειξε ότι η πολιτιστική επικοινωνία οργανώνεται μέσα από σύνθετους μηχανισμούς αφήγησης, χωρικής διάταξης και ερμηνευτικής διαμεσολάβησης. Στην περίπτωση των Δελφών, η επικοινωνιακή στρατηγική εμφανίζεται ιδιαίτερα συγκροτημένη, καθώς η εκθεσιακή πορεία ακολουθεί σαφώς καθορισμένη αφηγηματική λογική που συνδέεται με την ιστορική εξέλιξη του ιερού και τη συμβολική σημασία του δελφικού τοπίου. Η εκθεσιακή εμπειρία δεν περιορίζεται στην παρατήρηση αντικειμένων αλλά συγκροτεί ένα συνεχές αφηγηματικό περιβάλλον, στο οποίο η αρχιτεκτονική οργάνωση, η επιλογή των εκθεμάτων και η θεματική διαδοχή των αιθουσών λειτουργούν συνδυαστικά για τη δημιουργία συνοχής και μνημονικής έντασης. Η κορύφωση της πορείας με τον Ηνίοχο

αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα μουσειακής σκηνοθεσίας που αξιοποιεί την πολιτιστική επικοινωνία ως μηχανισμό συναισθηματικής και συμβολικής εμπλοκής του επισκέπτη.

Αντίστοιχα, το μουσείο της Κορίνθου υιοθετεί περισσότερο ιστορικοκοινωνική και λιγότερο μνημειακή επικοινωνιακή προσέγγιση, δίνοντας έμφαση στη διαχρονική εξέλιξη της πόλης και στον ρόλο της ως πολυπολιτισμικού εμπορικού και διοικητικού κέντρου. Η πολιτιστική πληροφορία οργανώνεται γύρω από θεματικές ενότητες που επιδιώκουν να αναδείξουν διαφορετικές πτυχές της κοινωνικής, οικονομικής και θρησκευτικής ζωής της αρχαίας Κορίνθου. Ωστόσο, η έρευνα κατέδειξε ότι η επικοινωνιακή συνοχή εμφανίζεται περισσότερο κατακερματισμένη σε σχέση με τους Δελφούς, γεγονός που επηρεάζει τη συγκρότηση ενιαίας εμπειρίας για τον επισκέπτη. Η παρατήρηση αυτή συνδέεται τόσο με τις ιδιαιτερότητες του εκθεσιακού χώρου όσο και με τη διαφορετική ιστορική φυσιογνωμία του ίδιου του αρχαιολογικού υλικού.

Η αφήγηση επιτρέπει τη σύνδεση επιμέρους αντικειμένων και πληροφοριών σε συνεκτικά νοηματικά σχήματα, διευκολύνοντας την κατανόηση σύνθετων ιστορικών και πολιτισμικών φαινομένων (Moser, 2010). Στα δύο μουσεία, η αφήγηση λειτουργεί ως μηχανισμός ερμηνευτικής συνοχής, μέσω του οποίου τα εκθέματα αποκτούν συμβολική και ιστορική συνέχεια. Ιδιαίτερα στους Δελφούς, η αφηγηματική διάρθρωση της έκθεσης ενισχύει τη μετάβαση από την πληροφορία προς την εμπειρία, δημιουργώντας συνθήκες έντονης πολιτισμικής και συναισθηματικής πρόσληψης. Η εμπειρία του επισκέπτη οργανώνεται έτσι όχι μόνο γύρω από την παρατήρηση αρχαιοτήτων αλλά γύρω από τη σταδιακή κατανόηση του δελφικού ιερού ως πολιτικού, θρησκευτικού και ιδεολογικού κέντρου του αρχαίου ελληνικού κόσμου.

Ταυτόχρονα, η πολιτιστική επικοινωνία συνδέεται στενά με τη λειτουργία της διαμεσολάβησης, δηλαδή με τους μηχανισμούς μέσω των οποίων το μουσείο καθιστά κατανοητά τα αρχαιολογικά αντικείμενα στο σύγχρονο κοινό. Οι επεξηγηματικές πινακίδες, οι θεματικές ενότητες, τα πληροφοριακά κείμενα και οι χωρικές συνδέσεις μεταξύ μουσείου και αρχαιολογικού χώρου λειτουργούν ως εργαλεία διαμόρφωσης κατανόησης και καθοδήγησης της πρόσληψης. Ωστόσο, η έρευνα ανέδειξε ότι η επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα των συγκεκριμένων μέσων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη σαφήνεια, τη γλωσσική προσβασιμότητα και τον βαθμό σύνδεσής τους με την εμπειρία του επισκέπτη. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η υπερβολική έμφαση στην

επιστημονική πληροφορία φαίνεται να περιορίζει τη δυνατότητα βιωματικής και συναισθηματικής εμπλοκής.

Η διεθνής βιβλιογραφία υποστηρίζει ότι οι ψηφιακές εφαρμογές μετασχηματίζουν ριζικά τις μορφές πολιτιστικής διαμεσολάβησης, ενισχύοντας τη διαδραστικότητα, την εξατομίκευση και τη συμμετοχική εμπειρία (Wang & Meng, 2023). Παρά την ύπαρξη ψηφιακών εργαλείων και στα δύο μουσεία, η έρευνα κατέδειξε ότι η ενσωμάτωσή τους παραμένει σε μεγάλο βαθμό υποστηρικτική και όχι οργανικά ενταγμένη στη συνολική ερμηνευτική στρατηγική. Η χρήση QR codes, ψηφιακών πληροφοριακών εφαρμογών και διαδικτυακών υπηρεσιών ενισχύει την πρόσβαση στην πληροφορία, χωρίς όμως να μετασχηματίζει ουσιαστικά τη δομή της εμπειρίας ή να δημιουργεί πλήρως συμμετοχικά περιβάλλοντα αλληλεπίδρασης.

8.4 Προτάσεις βελτίωσης ερμηνευτικών πρακτικών

Η συγκριτική ανάλυση των Αρχαιολογικών Μουσείων Δελφών και Αρχαίας Κορίνθου ανέδειξε ότι, παρά τη σημαντική πρόοδο που έχει σημειωθεί τις τελευταίες δεκαετίες ως προς τη μετάβαση από παραδοσιακές μορφές έκθεσης σε περισσότερο ερμηνευτικά και επισκεπτοκεντρικά μοντέλα, εξακολουθούν να υφίστανται δομικοί, τεχνολογικοί και επικοινωνιακοί περιορισμοί που επηρεάζουν τη συνολική εμπειρία του κοινού και περιορίζουν τη δυνατότητα βαθύτερης πολιτισμικής εμπλοκής. Η ανάγκη αναβάθμισης των ερμηνευτικών πρακτικών δεν συνδέεται αποκλειστικά με την αισθητική ή τεχνολογική ανανέωση των εκθέσεων, αλλά κυρίως με την αναδιαμόρφωση του ίδιου του τρόπου με τον οποίο το μουσείο οργανώνει τη σχέση μεταξύ πολιτιστικής κληρονομιάς, αφήγησης και κοινωνικής συμμετοχής. Υπό αυτή την έννοια, η βελτίωση της ερμηνείας προϋποθέτει την ανάπτυξη πολυεπίπεδων στρατηγικών που θα ενισχύουν τη γνωστική κατανόηση, τη συναισθηματική εμπλοκή και τη βιωματική πρόσληψη του επισκέπτη μέσα στο εκθεσιακό περιβάλλον.

Η έρευνα κατέδειξε ότι σε αρκετές περιπτώσεις η πληροφορία εξακολουθεί να οργανώνεται με βάση παραδοσιακές αρχαιολογικές και χρονολογικές ταξινομήσεις, οι οποίες, αν και εξυπηρετούν την επιστημονική τεκμηρίωση, δυσκολεύουν τη συγκρότηση ενιαίας εμπειρίας για το μη εξειδικευμένο κοινό. Η ενίσχυση της αφηγηματικής διάστασης θα μπορούσε να επιτρέψει τη μετάβαση από την

αποσπασματική παρουσίαση αντικειμένων προς περισσότερο συνεκτικά ερμηνευτικά σχήματα, στα οποία τα εκθέματα θα λειτουργούν ως φορείς ιστοριών, κοινωνικών πρακτικών και πολιτισμικών εμπειριών. Η διεθνής μουσειολογική βιβλιογραφία υποστηρίζει ότι οι αφηγηματικά οργανωμένες εκθέσεις αυξάνουν σημαντικά τα επίπεδα μνημονικής συγκράτησης και συναισθηματικής εμπλοκής των επισκεπτών, καθώς διευκολύνουν τη σύνδεση της πολιτιστικής πληροφορίας με προσωπικά βιώματα και γνωστικά σχήματα (Moser, 2010).

Οι σύγχρονες θεωρίες πολιτιστικής διαμεσολάβησης αναγνωρίζουν τη συμμετοχή του κοινού ως κεντρικό στοιχείο της μουσειακής εμπειρίας, η πρακτική εφαρμογή συμμετοχικών μοντέλων παραμένει ακόμη αποσπασματική. Η δημιουργία διαδραστικών σταθμών, βιωματικών εφαρμογών και πολυαισθητηριακών εργαλείων θα μπορούσε να ενισχύσει σημαντικά την ενεργή εμπλοκή των επισκεπτών, ιδιαίτερα σε ηλικιακές ομάδες που παρουσιάζουν αυξημένη εξοικείωση με ψηφιακά και συμμετοχικά περιβάλλοντα. Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες στον χώρο της πολιτιστικής διαχείρισης, τα διαδραστικά ερμηνευτικά συστήματα μπορούν να αυξήσουν τη διάρκεια παραμονής των επισκεπτών σε εκθεσιακούς χώρους έως και κατά 35%, ενώ παράλληλα βελτιώνουν σημαντικά τα επίπεδα κατανόησης και εμπειρικής ικανοποίησης (Wang & Meng, 2023).

Παρότι και τα δύο μουσεία διαθέτουν ορισμένες ψηφιακές εφαρμογές, η χρήση τους παραμένει κυρίως πληροφοριακή και όχι οργανικά ενταγμένη στη συνολική εκθεσιακή εμπειρία. Η ανάπτυξη επαυξημένης πραγματικότητας (Augmented Reality), εικονικών αναπαραστάσεων και εξατομικευμένων ψηφιακών ξεναγήσεων θα μπορούσε να ενισχύσει σημαντικά τη δυνατότητα κατανόησης σύνθετων αρχαιολογικών και ιστορικών δεδομένων. Ειδικότερα, σε περιπτώσεις όπου μεγάλο μέρος των αρχιτεκτονικών ή γλυπτικών συνόλων έχει καταστραφεί ή αποσπαστεί από το αρχικό του περιβάλλον, οι ψηφιακές αναπαραστάσεις μπορούν να λειτουργήσουν ως κρίσιμο εργαλείο αποκατάστασης της χωρικής και λειτουργικής συνοχής των μνημείων. Επιπλέον, η αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων επιτρέπει την προσαρμογή της εμπειρίας σε διαφορετικά επίπεδα γνώσης, γλωσσικές ανάγκες και μορφές πρόσβασης, ενισχύοντας έτσι τη συμπεριληπτικότητα και τη δημοκρατικοποίηση της πολιτιστικής πληροφορίας.

Ταυτόχρονα, ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη βελτίωση της γλωσσικής και γνωστικής προσβασιμότητας των ερμηνευτικών μέσων. Η έρευνα κατέδειξε ότι σημαντικό μέρος των πληροφοριακών κειμένων εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από έντονα επιστημονικό λεξιλόγιο και υψηλό βαθμό ακαδημαϊκής εξειδίκευσης, γεγονός που περιορίζει την κατανόηση από μη ειδικά κοινά. Η αναδιαμόρφωση των πληροφοριακών κειμένων με βάση αρχές πολυεπίπεδης επικοινωνίας θα μπορούσε να επιτρέψει την ταυτόχρονη εξυπηρέτηση διαφορετικών κατηγοριών επισκεπτών, από εξειδικευμένους ερευνητές έως οικογένειες, μαθητές και διεθνείς τουρίστες. Η εφαρμογή σύντομων ερμηνευτικών αφηγήσεων, οπτικών συμβόλων και εναλλακτικών μορφών παρουσίασης της πληροφορίας θα μπορούσε να ενισχύσει σημαντικά την κατανόηση χωρίς να μειώνει την επιστημονική εγκυρότητα του περιεχομένου.

Η σύγχρονη μουσειολογία υποστηρίζει ότι η πολιτιστική κληρονομιά αποκτά μεγαλύτερη επικοινωνιακή και παιδευτική αξία όταν συνδέεται με ζητήματα καθημερινής ζωής, κοινωνικών σχέσεων, ταυτοτήτων και ανθρώπινων εμπειριών (Desvallées & Mairesse, 2014). Υπό αυτή την προοπτική, τα εκθέματα μπορούν να λειτουργήσουν όχι μόνο ως τεκμήρια ιστορικών περιόδων αλλά ως αφετηρίες διαλόγου γύρω από διαχρονικά ζητήματα εξουσίας, θρησκείας, εμπορίου, μετακίνησης πληθυσμών και πολιτισμικών ανταλλαγών. Η προσέγγιση αυτή καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική σε αρχαιολογικά μουσεία με διεθνή επισκεψιμότητα, όπου το κοινό προέρχεται από διαφορετικά πολιτισμικά και γνωστικά περιβάλλοντα.

Παρότι τα δύο μουσεία λειτουργούν ως σημαντικοί φορείς πολιτιστικής διαχείρισης, η έρευνα ανέδειξε σχετικά περιορισμένες μορφές κοινωνικής συμμετοχής στη συγκρότηση του εκθεσιακού λόγου. Η ενσωμάτωση τοπικών αφηγήσεων, προφορικών μαρτυριών και συμμετοχικών δράσεων θα μπορούσε να ενισχύσει τη σύνδεση των μουσείων με το κοινωνικό τους περιβάλλον και να συμβάλει στη δημιουργία περισσότερο πολυφωνικών και δημοκρατικών μορφών ερμηνείας. Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι τα συμμετοχικά μοντέλα πολιτιστικής διαχείρισης αυξάνουν σημαντικά τα επίπεδα κοινωνικής αποδοχής, τοπικής ταύτισης και πολιτιστικής βιωσιμότητας των μουσείων (Abdul Aziz et al., 2023).

Τέλος, ιδιαίτερα κρίσιμη κρίνεται η ανάγκη διαμόρφωσης ολοκληρωμένων στρατηγικών αξιολόγησης της εμπειρίας του επισκέπτη. Παρά την αυξανόμενη σημασία της επισκεπτοκεντρικής προσέγγισης, η συστηματική καταγραφή της

συμπεριφοράς, των αναγκών και των μορφών πρόσληψης του κοινού παραμένει σχετικά περιορισμένη. Η αξιοποίηση ποσοτικών και ποιοτικών εργαλείων αξιολόγησης, όπως έρευνες κοινού, ανάλυση διαδρομών περιήγησης και μελέτες εμπειρίας χρήστη, θα μπορούσε να προσφέρει κρίσιμα δεδομένα για τη βελτίωση της επικοινωνιακής και ερμηνευτικής αποτελεσματικότητας των εκθέσεων. Στο σύγχρονο διεθνές μουσειολογικό περιβάλλον, η ανάλυση δεδομένων επισκεψιμότητας και συμπεριφοράς αποτελεί πλέον βασικό εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού, καθώς επιτρέπει τη βελτιστοποίηση της εμπειρίας του κοινού και την αποτελεσματικότερη διαχείριση πολιτιστικών πόρων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η παρούσα έρευνα επιχείρησε να διερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο τα αρχαιολογικά μουσεία μετασχηματίζονται από χώρους απλής παρουσίασης αρχαιοτήτων σε σύνθετα περιβάλλοντα ερμηνείας, πολιτιστικής επικοινωνίας και παραγωγής εμπειρίας. Μέσα από τη συγκριτική μελέτη των Αρχαιολογικών Μουσείων Δελφών και Αρχαίας Κορίνθου αναδείχθηκαν οι πολλαπλές διαστάσεις της σύγχρονης μουσειολογικής πρακτικής, καθώς και οι διαφορετικοί τρόποι με τους οποίους η πολιτιστική κληρονομιά οργανώνεται, παρουσιάζεται και κοινωνικά νοηματοδοτείται στο πλαίσιο των σύγχρονων πολιτιστικών θεσμών. Η έρευνα κατέδειξε ότι το μουσείο δεν λειτουργεί πλέον αποκλειστικά ως φορέας διατήρησης και επιστημονικής τεκμηρίωσης, αλλά ως ενεργός επικοινωνιακός μηχανισμός που συμμετέχει στη διαμόρφωση πολιτισμικών αναπαραστάσεων, συλλογικής μνήμης και εμπειριών κατανόησης του παρελθόντος.

Η θεωρητική προσέγγιση της εργασίας βασίστηκε στις αρχές της heritage interpretation, της Νέας Μουσειολογίας και της πολιτιστικής επικοινωνίας, επιτρέποντας την ανάπτυξη ενός σύνθετου αναλυτικού πλαισίου για τη μελέτη των εκθεσιακών και ερμηνευτικών πρακτικών. Μέσα από τη θεωρητική ανάλυση αναδείχθηκε ότι η πολιτιστική κληρονομιά δεν αποτελεί ουδέτερο ή αυτονόητο ιστορικό δεδομένο, αλλά συγκροτείται μέσα από διαδικασίες επιλογής, ερμηνείας και κοινωνικής διαμεσολάβησης. Υπό αυτή την οπτική, η λειτουργία του μουσείου συνδέεται άμεσα με μηχανισμούς παραγωγής νοήματος, όπου η αφήγηση, η χωρική οργάνωση, οι ερμηνευτικές τεχνικές και οι μορφές πολιτιστικής επικοινωνίας

επηρεάζουν ουσιαστικά τον τρόπο με τον οποίο το κοινό προσλαμβάνει και κατανοεί το παρελθόν. Η συμβολή θεωρητικών όπως ο Tilden, οι Desvallées και Mairesse, καθώς και οι αρχές της ICOMOS, υπήρξαν καθοριστικές για την κατανόηση της ερμηνείας ως διαδικασίας ενεργοποίησης εμπειριών και όχι ως απλής μετάδοσης πληροφοριών.

Η επιτόπια έρευνα στα δύο μουσεία επέτρεψε τη σύνδεση της θεωρητικής συζήτησης με τις πραγματικές μουσειακές πρακτικές που εφαρμόζονται στον ελληνικό αρχαιολογικό χώρο. Η ανάλυση ανέδειξε ότι και τα δύο μουσεία επιχειρούν να υιοθετήσουν περισσότερο επισκεπτοκεντρικές και αφηγηματικές μορφές οργάνωσης της έκθεσης, παρουσιάζοντας σαφή μετατόπιση από παραδοσιακά αντικειμενοκεντρικά μοντέλα προς περισσότερο σύνθετες ερμηνευτικές προσεγγίσεις. Στην περίπτωση των Δελφών, η υψηλή αφηγηματική συνοχή, η στενή σύνδεση μουσείου και αρχαιολογικού τοπίου και η δραματουργική οργάνωση της εκθεσιακής πορείας δημιουργούν ένα ιδιαίτερα ισχυρό ερμηνευτικό περιβάλλον, το οποίο επιτρέπει στον επισκέπτη να προσεγγίσει το δελφικό ιερό όχι μόνο ως αρχαιολογικό χώρο αλλά ως πολιτισμικό και συμβολικό σύστημα. Αντίθετα, το μουσείο της Κορίνθου παρουσιάζει περισσότερο πολυεπίπεδη και ιστορικοκοινωνική προσέγγιση, αναδεικνύοντας τη διαχρονική εξέλιξη της πόλης και τον ρόλο της ως εμπορικού και διοικητικού κέντρου, χωρίς όμως να επιτυγχάνει πάντοτε τον ίδιο βαθμό αφηγηματικής συνοχής και βιωματικής έντασης.

Επιπροσθέτως, η έρευνα κατέδειξε ότι η εφαρμογή των αρχών του Tilden και της ICOMOS εμφανίζεται σε σημαντικό βαθμό και στις δύο περιπτώσεις, ιδιαίτερα ως προς τη σημασία της αφήγησης, της σύνδεσης με το πολιτισμικό περιβάλλον και της ανάγκης διαμόρφωσης κατανοητών ερμηνευτικών πλαισίων για το κοινό. Ωστόσο, παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί, εξακολουθούν να υφίστανται περιορισμοί που σχετίζονται με την περιορισμένη ανάπτυξη συμμετοχικών πρακτικών, την ανεπαρκή ενσωμάτωση διαδραστικών τεχνολογιών και τη σχετικά περιορισμένη ενεργή εμπλοκή των επισκεπτών στη διαδικασία συγκρότησης νοήματος. Η παρατήρηση αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία υπό το πρίσμα των σύγχρονων διεθνών τάσεων, σύμφωνα με τις οποίες το μουσείο οφείλει να λειτουργεί ως πολυφωνικός και συμμετοχικός χώρος πολιτισμικού διαλόγου, όπου διαφορετικές κοινωνικές ομάδες μπορούν να

εμπλέκονται ενεργά στην ερμηνεία και επανανοηματοδότηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η αποτελεσματικότητα μιας έκθεσης δεν εξαρτάται αποκλειστικά από την επιστημονική αξία ή τη μοναδικότητα των εκθεμάτων, αλλά κυρίως από την ικανότητα του μουσείου να οργανώνει συνεκτικές εμπειρίες κατανόησης, συναισθηματικής εμπλοκής και πολιτισμικής ταύτισης. Η αφήγηση, η χωρική οργάνωση, οι μορφές διαμεσολάβησης και οι τεχνολογικές εφαρμογές λειτουργούν ως βασικοί μηχανισμοί μέσω των οποίων το παρελθόν καθίσταται προσβάσιμο και νοηματοδοτείται στο παρόν. Υπό αυτή την έννοια, το μουσείο μετατρέπεται σε δυναμικό πεδίο επικοινωνίας και πολιτισμικής εμπειρίας, όπου η πολιτιστική κληρονομιά δεν παρουσιάζεται ως στατικό σύνολο αντικειμένων αλλά ως ενεργό πεδίο κοινωνικής και πολιτισμικής διαπραγμάτευσης.

Η έρευνα ανέδειξε την αυξανόμενη σημασία των ψηφιακών τεχνολογιών και των διαδραστικών μορφών ερμηνείας για το μέλλον των αρχαιολογικών μουσείων. Παρά την ύπαρξη ορισμένων ψηφιακών εφαρμογών, διαπιστώθηκε ότι οι δυνατότητες αξιοποίησης τεχνολογιών επαυξημένης πραγματικότητας, πολυμεσικών αφηγήσεων και εξατομικευμένων εμπειριών παραμένουν σε μεγάλο βαθμό αναξιοποίητες. Η ανάπτυξη περισσότερο διαδραστικών και συμμετοχικών μοντέλων πολιτιστικής επικοινωνίας θα μπορούσε να ενισχύσει σημαντικά τη βιωματική διάσταση της επίσκεψης και να επιτρέψει τη δημιουργία περισσότερο προσβάσιμων και συμπεριληπτικών μορφών πολιτιστικής εμπειρίας. Παράλληλα, η ενίσχυση της κοινωνικής συμμετοχής και της σύνδεσης των μουσείων με τις τοπικές κοινότητες εμφανίζεται ως κρίσιμη προϋπόθεση για τη διαμόρφωση περισσότερο δημοκρατικών και βιώσιμων μορφών πολιτιστικής διαχείρισης.

Η παρούσα εργασία καταδεικνύει ότι τα αρχαιολογικά μουσεία βρίσκονται σήμερα σε διαδικασία ουσιαστικού μετασχηματισμού, στο πλαίσιο του οποίου η έννοια της ερμηνείας αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία σε σχέση με την παραδοσιακή λογική της απλής έκθεσης αντικειμένων. Η μετάβαση αυτή δεν αποτελεί μόνο τεχνολογική ή μουσειογραφική αλλαγή, αλλά αντανακλά βαθύτερες κοινωνικές, πολιτισμικές και ιδεολογικές μεταβολές που σχετίζονται με τον τρόπο κατανόησης της πολιτιστικής κληρονομιάς στη σύγχρονη κοινωνία. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, το μουσείο καλείται να λειτουργήσει όχι μόνο ως χώρος διατήρησης του παρελθόντος

αλλά ως ενεργός μηχανισμός διαλόγου, συμμετοχής και πολιτισμικής εμπειρίας, ικανός να συνδέει το ιστορικό παρελθόν με τις ανάγκες, τις προσδοκίες και τις πολιτισμικές αναζητήσεις του σύγχρονου κοινού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Abdul Aziz, N. A., N. F. Mohd Ariffin, N. A. Ismail, and A. Alias. 2023. "Community Participation in the Importance of Living Heritage Conservation and Its Relationships with the Community-Based Education Model Towards Creating a Sustainable Community in Melaka UNESCO World Heritage Site." Sustainability 15 (3): 1935. https://doi.org/10.3390/su15031935

Al-Ansi, A., J. S. Lee, B. King, and H. Han. 2021. "Stolen History: Community Concern Towards Looting of Cultural Heritage and Its Tourism Implications." Tourism Management 87:104349. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2021.104349

Alexopoulos, G., & Fouseki, K. (2013). Introduction: Managing archaeological sites in Greece. Conservation and Management of Archaeological Sites, 15(1), 1–12. https://doi.org/10.1179/1350503313Z.00000000043

Black, G. (2015). Developing museum display for informal learning (Doctoral dissertation, Nottingham Trent University). https://irep.ntu.ac.uk/id/eprint/115/1/220709_Black.pdf

Brooks, G. 2011. "Heritage as a Driver for Development." ICOMOS Scientific Symposium, 496–497. https://typeset.io/pdf/heritage-as-a-driver-for-development-its-contribution-to-5cauleqio6.pdf .

Dadizadeh, N. A., & Doğan, E. (2024). Community engagement and sustainable heritage tourism: Mediating role of archaeological heritage interpretation. Conservation and Management of Archaeological Sites. https://doi.org/10.1080/13505033.2024.2400627

Desvallées, A., & Mairesse, F. (Eds.). (2014). Βασικές έννοιες της μουσειολογίας. Armand Colin & ICOM. https://icofom.mini.icom.museum/wp-content/uploads/sites/18/2022/01/2014_key_concepts_of_museology_greek.pdf

Dogan, E., and M. H. Kan. 2020. "Bringing Heritage Sites to Life for Visitors: Towards a Conceptual Framework for Immersive Experience." Advances in Hospitality and Tourism Research (AHTR) 8 (1): 76–99. https://doi.org/10.30519/ahtr.630783

Drotner, K., & Schrøder, K. C. (2014). Museum communication and social media: The connected museum. Routledge.

Drotner, K., Dziekan, V., Parry, R., & Schrøder, K. C. (Eds.). (2019). The Routledge handbook of museums, media and communication. Routledge. https://library.oapen.org/bitstream/id/3b14a98e-4fe9-4285-bf7a-9bdbdb72f228/9781317197447.pdf

Dümcke, C., M. Gnedovsky, V. Čopič, A. Srakar, and J. Holden. 2013. "The Social and Economic Value of Cultural Heritage: Literature Review." EENC Paper. https://eenc.eu/uploads/eenc.eu/2021/04/21/eccee8bf7bd2ad47d0d8c85ff184173a.pdf .

EUHeritage. 2019. "Skills Profile for Cultural Heritage Report." https://www.euheritage.eu/wp-content/uploads/2021/12/EUHERIT_GENERALREPORT_-EN.pdf .

Gándara, M. 2023. "UNESCO WHIPIC: Definitions and Concepts of Heritage Interpretation and Presentation 2023 - Theoretical Research Report." https://doi.org/10.13140/RG.2.2.19483.03369

Gazi, A. (1994). Archaeological museums and displays in Greece 1829–1909: A first approach. Museological Review, 1(1), 50–69. https://le.ac.uk/-/media/uol/docs/academic-departments/museum-studies/museological-review/mr-issue-1-1994.pdf

Gazi, A. (1999). Από τις Μούσες στο μουσείο: Η ιστορία ενός θεσμού δια μέσου των αιώνων. Αρχαιολογία και Τέχνες, 70, 39–46. https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/07/70-9.pdf

Gazi, A. (2004). Μουσεία για τον 21ο αιώνα. Τετράδια Μουσειολογίας, 1, 3–13. https://www.researchgate.net/profile/Andromache-Gazi/publication/202058871_Mouseia_gia_ton_21o_aiona/links/0fcfd50e8268eefed2000000/Mouseia-gia-ton-21o-aiona.pdf

Gazi, A. (2008). "Artfully classified" and "appropriately placed": Notes on the display of antiquities in early twentieth-century Greece. In D. Damaskos & D. Plantzos (Eds.), A singular antiquity: Archaeology and Hellenic identity in twentieth-century Greece (pp. 67–82). Μουσείο Μπενάκη. https://doi.org/10.12681/benaki.17973

Hamilakis, Y., & Yalouri, E. (1996). Antiquities as symbolic capital in modern Greek society. Antiquity, 70(267), 117–129. https://doi.org/10.1017/S0003598X00082934

ICOMOS. (2008). The ICOMOS charter for the interpretation and presentation of cultural heritage sites. International Council on Monuments and Sites. https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Charters/interpretation_e.pdf

Li, P. (2024). Cultural communication in museums: A perspective of the visitors experience. PLOS ONE, 19(5), e0303026. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0303026

Moser, S. (2010). The devil is in the detail: Museum displays and the creation of knowledge. Museum Anthropology, 33(1), 22–32. https://doi.org/10.1111/j.1548-1379.2010.01072.x

Mouliou, M. (2008). Museum representations of the classical past in post-war Greece: A critical analysis. In D. Damaskos & D. Plantzos (Eds.), A singular antiquity: Archaeology and Hellenic identity in twentieth-century Greece (pp. 83–109). Μουσείο Μπενάκη. https://doi.org/10.12681/benaki.17980

Nielsen, J. K. (2017). Museum communication and storytelling: Articulating understandings within the museum structure. Museum Management and Curatorship, 32(5), 440–455. https://doi.org/10.1080/09647775.2017.1284019

Ottaviani, D., M. Demiröz, H. Szemző, and C. De Luca. 2023. "Adapting Methods and Tools for Participatory Heritage-Based Tourism Planning to Embrace the Four Pillars of Sustainability." Sustainability 15 (6): 4741. https://doi.org/10.3390/su15064741

Ozdemir, G., & Zonah, S. (2025). Revolutionising heritage interpretation with smart technologies: A blueprint for sustainable tourism. Sustainability, 17(10), 4330. https://doi.org/10.3390/su17104330

Pedersen, A. 2002. Managing Tourism at World Heritage Sites : A Practical Manual for World Heritage Site Managers. Paris, France: UNESCO World Heritage Centre. https://whc.unesco.org/document/3181

Pierroux, P. (2024). Innovating visitor research within museums: Concepts, tools and practices. Museum & Society, 4(3). https://doi.org/10.1177/26349795241265256

Quintana, D. C., J. M. Díaz-Puente, and F. Gallego-Moreno. 2022. "Architectural and Cultural Heritage as a Driver of Social Change in Rural Areas: 10 Years (2009–2019) of Management and Recovery in Huete, a Town of Cuenca, Spain." Land Use Policy 115:106017. https://doi.org/10.1016/j.land usepol.2022.106017

Seccombe, P., and P. Lehnes, Eds. 2015. Heritage Interpretation for Senior Audiences: A Handbook for Heritage Interpreters and Interpretation Managers. Waldkirch, Germany: HISA. https://www.interpret-europe.net/fileadmin/Documents/projects/HISA/HISA_handbook.pdf .

Silberman, N. A. (2006). The ICOMOS–Ename charter initiative: Rethinking the role of heritage interpretation in the 21st century. The George Wright Forum, 23(1), 28–33. https://www.jstor.org/stable/43597973

Silberman, N. A. (2020). 2020 online lecture series on understanding world heritage interpretation and presentation. UNESCO WHIPIC. https://unesco-whipic.org

Tilden, F. (2007). Interpreting our heritage (4th ed.). University of North Carolina Press. https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/1061641/mod_resource/content/3/Tilden%20Interpreting%20Our%20Heritage.pdf

Tilkin, G. 2020. "Professional Development in Heritage Interpretation: Manual." Landcommanderij Alden Biesen. https://www.interpret-europe.net/fileadmin/Documents/projects/InHerit/Manual- InHerit-EN.pdf .

Wang, Z., & Meng, J. (2023). Dialogues with cultural heritage via museum digitalisation: Developing a model of visitors' cognitive identity, technological agent,

cultural symbolism, and public engagement. Museum Management and Curatorship, 38(6), 810–833. https://doi.org/10.1080/09647775.2023.2269164

Whittle, C. (1997). The museum as a communication system: A review and synthesis. https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED417076.pdf

Zhang, X., and T. Ramayah. 2024. “Solving the Mystery of Storytelling in Destination Marketing: A Systematic Review.” Journal of Hospitality & Tourism Management 59:222–237. https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2024.04.013

Βλίζος, Σ., & Πάντζου, Ν. (Επιμ.). (2021). Διαχείριση και ανάδειξη χώρων και μνημείων. Εκδόσεις Diadrasis.

Λεκάκης, Σ., & Πάντζου, Ν. (Επιμ.). (2020). Εισαγωγή στη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Εκδόσεις Ασίνη.

Βουδούρη, Δ. (2003). Κράτος και Μουσεία: Το θεσμικό πλαίσιο των αρχαιολογικών μουσείων. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Νόμος 4858/2021. Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς. ΦΕΚ 220/Α/19-11-2021.

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. Οργανωτική δομή και αρμοδιότητες. Ανακτήθηκε από: https://www.culture.gov.gr

Babbie, E. (2011). Εισαγωγή στην κοινωνική έρευνα (2η έκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ.

Creswell, J. W. (2014). Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. Thousand Oaks: Sage.

Yin, R. K. (2018). Case Study Research and Applications: Design and Methods. Thousand Oaks: Sage.

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. Εφορεία Αρχαιοτήτων Φωκίδας. Ανακτήθηκε από: https://www.culture.gov.gr

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. Εφορεία Αρχαιοτήτων Κορινθίας. Ανακτήθηκε από: https://www.culture.gov.gr

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών. Ανακτήθηκε από: https://www.culture.gov.gr

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. Αρχαιολογικό Μουσείο Αρχαίας Κορίνθου. Ανακτήθηκε από: https://www.culture.gov.gr

American School of Classical Studies at Athens. Ancient Corinth. Ανακτήθηκε από: https://www.ascsa.edu.gr

Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), Έρευνα Κίνησης Μουσείων και Αρχαιολογικών Χώρων, 2024.

ΠΑΡΑΡΤΉΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 : ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Τύπος συνέντευξης: Ημι-δομημένη συνέντευξη με ανοιχτές ερωτήσεις

Στοιχεία συμμετέχοντα

- Θέση στο μουσείο:
- Έτη εμπειρίας:
- Εμπλοκή με την έκθεση (σχεδιασμός / επιμέλεια / εκπαίδευση / διοίκηση):
- Τρόπος διεξαγωγής (τηλεφωνικά / online / email):

1. Στόχος & φιλοσοφία μουσείου

1. Ποιο είναι το βασικό όραμα και η φιλοσοφία της έκθεσης;
2. Ποιο είναι το κοινό στο οποίο απευθύνεται κυρίως;
3. Πώς ορίζετε μια «επιτυχημένη» έκθεση;

2. Ερμηνεία πολιτιστικής κληρονομιάς (Interpretation)

4. Πώς προσεγγίζετε την ερμηνεία της πολιτιστικής κληρονομιάς στην έκθεση;
5. Ποια βασικά μηνύματα θέλετε να μεταδώσετε στους επισκέπτες;
6. Με ποια κριτήρια επιλέγεται η πληροφορία που παρουσιάζεται;
7. Πώς διασφαλίζετε ότι η πληροφορία είναι κατανοητή σε διαφορετικά κοινά;

3. Εκθεσιακή αφήγηση

8. Πώς σχεδιάστηκε η αφήγηση της έκθεσης;
9. Πόσο σημαντικό θεωρείτε το storytelling στην έκθεση;
10. Υπήρξαν δυσκολίες στη διαμόρφωση της αφήγησης;

4. Μέσα παρουσίασης

11. Με ποια κριτήρια επιλέχθηκαν τα μέσα παρουσίασης (π.χ. πινακίδες, ψηφιακά, διαδραστικά);
12. Ποιος είναι ο ρόλος των ψηφιακών τεχνολογιών στην έκθεση;
13. Ποια μέσα θεωρείτε πιο αποτελεσματικά και γιατί;

5. Εμπειρία επισκέπτη

14. Πώς αξιολογείτε την πραγματική εμπειρία που έχει το κοινό;
15. Συλλέγετε ανατροφοδότηση από επισκέπτες; Αν ναι, πώς;
16. Ποιες είναι οι πιο συχνές αντιδράσεις των επισκεπτών;
17. Υπάρχουν διαφορές στην εμπειρία ανάλογα με το κοινό;

6. Σχέση μουσείου – αρχαιολογικού χώρου

18. Υπάρχει κοινή ερμηνευτική στρατηγική μεταξύ τους;

7. Ψηφιακά μέσα & εικονικές περιηγήσεις

19. Ποιος είναι ο ρόλος τους στην εμπειρία του επισκέπτη;
20. Θεωρείτε ότι λειτουργούν συμπληρωματικά ή υποκαθιστούν την επίσκεψη;

8. Προκλήσεις & βελτιώσεις

21. Ποιες είναι οι βασικές προκλήσεις στη λειτουργία της έκθεσης;
22. Ποια στοιχεία θεωρείτε ότι χρειάζονται βελτίωση;
23. Υπάρχουν μελλοντικά σχέδια αναβάθμισης ή αλλαγών;

9. Κλείσιμο

24. Υπάρχει κάτι που θα θέλατε να προσθέσετε;

Επιθυμείτε οι απαντήσεις σας να χρησιμοποιηθούν επώνυμα ή ανώνυμα;

Σας Ευχαριστώ!

ΟΔΗΓΟΣ ΕΠΙΤΟΠΙΑΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗΣ

Ο παρών οδηγός χρησιμοποιείται για τη συστηματική καταγραφή της εκθεσιακής εμπειρίας, της ερμηνείας και της συμπεριφοράς των επισκεπτών, στο πλαίσιο ποιοτικής έρευνας.

Γενικά στοιχεία επίσκεψης

Ημερομηνία:

Ώρα:

Διάρκεια επίσκεψης:

Τύπος ημέρας (καθημερινή / ΣΚ / αιχμή):

Εκτιμώμενος αριθμός επισκεπτών:

Καιρικές συνθήκες (αν επηρεάζουν την εμπειρία):

Δομή και ροή της έκθεσης

Χωρική οργάνωση

☐ Η έκθεση ακολουθεί συγκεκριμένη πορεία (γραμμική / κυκλική / ελεύθερη)

☐ Υπάρχει σαφής είσοδος και έξοδος

☐ Οι ενότητες είναι χωρικά διακριτές

☐ Υπάρχει λογική μετάβαση μεταξύ ενοτήτων

Καθοδήγηση επισκέπτη

☐ Υπάρχει σήμανση κατεύθυνσης

☐ Η πορεία είναι αυτονόητη χωρίς βοήθεια

☐ Υπάρχουν σημεία σύγχυσης ή "μπλοκαρίσματα"

Ροή επισκεπτών

☐ Παρατηρούνται σημεία συμφόρησης

☐ Η ροή είναι ομαλή ή διακοπτόμενη

☐ Υπάρχει δυνατότητα ελεύθερης εξερεύνησης

Εκθεσιακή αφήγηση

Τύπος αφήγησης

☐ Χρονολογική

☐ Θεματική

☐ Μικτή

☐ Άλλη: _____

Δομή αφήγησης

☐ Υπάρχει σαφές εισαγωγικό πλαίσιο

☐ Υπάρχει κορύφωση ή βασικός άξονας

☐ Υπάρχει συνοχή μεταξύ ενοτήτων

Σύνδεση εκθεμάτων

☐ Τα εκθέματα συνδέονται εννοιολογικά

☐ Υπάρχουν αφηγηματικοί "δεσμοί"

☐ Τα αντικείμενα παρουσιάζονται απομονωμένα

Storytelling

☐ Χρήση αφηγηματικών τεχνικών

☐ Ανθρωποκεντρική προσέγγιση

☐ Έμφαση σε γεγονότα vs εμπειρίες

Ερμηνεία

Ποιότητα πληροφορίας

☐ Ακρίβεια

☐ Επιστημονική εγκυρότητα

☐ Επικαιρότητα

Κατανόηση

☐ Γλώσσα κατανοητή

☐ Αποφυγή υπερβολικής ορολογίας

☐ Επεξηγήσεις όρων

Επίπεδα πληροφόρησης

☐ Βασικό επίπεδο (γενικό κοινό)

☐ Προχωρημένο επίπεδο

☐ Ειδικές πληροφορίες

Ερμηνευτικά μέσα

☐ Κείμενα

☐ Οπτικά στοιχεία (εικόνες, χάρτες)

☐ Αναπαραστάσεις

☐ Πολυμέσα

Μέσα παρουσίασης

Πινακίδες και λεζάντες

☐ Αναγνωσιμότητα (μέγεθος, φωτισμός)

☐ Μήκος κειμένου

☐ Διγλωσσία / πολυγλωσσία

Ψηφιακά μέσα

☐ Οθόνες / διαδραστικά

☐ Εφαρμογές / QR codes

☐ Εικονικές περιηγήσεις (virtual tours)

Διαδραστικότητα

☐ Υπάρχουν hands-on στοιχεία

☐ Ενθαρρύνεται η συμμετοχή

Αισθητική & σκηνογραφία

☐ Φωτισμός

☐ Χρώμα

☐ Τοποθέτηση εκθεμάτων

Εμπειρία επισκέπτη

Λειτουργικότητα

☐ Ευκολία κίνησης

☐ Προσβασιμότητα (ΑμεΑ)

☐ Σημεία ανάπαυσης

Συναισθηματική εμπλοκή

☐ Προκαλεί ενδιαφέρον

☐ Δημιουργεί ενσυναίσθηση

☐ Παραμένει στη μνήμη

Επίπεδο εμπλοκής

☐ Παθητική παρατήρηση

☐ Ενεργή συμμετοχή

Συμπεριφορά επισκεπτών

Παρατηρητικά δεδομένα:

☐ Χρόνος παραμονής ανά ενότητα

☐ Ποια εκθέματα προσελκύουν περισσότερο

☐ Χρήση ψηφιακών μέσων

☐ Αλληλεπίδραση (ομάδες, οικογένειες)

Ενδείξεις:

☐ Ενδιαφέρον

☐ Σύγχυση

☐ Κόπωση

Σχέση μουσείου με αρχαιολογικό χώρο

☐ Υπάρχει θεματική σύνδεση

☐ Παρέχονται πληροφορίες για τον χώρο

☐ Υπάρχει ενιαία εμπειρία επίσκεψης

☐ Υπάρχει φυσική/οπτική σύνδεση

Ψηφιακή εμπειρία & Virtual Tours

☐ Υπάρχει διαθέσιμη εικονική περιήγηση

☐ Ποιότητα περιήγησης

☐ Διαδραστικότητα

☐ Συμπληρώνει ή υποκαθιστά την επίσκεψη

Συνολική αξιολόγηση

1 Δυνατά σημεία

2 Αδυναμίες

3 Προτάσεις βελτίωσης

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ